

Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal

Prognoser basert på Konjunkturtendensene fra desember 2022

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2023/14

Håvard Hungnes og Lasse Sigbjørn Stambøl

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 16. mars 2023

ISBN 978-82-587-1694-2 (trykt)

ISBN 978-82-587-1695-9 (elektronisk)

ISSN 0806-2056 (trykt)

ISSN 1892-7513 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Rapporten gir en oversikt over hovedtrekkene i status og kortsiktige perspektiver for norsk økonomi på nasjonalt nivå, og en noe mer detaljert oversikt over status og kortsiktige perspektiver for befolkning og økonomisk utvikling i Møre og Romsdal.

Tallmaterialet som er lagt til grunn for de regionale beregningene i rapporten er basert på Statistisk sentralbyrås «Konjunkturtendensene for norsk økonomi», publisert 9. desember 2022 i Økonomiske analyser nr. 4/2022. Foreløpige nasjonalregnskapstall publisert 15. februar 2023 og nye prognoser publisert 10. mars 2023 er også beskrevet. De foreløpige nasjonalregnskapstall er innarbeidet i teksten i hele rapporten.

I rapporten er Møre og Romsdal definert ut fra de grenser fylket har hatt siden 1. januar 2020. En kort beskrivelse av modellverktøyet som er benyttet på nasjonalt og regionalt nivå er gitt i vedlegg i rapporten.

Prosjektet er finansiert av Sparebanken Møre.

Statistisk sentralbyrå, 9. Mars 2023

Linda Nøstbakken

Sammendrag

De økonomiske utsiktene i Møre og Romsdal er, som i landet for øvrig, preget av at Norge fortsatt er inne i en unormal økonomisk situasjon, der høye renter, høy inflasjon og lavere etterspørsel fra våre handelspartnere virker dempende på aktiviteten. I Statistisk sentralbyrås nasjonale prognoser fra desember 2022 ble veksten anslått å bli betydelig lavere fremover sammenliknet med utviklingen i 2022. Samtidig ventes det at utviklingen vil bli om lag konjunkturneutral de neste årene.

Krona har svekket seg noe gjennom 2022 og spesielt i første del av inneværende år, mens energiprisene fortsatt holder seg på et høyt nivå. Svakere krone fører isolert sett til bedre lønnsomhet for eksportrettede virksomheter, men høye priser på energi og andre innsatsfaktorer samt høy importert inflasjon gir økt kostnadsnivå, noe som kan redusere gevinsten. Med forutsetninger om fortsatt høye renter og negativ realinntektsvekst, anslås veksten i husholdningenes konsum å bli lav både i år og til neste år. Anslagene fra desember 2022 tilsa imidlertid en noe redusert prisstigning gjennom inneværende år og en prisstigning på årsbasis i 2023 på 4,9 prosent for KPI og 4,4 prosent for kjerneinflasjonen (KPI-JAE). Av forutsetninger ligger blant annet en underliggende sterk prisøkning fram til oktober 2022, som isolert sett kan legge et grunnlag for lavere prisvekst utover i 2023. Det samme gjør en forventet bedring i produktiviteten.

I Møre og Romsdal ventes den sterke produksjonsveksten i primærnæringene i 2022 å dempe seg noe i år og til neste år. Industriproduksjonen i fylket kan utvikle seg noe svakere i år enn i fjor, om enn moderat bedre enn landsgjennomsnittet gitt industristrukturen. Produksjonen i bygge- og anleggsvirksomhet ventes å dempes på grunn av fortsatt høye renter og noe lavere investeringer. Produksjonen i markedsrettet tjenesteyting ventes fortsatt å gå litt opp, men klart mindre enn i fjor, mens produksjonen i offentlig forvaltning ventes fortsatt å øke, omtrent som i fjor. Anslagene viser også produksjonsvekst i næringer som utvinning av råolje og naturgass, tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning og rørtransport. Det ventes vekst i bruttoproduktet samlet for alle næringene i fylket i år og til neste år, om enn noe lavere enn i 2022. Møre og Romsdal hadde klar oppgang i samlet sysselsetting i 2022, med økt sysselsetting i primærnæringene, industri, bygge- og anleggsvirksomhet, markedsrettet og offentlig tjenesteyting, men også i flere andre næringer, som blant annet utvinning av råolje og naturgass og rørtransport og tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning. Anslagene tilsier en mer moderat sysselsettingsvekst i 2023 enn i fjor, med fortsatt anslått sysselsettingsvekst i for eksempel primærnæringer og offentlig tjenesteyting. Sysselsettingsveksten i Møre og Romsdal ventes å holde seg omtrent på samme nivå til neste år som i år, med en anslått oppgang moderat over landsgjennomsnittet. Samlet sett anslås produksjonen å øke mer enn sysselsettingen, noe som indikerer en gradvis økning i produktiviteten.

Nye tall viser klar økning i folketallet i Møre og Romsdal i 2022, og sterkere enn i tidligere år på 2000-tallet. Dette har sammenheng med økt innvandring, blant annet på grunn av store flyktningsstrømmer fra Ukraina, og den laveste innenlandske netto utflytting på 2000-tallet, som blant annet kan knyttes til økt sysselsetting med påfølgende høyere sysselsettingsandeler og relativt lav arbeidsledighet.

Nye tall viser også vekst i antall personer i yrkesaktiv alder i fylket i 2022, og anslagene for inneværende år viser en ytterligere økning, men litt lavere enn i fjor. Økt aldring og flere innvandrere i yrkesaktiv alder bidrar isolert sett til å dempe yrkesdeltakelsen noe. Men økt utdanningsnivå i befolkningen og fortsatt noe vekst i sysselsettingen fører likevel til noe vekst i arbeidsstyrken. Arbeidsstyrken ser ut til å øke litt mer enn sysselsettingen i inneværende år, slik at det kan forventes en moderat økning i arbeidsledigheten. Anslått utvikling i sysselsetting og arbeidsstyrke indikerer en moderat økning i arbeidsledigheten også i 2024.

Abstract

The economic prospects in the county of Møre og Romsdal is, like in the nation generally, characterized by the fact that Norway is in an abnormal economic situation, where high interest rates, high inflation and lower demand from our trading partners reduce activity. In Statistics Norway's national forecasts from December 2022, growth was estimated to be significantly lower in 2023 and 2024 compared to the development in 2022. In the same period, it is expected that the development will be cyclically neutral in the coming years.

The Norwegian krone has weakened somewhat throughout 2022 and especially in the first part of the current year, while energy prices are still at a high level. In isolation, a weaker krone leads to better profitability for export-oriented businesses, but high prices for energy and other input factors as well as high imported inflation, lead to increased cost levels, which can reduce profitability. With continuing high interest rates and negative real income growth, the increase in household consumption is estimated to be low both this year and next year. The estimates from December 2022, however, indicate a somewhat reduced price increase throughout the current year and a price increase on an annual basis in 2023 of 4.9 per cent for CPI and 4.4 per cent for core inflation (CPI-JAE). In isolation, an underlying strong price increase until October 2022 lays a foundation for lower price increases during 2023. So does an expected improvement in productivity.

With regards to the county of Møre og Romsdal, the strong production growth in the primary industries is expected to be lower in 2023 and 2024 than in 2022. Manufacturing production is developing somewhat weaker this year than last year, albeit moderately above the national average due to the county's manufacturing structure. Production in construction is expected to be moderate due to high interest rates and lower investments. Production in market-oriented service provision is expected to rise slightly, but less than last year, while production in public administration is still increasing, approximately as last year. The estimates also show production growth in industries such as the extraction of oil and gas, services activities incidental to oil and gas and transport via pipelines. The total gross product for all industries in the county is expected to grow this year and next year, albeit somewhat less than in 2022. Møre og Romsdal had an increase in total employment in 2022, with increased employment in the primary industries, manufacturing, construction, market-oriented and public service provision, but also in several other industries, such as extraction of oil and gas and transport via pipelines and services activities incidental to oil and gas. The estimates indicate a more moderate employment growth in 2023, with employment growth in primary industries and public service provision, as well as in parts of what we call "other industries." Employment growth in Møre og Romsdal is expected to remain at approximately the same level next year as in the current year, with an estimated rise moderately above the national average. Overall, production is estimated to increase more than employment.

New figures show population growth in Møre og Romsdal in 2022, and stronger than in previous years in the 2000s. This is due to increased immigration because of large refugee flows from Ukraine in addition to the lowest domestic net outmigration in the 2000s due to e.g. increased employment with subsequent higher employment rates and relatively low unemployment.

New figures show a growth in the number of people of working age in the county in 2022, and the estimates for the current year show that the number of people of working age continues to grow although less than last year. Increased ageing and more immigrants of working age contribute somewhat to dampening labour force participation. However, a somewhat higher level of education in the population and employment growth cause some growth in the workforce. The labour force seems to increase slightly more than employment during the current year, so that a moderate increase in unemployment can be expected. Projected developments in employment and the workforce indicate a moderate increase in unemployment also in 2024.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Utviklingen i norsk økonomi	7
1.1. Prognoser for norsk økonomi fra desember 2022.....	7
1.2. Foreløpige nasjonalregnskap for 2022.....	15
1.3. Oppdaterte prognoser fra mars 2023.....	16
2. Petroleumsnæringen	18
3. Nærmere om hovednæringene og utviklingen i Møre og Romsdal	20
3.1. Primærnæringene	20
3.2. Industri	24
3.3. Bygge- og anleggsvirksomheten	32
3.4. Markedsrettet tjenesteyting	34
3.5. Offentlig tjenesteyting	38
3.6. Utviklingen i bruttoproduksjon og sysselsetting samlet.....	41
4. Befolkningsutvikling og arbeidsmarked	43
5. Hovedtrekk av situasjonen og utsiktene for Møre og Romsdal	50
Referanser	53
Vedlegg A: KVARTS: Modellen bak makroprognosene på nasjonalt nivå	56
Vedlegg B: REGARD: Modell for regionale arbeidsmarkeder og demografi	58
Figurregister	62
Tabellregister	63

1. Utviklingen i norsk økonomi

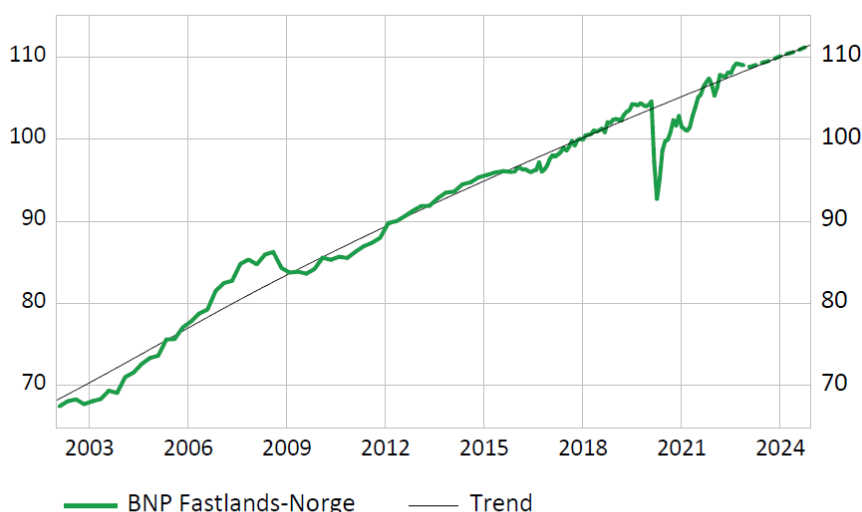
1.1. Prognoser for norsk økonomi fra desember 2022

Før pandemiens utbrudd i 2020 var norsk økonomi nær konjunkturnøytral. Hele nedgangen etter pandemien i 2020 ble hentet inn igjen høsten 2021, men omikronvarianten og de påfølgende smitteverntiltakene medførte et nytt fall i BNP Fastlands-Norge i desember 2021 og januar 2022. Gjenåpningen av samfunnet i slutten av januar og begynnelsen av februar 2022 medførte at aktiviteten tok seg kraftig opp i mars 2022. Siden har oppgangen fortsatt i et mer moderat tempo, og i september 2022 var BNP Fastlands-Norge 4,4 prosent høyere enn i februar 2020. Med en underliggende årlig trendvekst på rundt 1,5 prosent innebærer dette at aktivitetsnivået i september 2022 var nær trend. Høyere renter, høy inflasjon og lavere etterspørsel fra våre handelspartnere virker imidlertid dempende på aktiviteten, og veksten ble anslått å være betydelig lavere framover sammenliknet med utviklingen fram til desember 2022.

Prognosene fra desember 2022 viser en moderat nedgang i norsk økonomi på kort sikt. Samtidig ventes det at utviklingen vil bli om lag konjunkturnøytral de neste årene. I prognosene fra desember 2022 ble veksten i BNP Fastlands-Norge anslått til 3,8 prosent i 2022, noe også de første foreløpige nasjonalregnskapstallene for 2022 viser (se kapittel 1.2).

Figur 1.1 BNP Fastlands-Norge og beregnet trend

Sesongjustert, indeks, 2020 = 100

* Kvartalstall før 2016, månedstall deretter. Trenden er beregnet med et HP-filter ($\lambda = 40\,000$ på kvartal), men slik at trenden ikke påvirkes direkte av aktivitetsutviklingen i 2020 og 2021

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 1.1 Makroøkonomiske hovedstørrelser 2020-2024. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	2020	2021*	Prognoser		
			2022	2023	2024
Realøkonomi					
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	-6,2	4,4	6,8	0,8	1,4
Konsum i offentlig forvaltning	-0,5	5,0	0,1	1,3	1,7
Bruttoinvestering i fast realkapital	-4,1	-0,8	4,7	0,3	1,3
Utvinning og rørtransport (bruttoinvestering)	-3,3	-2,1	-7,5	4,0	10,0
Fastlands-Norge (bruttoinvestering)	-3,1	1,7	7,4	-1,2	-0,5
Næringer (husholdninger)	-5,3	5,0	16,6	0,2	-3,1
Boliger (husholdninger) (bruttoinvestering)	-1,6	3,0	-2,6	-6,0	0,2
Offentlig forvaltning (bruttoinvestering)	-1,1	-4,5	1,5	0,8	3,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring) ¹	-3,9	4,0	5,0	0,5	1,0
Ekspert i alt	-2,3	5,8	3,2	5,7	1,6
Tradisjonelle varer (eksport)	-0,8	4,6	0,4	5,8	3,1
Råolje og naturgass (eksport)	10,5	2,9	-1,4	9,0	1,7
Import i alt	-9,9	1,7	12,0	2,6	1,2
Tradisjonelle varer (import)	-2,7	5,7	3,0	0,4	0,7
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi	-1,3	3,9	3,3	1,8	1,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi	-2,8	4,2	3,8	1,2	1,6
Arbeidsmarked					
Sysselsatte personer	-1,5	1,2	3,8	0,0	0,2
Arbeidsstyrke	0,4	1,2	1,5	0,6	0,0
Yrkesandel (nivå)	71,3	72,1	72,7	72,6	72,3
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,7	4,4	3,3	3,7	3,7
Priser og lønninger					
Årslønn	3,1	3,5	3,9	4,7	3,8
Konsumprisindeksen (KPI)	1,3	3,5	5,8	4,9	1,1
KPI-JAE ²	3,0	1,7	3,9	4,4	1,9
Eksportpris tradisjonelle varer	-3,5	13,2	28,5	-2,6	-7,0
Importpris tradisjonelle varer	4,3	5,3	17,1	0,3	0,8
Boligpris	4,3	10,5	4,9	-5,0	-1,6
Inntekter, renter og valuta					
Husholdningenes disponible realinntekt	0,7	3,6	-1,8	-0,6	3,8
Husholdningenes sparerate (nivå)	12,7	12,5	5,7	5,9	7,5
Pengemarkedsrente (nivå)	0,7	0,5	2,0	3,3	2,7
Utlånsrente, rammelån (nivå) ³	2,6	2,1	2,8	4,3	4,3
Realrente etter skatt (nivå)	0,7	-1,8	-3,4	-1,5	2,2
Importveid kronkurs (44 land) ⁴	6,7	-5,3	1,2	1,9	0,0
NOK per euro (nivå)	10,7	10,2	10,1	10,4	10,4
Driftsbalansen (milliarder kr)	38	574	1563	955	733
Driftsbalansen i prosent av BNP	1,0	13,2	27,8	18,4	14,4
Eksportmarkedsindikator	-7,6	9,2	7,9	1,6	3,4
Konsumpris euro-området	0,3	2,6	8,4	5,0	2,5
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	-0,4	-0,5	0,5	3,5	2,5
Råoljepris i dollar (nivå)	43	71	99	80	77
Råoljepris i kroner (nivå)	406	609	943	797	766

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

³ Gjennomsnitt for året. Utlånsrente, rammelån med pant i bolig.

⁴ Positivt fortegn innebærer depresiering.

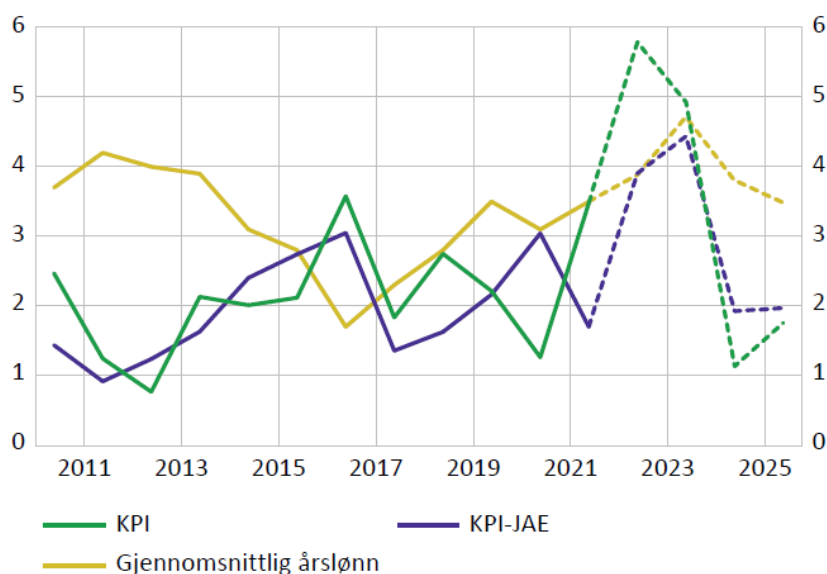
⁵ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Regnskap 15. februar 2023. Prognoser publisert 9. desember 2022.

Figur 1.2 Konsumprisindekser og årslønn

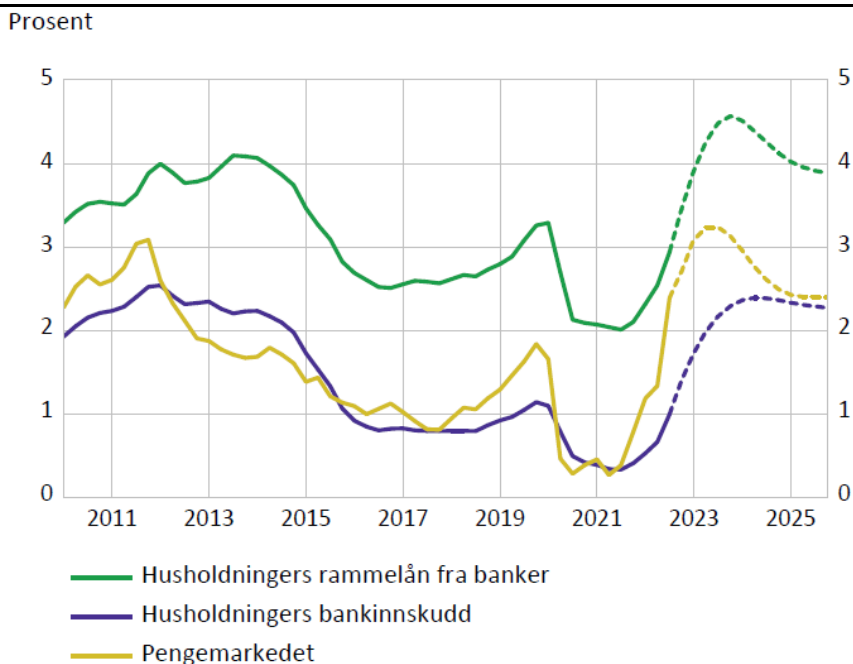
Endring fra året før i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

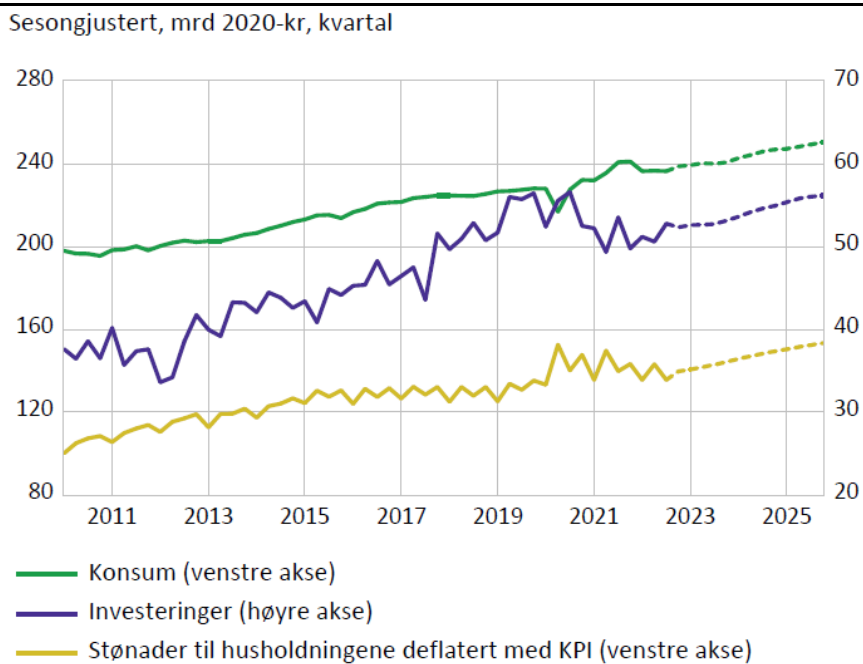
I 2022 var prisveksten overraskende høy, og inflasjonen tiltok markert gjennom våren og høsten. Målt med 12-månedersveksten i underliggende inflasjon (KPI-JAE) var inflasjonen i oktober, november og desember 2022 i underkant av 6 prosent. Som følge av høye energipriser, lå veksten i den samlede inflasjonen (KPI) i hele 2022 markert over veksten i KPI-JAE. Inflasjonstoppen anslås i prognosene fra desember 2022 til å nås i begynnelsen av 2023. Prisveksten på flere innsatsvarer og -tjenester har allerede stoppet opp, og noen priser har falt den siste tiden. Økte renter vil også bidra til å dempe prispresset. For 2023 anslo Statistisk sentralbyrå at veksten i KPI-JAE blir rundt 4,4 prosent, men med klart fallende tendens gjennom året, for deretter å avta videre mot inflasjonsmålet på 2 prosent mot slutten av året. Noe høyere avgifter og elektrisitetspriser i 2023 bidrar til at KPI vokser mer enn KPI-JAE. Styringsrenta, som var på 0 prosent under pandemien, var på 2,5 prosent da prognosene fra desember 2022 ble utarbeidet. En ytterligere økning i renta vil bidra til at inflasjonen reduseres raskere. Samtidig vil en høyere rente også dempe aktiviteten i norsk økonomi slik at flere blir arbeidsledige på kort til mellomlang sikt. Sentralbanken veier disse hensynene mot hverandre, men det overordnede målet er å få ned inflasjonen. I prognosene fra desember 2022 ble det anslått at styringsrenta mest sannsynlig økes til 3,0 prosent i løpet av 1. kvartal 2023. Dette innebærer at boliglånsrenta øker til rundt 4,5 prosent fra midten av 2023. Etter hvert som inflasjonen kommer ned mot målet vil styringsrenta trolig reduseres noe, mot 2 prosent i 2024.

Figur 1.3 Norske renter

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Figur 1.4 Offentlig forvaltning

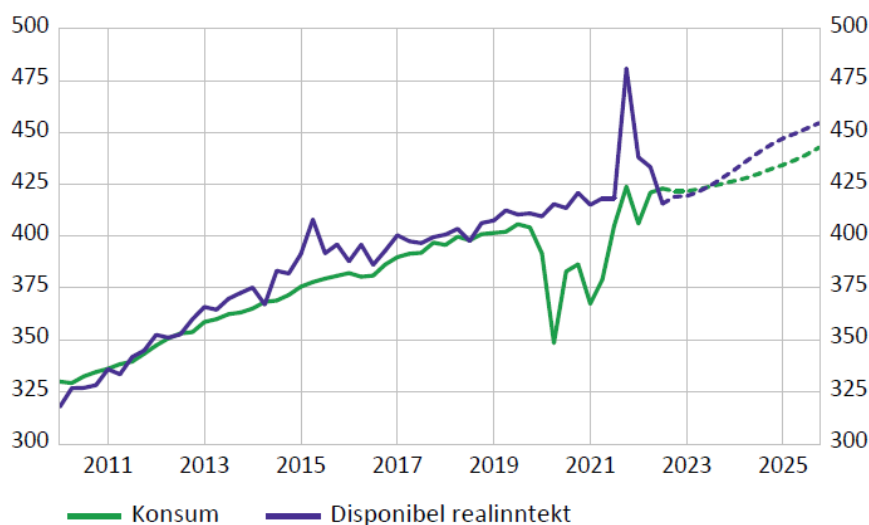

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I prognosene fra desember 2022 ble veksten i konsum og bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning i 2023 anslått tilnærmet identiske med anslagene i Nasjonalbudsjettet for 2023. Motkonjunkturpolitikk som bremser nedgangskonjunkturen trekker våre anslag opp, mens høyere prisvekst som reduserer realverdien av offentlig konsum og investeringer trekker anslagene ned. De finanspolitiske impulsene i 2023 anslås å virke om lag nøytralt på aktivitetsnivået ifølge nasjonalbudsjettets beregninger gjort med makromodellene KVARTS og NORA. Vekstanslagene for perioden 2024–2025 er en videreføring av tidligere anslag.

Figur 1.5 Inntekt og konsum i husholdninger mv.

Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

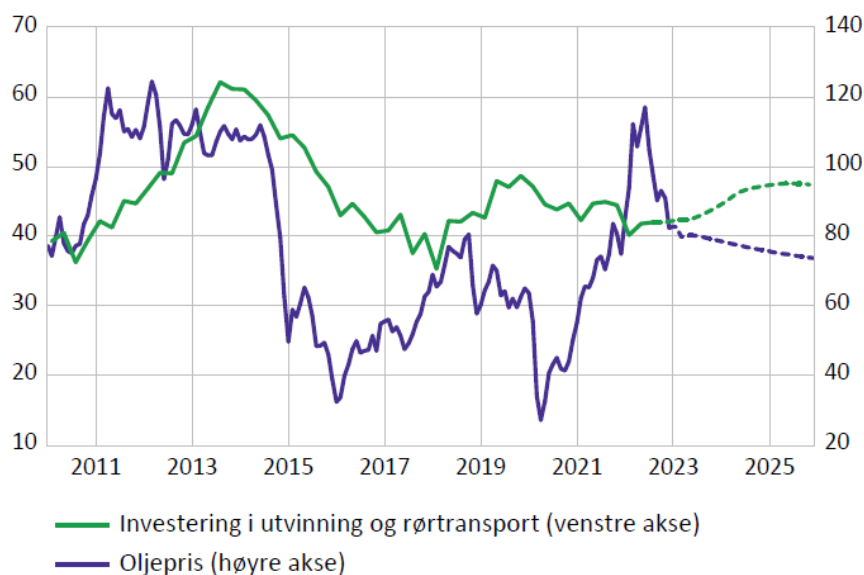
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Husholdningenes konsum tok seg opp i 2022 til tross for høy prisvekst på en rekke varer og tjenester. Høyere renter, høy inflasjon og fallende realboligpriser bidrar til å dempe konsumet framover ifølge våre prognoser fra desember 2022, men ikke mer enn at veksten gjennomgående blir fra i underkant av 1 prosent i 2023 økende til i underkant av 1,5 prosent i 2024. Spareraten ble da anslått å falle fra om lag 13 prosent i både 2020 og 2021 til rundt 6 prosent i 2022 og 2023, for deretter å stige til i underkant av 8 prosent i 2024.

Figur 1.6 Petroleumsinvesteringer og oljepris

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2020-kr, kvartal

Høyre akse: USD per fat

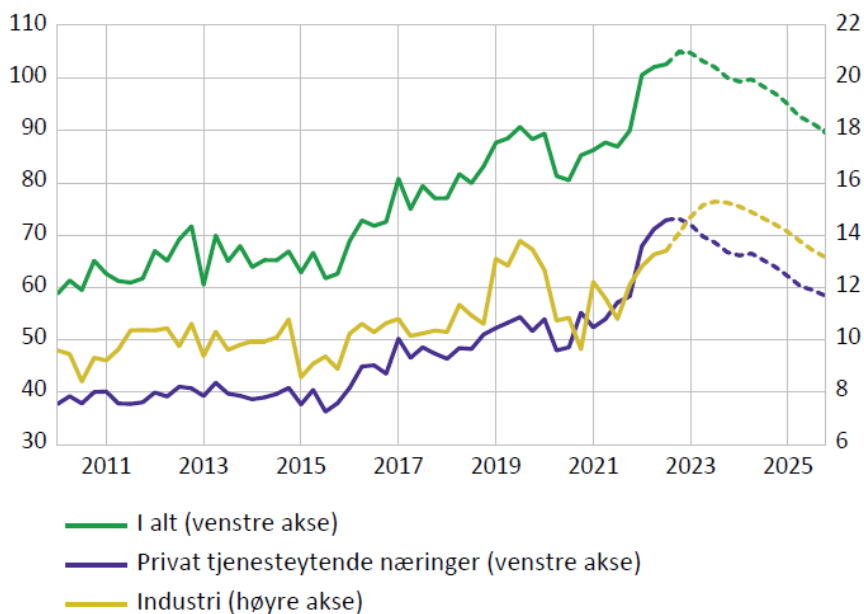
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Selv om nær halvparten av leveransene av investeringsvarer i petroleumsnæringen importeres fra utlandet (se boks 2.3 i Økonomiske analyser 1/2022), innebærer leveransene også betydelig etterspørsel rettet mot Fastlands-Norge. I 2022 falt investeringene i petroleumsnæringen. Framover er det ventet at investeringene tar seg opp, hovedsakelig fordi oljeskattepakken utløser en rekke feltutbygginger. Siden dette leder til et stramt leverandørmarked med økte kostnader, har blant

annet Wisting-prosjektet blitt besluttet utsatt. Investeringene ble i konjunkturrapporten fra desember 2022 anslått til å øke med om lag 4 prosent i 2023, og 10 prosent i 2024. Det vil bidra til å løfte BNP Fastlands-Norge med 0,1 og 0,3 prosentpoeng disse årene.

Figur 1.7 Investeringer i fastlandsnæringer

Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

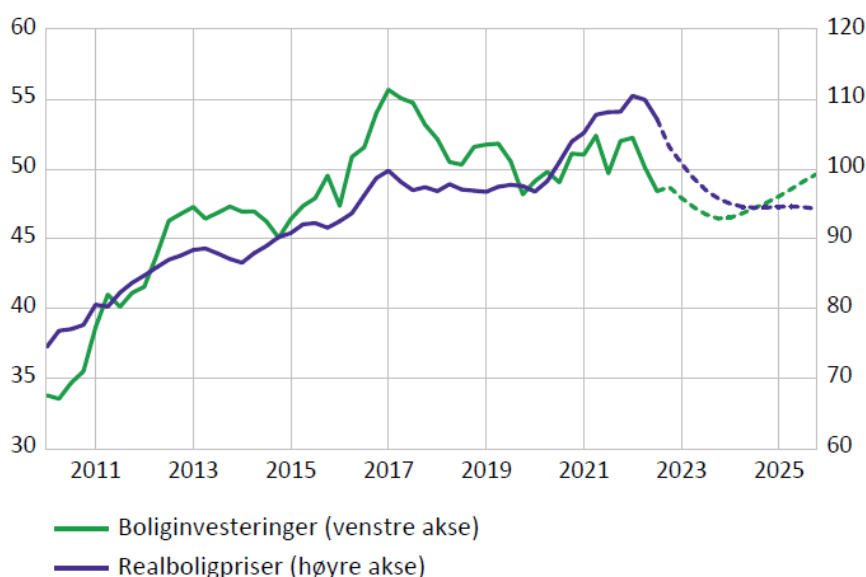
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Næringsinvesteringene økte betydelig de tre første kvartalene i 2022. Spesielt innenfor industrien har investeringsveksten vært høy, og det er særlig noen store enkeltprosjekter innenfor dataindustri og elektrisk utstyrsindustri, samt metallindustri som bidrar til oppgangen. I 2023 ventes det kun en beskjeden vekst. Et unntak er kraftforsyning hvor det planlegges økte investeringer i distribusjonsleddet. Høye byggekostnader, lavere etterspørsel internasjonalt og økte renter demper investeringene framover, og i 2025 ventes investeringsnivået kun å være 1 prosent høyere enn i 2019.

Figur 1.8 Boligmarkedet

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2020-kr, kvartal

Høyre akse: indeks, 2020 = 100

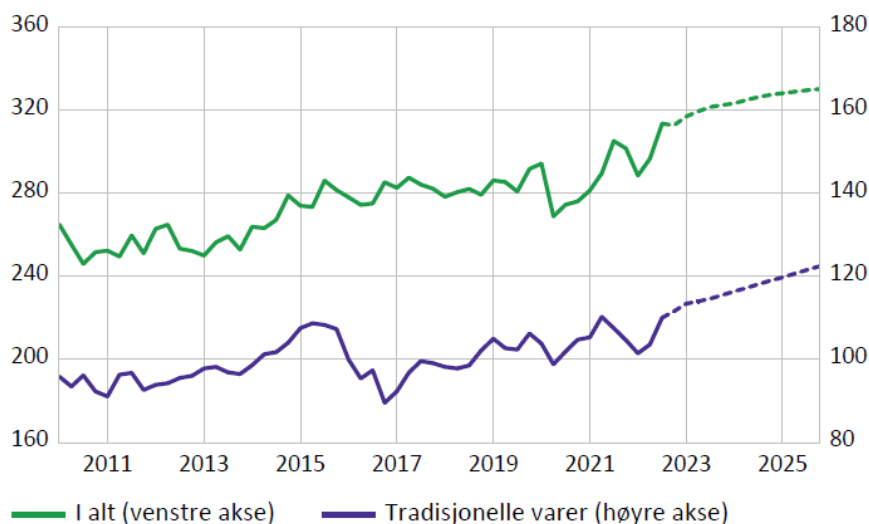

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Boligprisene falt i september, oktober og november 2022. Ifølge sesongjusterte tall fra Eiendom Norge var boligprisene om lag 3 prosent lavere i november 2022 sammenliknet med august. Vi må tilbake til 2008 for å finne tilsvarende fall i prisene. Ifølge våre beregninger fra desember 2022, vil boligprisene fortsette å falle i store deler av 2023. Økte levekostnader og økte renter kan forklare fallet i boligprisene. Fallet blir imidlertid ikke større enn at boligprisene i 2024 fremdeles er høyere enn nivået fra før pandemien. Den svake boligprisutviklingen gjør boligbygging mindre lønnsom. I tillegg har salget av nye boliger falt etter sommeren 2022. Dette bidrar til at boliginvesteringene er ventet å falle rundt 6 prosent fra 2022 til 2023.

Figur 1.9 Eksport

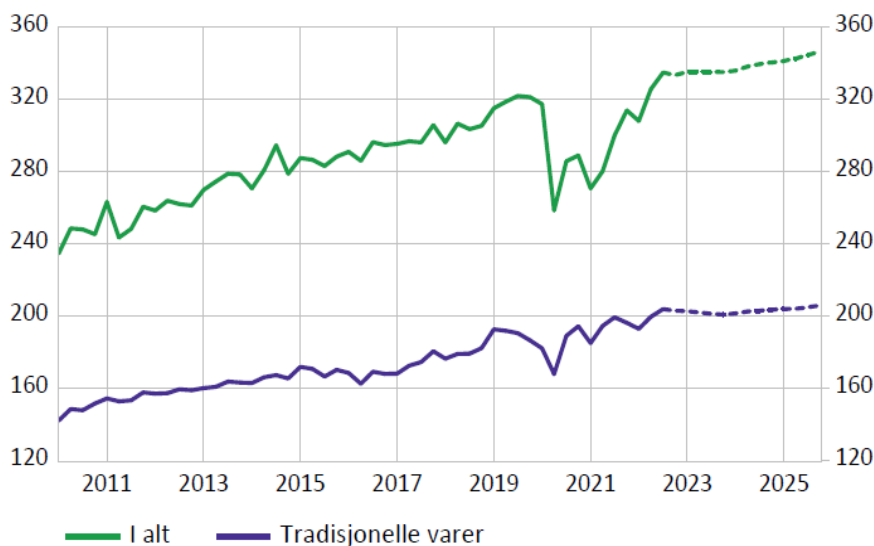
Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 1.10 Import

Sesongjustert, mrd 2020-kr, kvartal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

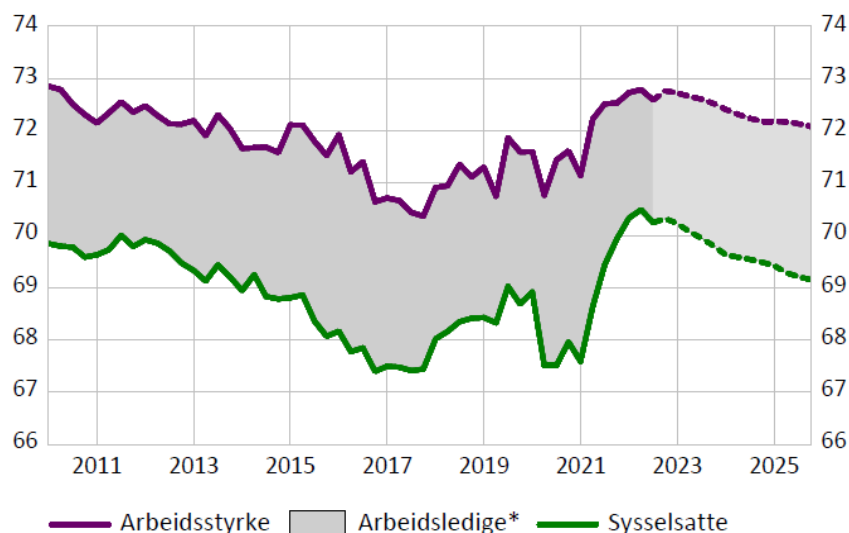
Kilde: Statistisk sentralbyrå

De store og økende overskuddene i handelen med utlandet kan i sin helhet tilskrives prisutviklingen på olje og gass. Et rekordhøyt handelsoverskudd i 2022 ventes å krympe de kommende årene som følge av fallende energipriser og en svakere konjunkturutvikling hos våre handelspartnere.

Det er lønnsomheten i frontfagene som legger rammen for hvor høyt lønnsoppjøret kan bli i 2023. Selv om deler av frontfaget sliter med høye priser på innsatsfaktorer, bidrar høye produsentpriser til at den samlede lønnsomheten likevel blir god. Lønnsandelen falt betydelig i 2022. Det er dermed rom for høyere lønnsvekst framover samtidig som lønnsandelen vil holde seg lavere enn gjennomsnittet for perioden 2014–2021. I prognosene fra desember 2022 ble lønnsveksten anslått til 4,7 prosent i 2023. Men selv med denne anslåtte lønnsveksten, vil den høye inflasjonen medføre at reallønna går litt ned samtidig som lønnsandelen øker. Etter hvert som inflasjonen faller, ventes reallønnsveksten å ta seg opp til rundt 2 prosent årlig i 2024.

Figur 1.11 Arbeidsmarkedsstatus

Prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder, AKU

* Arbeidsledigheten er målt som andel av befolkningen i yrkesaktiv alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det er for tiden høyt press i arbeidsmarkedet. Arbeidsledigheten målt ved AKU lå nær 3,4 prosent i månedene august–oktober 2022. Ledigheten har dermed vært stabilt lav siden april 2022, etter å ha falt fra en topp i august 2020 på 5,5 prosent. Vi må tilbake til høykonjunkturen før finanskrisen i 2008 for å finne tilsvarende lave ledighetstall. Mange har i tillegg meldt seg på i arbeidsmarkedet og yrkesdeltakelsen var 72,6 prosent i august–oktober 2022. Dette er over 1 prosentpoeng høyere enn i 2019. I tillegg er antallet permitterte kommet ned på et lavt nivå og utenlandske pendlere er i stor grad kommet tilbake etter pandemien. Med svakere vekstutsikter internasjonalt, og lavere etterspørsel i mange næringer, vil presset i arbeidsmarkedet dempes. Ifølge prognosene fra desember 2022 vil arbeidsledigheten stige gradvis i årene framover til i overkant av 4 prosent i 2025.

Selv om norsk økonomi ligger nær den beregnede trenden er det for tiden ingen normal situasjon i norsk økonomi. Den norske stat mottar rekordhøye inntekter fra petroleumsvirksomheten, inflasjonen er langt over inflasjonsmålet som Norges Bank styrer mot, og det er høyt press i arbeidsmarkedet. Historisk har et stramt arbeidsmarked ofte sammenfalt med en høykonjunktur. I 2022 har imidlertid svak produktivitetsutvikling medført at aktiviteten i norsk økonomi er nær den beregnede trenden samtidig som det er høyt press i arbeidsmarkedet. Framover vil produktiviteten ta seg opp og at presset i arbeidsmarkedet reduseres. I tillegg vil inflasjonen etter hvert komme ned mot inflasjonsmålet. De løpende inntektene fra petroleumsvirksomheten blir også lavere. Flere økonomiske forhold vil dermed normaliseres samtidig som norsk økonomi forblir i en konjunkturøytral situasjon fram mot 2025.

1.2. Foreløpige nasjonalregnskap for 2022

Prognosene i denne rapporten bygger på Statistisk sentralbyrås nasjonale prognoser for norsk økonomi fra desember 2022. På det tidspunktet prognosene ble laget måtte man også lage prognoser for resten av 2022.

Foreløpige tall for nasjonalregnskapet for 2022 ble publisert i februar 2023. De viser at veksten i Fastlands-Norge ble 3,8 prosent, som er lik prognosene fra desember 2022. De foreløpige nasjonalregnskapstallene for veksten i BNP total for 2022 er 3,8 prosent, også det likt prognosene fra desember 2022. Ser vi på anvendelseskomponentene, ser vi at prognosene traff på konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner og konsum i offentlig forvaltning. For veksten i bruttoinvesteringer var prognosene høyere enn det de foreløpige nasjonalregnskapstallene viser. Prognosene for eksport var lavere enn det de foreløpige tallene viser, mens prognosene for import var høyere enn de foreløpige nasjonalregnskapstallene.

Tabell 1.2 Revisjon i makroøkonomiske hovedstørrelser 2022. Regnskap og prognoser. Revisjon i forhold til prognose fra desember 2022

	Prognose desember 2022	Foreløpige tall	Avvik
Realøkonomi			
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	6,8	6,8	0,0
Konsum i offentlig forvaltning	0,1	0,1	0,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	4,7	4,4	-0,3
Utvinning og rørtransport (bruttoinvestering)	-7,5	-5,5	2,0
Fastlands-Norge (bruttoinvestering)	7,4	6,6	-0,8
Næringer (bruttoinvestering)	16,6	14,5	-2,1
Boliger (husholdninger) (bruttoinvestering)	-2,6	-1,4	1,2
Offentlig forvaltning (bruttoinvestering)	1,5	0,9	-0,6
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	5,0	4,8	-0,2
Eksport i alt	3,2	5,9	2,7
Tradisjonelle varer (eksport)	0,4	-0,3	-0,7
Råolje og naturgass (eksport)	-1,4	0,3	1,7
Import i alt	12,0	9,3	-2,7
Tradisjonelle varer (import)	3,0	2,5	-0,5
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi	3,3	3,3	0,0
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi	3,8	3,8	0,0
Arbeidsmarked			
Sysselsatte personer	3,8	3,8	0,0
Arbeidsstyrke	1,5	1,4	-0,1
Yrkesandel (nivå)	72,7	72,6	-0,1
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,3	3,2	-0,1
Priser og lønninger			
Årslønn	3,9	4,4	0,5
Konsumprisindeksen (KPI)	5,8	5,8	0,0
KPI-JAE	3,9	3,9	0,0
Eksportpris tradisjonelle varer	28,5	29,1	0,6
Importpris tradisjonelle varer	17,1	18,0	0,9
Boligpris	4,9	5,2	0,3
Inntekter, renter og valuta			
Husholdningenes disponible realinntekt	-1,8	-2,5	-0,7
Husholdningenes sparerate (nivå)	5,7	3,5	-2,2
Pengemarkedsrente (nivå)	2,0	2,1	0,1
Utlånsrente, rammelån (nivå)	2,8	2,9	0,1
Realrente etter skatt (nivå)	-3,4	-3,3	0,1
Importveid kronekurs (44 land)	1,2	1,2	0,0
NOK per euro (nivå)	10,1	10,1	0,0
Driftsbalansen (milliarder kr)	1563	1691	128
Driftsbalansen i prosent av BNP	27,8	30,1	2,3
Eksportmarkedsindikator	7,9	7,9	0,0
Konsumpris euro-området	8,4	8,4	0,0
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	0,5	0,3	-0,2
Råoljepris i dollar (nivå)	99	99	0
Råoljepris i kroner (nivå)	943	948	5

Se fotnoter under Tabell 1.1.

1.3. Oppdaterte prognoser fra mars 2023

Beregningene i denne rapporten er basert på prognosene fra desember 2022. I begynnelsen av mars 2023 publiserte Statistisk sentralbyrå nye prognoser for norsk økonomi de nærmeste årene. De nye prognosene inneholder ny informasjon og indikerer usikkerheten i prognosene fra desember i fjor.

I de nye prognosene er veksten i BNP Fastlands-Norge økt med 0,1 prosentpoeng i år. Oppjusteringen skyldes i hovedsak at anslaget på veksten i husholdningenes konsum er oppjustert med 0,4 prosentpoeng i år. Oppjustering i investeringer bidrar også, mens endringene i anslagene for eksport og import trekker i motsatt retning.

Tabell 1.3 Prognoser for 2023 og 2024. Sammenligning av prognoser laget i desember 2022 og mars 2023

	Prognoser for 2023		Prognoser for 2024	
	Des. 2022	Mars 2023	Des. 2022	Mars 2023
Realøkonomi				
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,8	1,2	1,4	1,5
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	1,2	1,7	1,7
Bruttoinvestering i fast realkapital	0,3	1,8	1,3	1,9
Utvinning og rørtransport (bruttoinvestering)	4,0	5,0	10,0	6,0
Fastlands-Norge (bruttoinvestering)	-1,2	0,2	-0,5	0,6
Næringer (bruttoinvestering)	0,2	1,4	-3,1	-1,7
Boliger (husholdninger) (bruttoinvestering)	-6,0	-3,2	0,2	1,2
Offentlig forvaltning (bruttoinvestering)	0,8	1,1	3,8	4,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	0,5	0,9	1,0	1,4
Eksport i alt	5,7	4,8	1,6	2,3
Tradisjonelle varer (eksport)	5,8	5,3	3,1	3,1
Råolje og naturgass (eksport)	9,0	4,3	1,7	4,4
Import i alt	2,6	3,5	1,2	1,9
Tradisjonelle varer (import)	0,4	-0,2	0,7	1,6
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi	1,8	1,6	1,5	1,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi	1,2	1,3	1,6	1,6
Arbeidsmarked				
Sysselsatte personer	0,0	0,6	0,2	0,1
Arbeidsstyrke	0,6	0,8	0,0	0,1
Yrkesandel (nivå)	72,6	72,7	72,3	72,4
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,7	3,6	3,7	3,8
Priser og lønninger				
Årslønn	4,7	5,0	3,8	4,5
Konsumprisindeksen (KPI)	4,9	5,0	1,1	2,3
KPI-JAE	4,4	5,4	1,9	2,8
Eksportpris tradisjonelle varer	-2,6	-3,8	-7,0	-1,0
Importpris tradisjonelle varer	0,3	5,7	0,8	-0,4
Boligpris	-5,0	-2,8	-1,6	-1,3
Inntekter, renter og valuta				
Husholdningenes disponible realinntekt	-0,6	-2,8	3,8	3,9
Husholdningenes sparerate (nivå)	5,9	0,8	7,5	3,0
Pengemarkedsrente (nivå)	3,3	3,5	2,7	2,9
Utlånsrente, rammelån (nivå)	4,3	4,7	4,3	4,6
Realrente etter skatt (nivå)	-1,5	-1,3	2,2	1,2
Importveid kronekurs (44 land)	1,9	7,5	0,0	0,5
NOK per euro (nivå)	10,4	11,1	10,4	11,2
Driftsbalansen (milliarder kr)	955	829	733	876
Driftsbalansen i prosent av BNP	18,4	16,6	14,4	16,8
Eksportmarkedsindikator	1,6	1,8	3,4	1,9
Konsumpris euro-området	5,0	5,5	2,5	2,5
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	3,5	3,6	2,5	2,5
Råoljepris i dollar (nivå)	80	82	77	77
Råoljepris i kroner (nivå)	797	858	766	813

Se fotnoter under Tabell 1.1.

2. Petroleumsnæringen

Oljeprisen falt fra om lag 120 dollar fatet i mars 2022 til om lag 80 dollar fatet i begynnelsen av desember 2022. I de nasjonale prognosene fra desember 2022 ble det lagt til grunn at oljeprisen holder seg på om lag 80 dollar fatet i 2023 og 2024.

Spotprisen på Brent Blend falt fra 120 dollar per fat i mars 2022 til noe over 100 dollar per fat i april 2022. Deretter steg oljeprisen til 127 dollar per fat i begynnelsen av juni 2022. Siden har oljeprisen vært fallende fram til begynnelsen av oktober da den flatet ut. I begynnelsen av desember 2022 lå prisen på om lag 80 dollar per fat.

Prisfallet fra mars til april 2022 kan ha sammenheng med at både IEA (International Energy Agency) og USA bestemte seg for å forsyne markedet med olje fra sine strategiske lagre for å hindre videre nedbygging av de lave kommersielle lagrene i OECD. Oljeprisen steg igjen etter at EU innførte importforbud av russisk olje, med unntak for olje sendt via rørledninger. Prisfallet fra og med juni 2022 ser ut til å ha sammenheng med bekymring for dårligere økonomiske utsikter og mulig resesjon i flere land. I begynnelsen av oktober i fjor varslet OPEC+ at de ville kutte i produksjonskvotene.

IEA anslo i slutten av 2022 at den globale oljeetterspørselen vil øke med 1,6 millioner fat per dag i 2023, noe som er 0,5 millioner fat lavere enn i 2022. Etterspørselen globalt i 2023 antas å ligge over nivået fra før pandemien brøt ut. Mens den samlede etterspørselen etter olje i Kina, India og resten av Asia i 2023 forventes å bli 2,1 millioner fat per dag høyere enn i 2019, forventes etterspørselen i OECD å bli 1,3 millioner fat per dag lavere. Etter en relativt svak økning i etterspørselen i Kina i 2022, blant annet som følge av at spredning av omikronvarianten førte til nye nedstengninger, forventer IEA at etterspørselen i Kina tar seg noe opp i 2023.

En del av økningen i etterspørselen etter olje i 2022 og 2023 skyldes høye gasspriser og substitusjon mot olje i kraftproduksjonen og industrien i en del land. Den europeiske gassprisen var i slutten av november 2022 over dobbelt så høy som oljeprisen målt i energienheter.

I begynnelsen av oktober i fjor signaliserte OPEC+ at de ville redusere produksjonskvotene med 2 millioner fat per dag gjeldende fra måneden etter. Siden mange land allerede produserte mindre enn sine kvoter, vil den effektive reduksjonen i produksjonen være på i underkant av 1 million fat per dag.

IEA forventer at råoljeproduksjonen utenfor OPEC+ vil stige med 2,2 millioner fat per dag i 2023. Den største økningen i OECD vil komme i USA og i mindre grad i Europa og Canada. Produksjonen i resten av verden, først og fremst i Brasil og til en viss grad i Guyana, forventes å øke med 0,6 millioner fat per dag.

Russland eksporterte om lag 8 millioner fat daglig før sanksjonene. Fallet i eksporten var i oktober 2022 på under 5 prosent. At ikke nedgangen ble større skyldes at reduksjonen i importen til mange vestlige land har blitt oppveid av økt eksport til Kina, India, andre asiatiske land og Tyrkia. EU faser gradvis ut importen av olje fra Russland. IEA forventet i slutten av 2022 at produksjonen i Russland vil falle med om lag 1,2 millioner fat per dag i 2023. Det kan ta tid å utvide kundegrunnlaget ytterligere i Asia, selv om Russland selger sin olje med prisavslag. EU og G7-landene inkludert Australia har fra og med 5. desember 2022 innført et pristak på russisk olje, noe som vil gjøre at sjøbasert transport av russisk olje tillates til tredjeland dersom prisen holder seg under et bestemt nivå.

I begynnelsen av desember 2022 var de samlede kommersielle lagrene av råolje og oljeprodukter i OECD 10 prosent under det gjennomsnittlige nivået over de siste 5 årene. Dersom OPEC holder

produksjonen konstant fra og med november 2022 og ut 2023, vil de samlede globale lagrene av råolje og oljeprodukter antakeligvis falle gjennom 2023. Fallet vil bli spesielt sterkt gjennom andre halvår 2023. Dette kan, isolert sett, legge et press oppover på oljeprisen.

Den ledige produksjonskapasiteten i oljemarkedet finnes først og fremst i Saudi-Arabia og til dels i De forente arabiske emirater. Den planlagte reduksjonen i produksjonen vil føre til at den ledige kapasiteten vil øke til i underkant av 3 millioner fat per dag. Dermed vil det være større mulighet for at et ytterligere produksjonsbortfall for eksempel i Russland kan bli møtt med økt OPEC-produksjon.

Framtidsprisen på Brent Blend er utgangspunktet for vårt anslag over utviklingen i oljeprisen. I begynnelsen av desember 2022 indikerte denne at prisen vil falle til om lag 75 dollar i 2025.

I 2020 importerte EU 41 prosent av sitt totale konsum av naturgass fra Russland. Siden Russlands invasjon av Ukraina har gassimporten fra Russland blitt betydelig redusert. I august 2022 var Russlands andel av EUs gassimport 17,2 prosent. Dette har i hovedsak blitt kompensert av en kraftig økning i importen av flytende naturgass (LNG) spesielt fra USA, men også til dels fra Qatar og Nigeria. De to største leverandørene av gass via rørledninger til EU er Norge og Algerie med henholdsvis 22 og 10 prosent av importen i første halvår 2022. LNG utgjorde over 25 prosent i samme periode. Russland har nylig uttalt at de kan komme til å kutte gasseksporten via Ukraina, som er den eneste gjenværende ruten for levering til vesteuropeiske markeder.

Gass brukes i kraftproduksjon, prosessindustri og til oppvarming. Over 30 prosent av husholdningene i EU bruker gass til å varme opp hjemmene sine. EUs importrestriksjoner mot Russland har ført til at gassprisen satt på TTF-børsen i Nederland i november i 2022 var nesten seks ganger høyere enn gjennomsnittsprisen de siste seks årene. Det er et stort avvik mellom europeiske og amerikanske naturgasspriser, blant annet på grunn av kapasitetsproblemer i amerikansk eksport av LNG knyttet til mangel på skip og muligheter for regassifisering i Europa.

Økningen i naturgassprisen i EU påvirker norsk økonomi primært gjennom en historisk høy naturgasseksport. Verdien av norsk naturgasseksport i august 2022 var om lag ti ganger høyere enn den gjennomsnittlige verdien i 2019, mens den i oktober 2022 var tre ganger så høy først og fremst på grunn av fallende gasspriser. Isolert sett vil høye naturgasspriser også føre til høye importpriser på varer hvor naturgass er en stor priskomponent, slik som kunstgjødsel. Framtidsprisene indikerte i slutten av 2022 at markedet forventer en pris på naturgass i 2023 i Europa om lag på nivået i begynnelsen av desember 2022, samt en prisreduksjon i løpet av 2024 og 2025. Prisen i 2025 forventes likevel å være om lag tre ganger gjennomsnittsprisen i perioden 2016–2021.

3. Nærmere om hovednæringer og utviklingen i Møre og Romsdal

3.1. Primærnæringene

Utviklingen i 2022 viste sterk oppgang i eksporten av sjømat for Norge, som endte opp med rekord for samlet eksport. Produksjonsutviklingen i primærnæringene peker fortsatt litt opp. Det anslås en moderat vekst i bruttoproduktet i primærnæringene samlet både i år og til neste år, omtrent som for landsgjennomsnittet. Samlet sett ventes antall sysselsatte i primærnæringene å gå moderat opp både i år og til neste år, om enn med noe lavere vekst enn i fjor.

Oppgang i produksjonen i 2022

Ifølge tall fra nasjonalregnskapet gikk bruttoproduktet i jordbruk og skogbruk, målt i faste priser, ned med 5 prosent i 2020, men opp med 1,1 prosent i 2021, målt som årsgjennomsnitt. Brutttoproduktet gikk ifølge sesongjusterte tall ned med 2,4 prosent i 3. kvartal 2022, men opp igjen med 1,2 prosent i 4. kvartal 2022. På årsbasis ga dette en oppgang på 4,2 prosent for jordbruk og skogbruk for 2022, målt som årsgjennomsnitt. Brutttoproduktet i fiske, fangst og akvakultur viste en oppgang på 12,9 prosent i 2020, og ytterligere opp 8,9 prosent i 2021, målt som årsgjennomsnitt. Ifølge sesongjusterte tall var det en oppgang på 5,9 prosent i 3. kvartal 2022, mens det i 4. kvartal 2022 ble en tilsvarende nedgang. På årsbasis ble det en oppgang på om lag 1 prosent fra året før. Totalt sett bidro dette til en oppgang i bruttoproduktet for primærnæringene samlet på 2,3 prosent for 2022 målt som årsgjennomsnitt i basisverdi og faste priser.

Fiskeri

Ifølge tall i fiskeristatistikken fra Fiskeridirektoratet leverte norske fartøy nesten 2,6 millioner tonn fisk, reker skalldyr og skjell i 2022. Dette er om lag på samme nivå som året før. Førstehåndsverdien gikk derimot opp med om lag 18,6 prosent, til 28,4 milliarder kroner.

I perioden 2021-2022 økte førstehåndsverdien av torsk med 27,5 prosent, til 9,3 milliarder kroner, mens fangstmengden falt med 8,9 prosent, blant annet på grunn av reduserte torskekvoter. Fangsten av torsk tilsvarte drøyt 13 prosent av total fangstmengde og om lag 33 prosent av total førstehåndsverdi. Dette var dermed fortsatt det viktigste fisket når det gjelder verdi.

Sildefangsten gikk ned med om lag 1 prosent fra 2021 til 2022, og utgjorde med det nesten 22 prosent av total fangstmengde. Førstehåndsverdien for sild gikk i samme periode opp med 6,8 prosent, til nesten 4 milliarder kroner, og utgjorde om lag 14 prosent av total fangstverdi.

Fangstmengden av makrell gikk opp med 8,9 prosent, mens førstehåndsverdien gikk opp med 34,6 prosent, noe som svarer til om lag 11 prosent av den totale fangstmengden og drøyt 13 prosent av førstehåndsverdien. Fangsten av sei gikk opp i mengde, med drøyt 9 prosent, mens førstehåndsverdien økte med drøyt 46 prosent.

Av total fangstmengde levert av norske fartøy i Norge i 2022 ble drøyt 20 prosent ført i land i Møre og Romsdal. Med dette var fylket det tredje største leveringsfylket etter Nordland og Vestland. Målt i førstehåndsverdi var derimot Møre og Romsdal det nest største fylket etter Troms og Finnmark, med drøyt 24 prosent av den totale førstehåndsverdien på fangstmengden ført i land i Norge.

Stor økning i sjømateksporten i 2022

Tall fra Norges sjømatråd viser at Norge eksporterte 2,9 millioner tonn sjømat for til sammen 151,4 milliarder kroner i 2022. Dette er en klar rekord i verdien av sjømateksporten, med en nominell økning på 30,7 milliarder kroner, eller 25 prosent, fra det tidligere rekordåret 2021. Det har vært en klar prisvekst for flere av de viktigste kommersielle arter.

De siste årene har den norske kronen svekket seg noe. Siden en svak krone gir høyere eksportpriser målt i norske kroner, har dette gitt en gunstig valutaeffekt for norsk sjømateksport. I 2022 avtok imidlertid kronesvekkelsen der en styrket dollar bidro til en økt eksport til USA, samtidig som også euroen svekket seg noe mot den norske kronen. Men ifølge Norges sjømatråd har endringer i valutakurser i liten grad bidratt til den økte eksportverdien fra 2021 til 2022 når man ser alle markedene samlet.

Forholdet mellom havbruk og fiskeri har i liten grad endret seg fra i fjor med hensyn til verdi og volum av eksporten. Verdien fra havbruk utgjorde i 2022 73 prosent, mens volumet utgjorde 45 prosent. Norge har i 2022 eksportert 1,3 millioner tonn sjømat fra havbruk til en verdi av 111,3 milliarder kroner. Volumet har imidlertid falt med 2,5 prosent, mens verdien har økt med 25,7 milliarder kroner, eller 30 prosent, sammenliknet med 2021. Fiskeri utgjorde 27 prosent av den totale sjømateksporten målt i verdi. Målt i volum derimot utgjorde fiskeri 55 prosent. For fiskeri var eksportvolumet 1,6 millioner tonn sjømat, til en verdi av 40,1 milliarder kroner. Det er en reduksjon på 7,5 prosent i volum, mens verdien økte med 5 milliarder kroner, eller 14 prosent, sammenliknet med 2021.

Laks er den klart viktigste arten for norsk sjømateksport målt både i volum og verdi. Eksporten av laks i 2022 var på 1,25 millioner tonn, mens verdien var på 105,8 milliarder kroner, som var første gang eksportverdien kom over 100 milliarder kroner. Volumet derimot falt med 2 prosent, mens verdien økte med 24,6 milliarder kroner, eller 30 prosent, sammenliknet med 2021.

Ørret er den andre store oppdrettsarten. Det ble i 2022 eksportert 54 979 tonn ørret til en verdi av 5 milliarder kroner. Volumet falt imidlertid med 13 prosent, mens verdien økte med 972 millioner kroner, eller 24 prosent, sammenliknet med 2021.

For fangstsektoren er torsk den største arten målt i verdi. Eksporten av fersk torsk i 2022 var på 54 300 tonn, mens verdien var på 2,7 milliarder kroner. Volumet falt med 14 prosent, mens verdien økte med 342 millioner kroner, eller 14 prosent, fra 2021. 2022 ble også tidenes beste år for frossen torsk, der Norge eksporterte 80 700 tonn fryst torsk til en verdi av 4,1 milliarder kroner. Dette var en økning på 868 millioner kroner, eller 27 prosent, fra 2021.

Makrell er den nest største arten innenfor fangstsektoren. Volumet for eksport av makrell i 2022 endte på 343 250 tonn til en verdi av 6,3 milliarder kroner. Volumet falt 12 prosent fra 2021, mens verdien økte med 402 millioner kroner, eller 7 prosent.

Reker er vår viktigste art innenfor skalldyr. Eksporten av reker i 2022 var på 20 898 tonn, mens verdien var på 1,2 milliard kroner. Volumet økte med 46 prosent, mens verdien økte med 250 millioner kroner, eller 27 prosent, sammenliknet med 2021.

Av mer bearbejdede produkter, var eksporten av klippfisk i 2022 på 85 174 tonn, mens verdien var på 5,6 milliarder kroner. Volumet falt med 6 prosent fra 2021, mens verdien økte med 1 milliard kroner, eller 23 prosent, fra 2021. Eksporten av saltfisk i 2022 var på 28 755 tonn, mens verdien var på 1,9 milliarder kroner. Volumet økte med 16 prosent, mens verdien økte med 705 millioner kroner, eller 59 prosent, fra 2021. For tørrfisk var 2022 et noe mer krevende år, der eksporten var på 3 514 tonn, mens verdien var på 730 millioner kroner. Volumet falt med 18 prosent, mens verdien var uendret fra 2021.

Med hensyn til markedene, er Polen vårt største marked for sjømat målt i eksportverdi. I 2022 ble det eksportert sjømat til en verdi av 15,5 milliarder kroner til Polen, som er opp 24 prosent fra 2021. Danmark er nå det nest største markedet for norsk sjømat, målt i eksportverdi. Norge eksporterte sjømat for 12,6 milliarder kroner til Danmark i 2022, 22 prosent mer enn i 2021. Av markedene var det USA som hadde høyest vekst i eksportverdi i 2022 med en økning på 46 prosent fra 2021. Med dette endte USA som det tredje viktigste markedet for norsk sjømateksport i 2022, med en eksportverdi på 11,7 milliarder kroner. Hvis vi ser bort fra USA, var Kina det største vekstmarkedet i 2022 med en vekst på hele 45 prosent fra 2021, til en total eksportverdi på 7,3 milliarder kroner.

Noe økning i bearbeidingsgraden av sjømat

Sett over tid har bearbeidingsgraden falt for norsk sjømat. I 2010 utgjorde ifølge Norges sjømatråd andelen av ubearbeidet fisk til eksport fra hvitfisk-, pelagisk- og havbruksnæringen 66 prosent. I 2017 var andelen ubearbeidet fisk økt til 69 prosent. Av den totale sjømateksporten var det 69 prosent som ble sendt ut som hel fisk. Kun 17 prosent av lakseeksporten var bearbeidet før den ble eksportert, mens 83 prosent av volumet ble eksportert som fersk eller fryst hel fisk. Selv om andelen har gått ned de siste årene, ble til sammenlikning 53 prosent av all torsk bearbeidet til produkter som saltfisk, klippfisk, tørrfisk eller filet før eksport. Tallene viser at det burde være et potensial for å øke verdien av norsk sjømat ved å øke bearbeidingsgraden. Tall fra Norges sjømatråd i 2022 viser at noe mer laks videreføres nå enn tidligere, og at første halvår 2022 viste rekordtall for bearbeiding av norsk laks.

Møre og Romsdals posisjon innen akvakultur

Legges den nye fylkesinndelingen til grunn, var Møre og Romsdal i 2021 det femte største oppdrettsfylke i Norge med hensyn til både produksjonsmengde og verdi. Dette var den samme posisjonen som året før. Med hensyn til produksjon av regnbueørret er fylket landets nest største. Fylkets andel av landets samlede produksjonsmengde og verdi av slaktet fisk utgjorde i 2021 drøyt 13 prosent. Målt i antall sysselsatte i oppdrettsnæringen er Møre og Romsdal landets femte største fylke.

Ifølge tall fra Utenrikshandelen er fylket det nest største eksportfylke av fisk nest etter Vestland, med drøyt 18 prosent av verdien av landets fiskeeksport i 2022. Dette representerer en oppgang i eksportverdien av fisk fra fylket på 26,4 prosent fra året før, mens tilsvarende økning i eksportverdien for landet som helhet ble på 25,7 prosent.

Landbruk

Fra 2021 til 2022 gikk tallet på husdyrprodusenter ned med 1,2 prosent på landsbasis, fra 26 026 jordbruksbedrifter til 25 717, mens tallet på landbrukseiendommer samlet endret seg lite. Størst prosentvis nedgang var det i tallet på jordbruksbedrifter med høner og melkekuer, med en nedgang på henholdsvis 4,3 og 2,5 prosent, etterfulgt av jordbruksbedrifter med storfe med en nedgang på 1,7 prosent.

Det totale tallet på både produsenter og antall ammekuer gikk derimot opp med henholdsvis 1,5 og 4 prosent fra 2021 til 2022. Tilsvarende endringer viste en oppgang av andre storfe på 1,9 prosent, mens det var nedgang av alssvin, verpehøner og vinterforet sau på henholdsvis 3,9, 1,5 og 1,2 prosent.

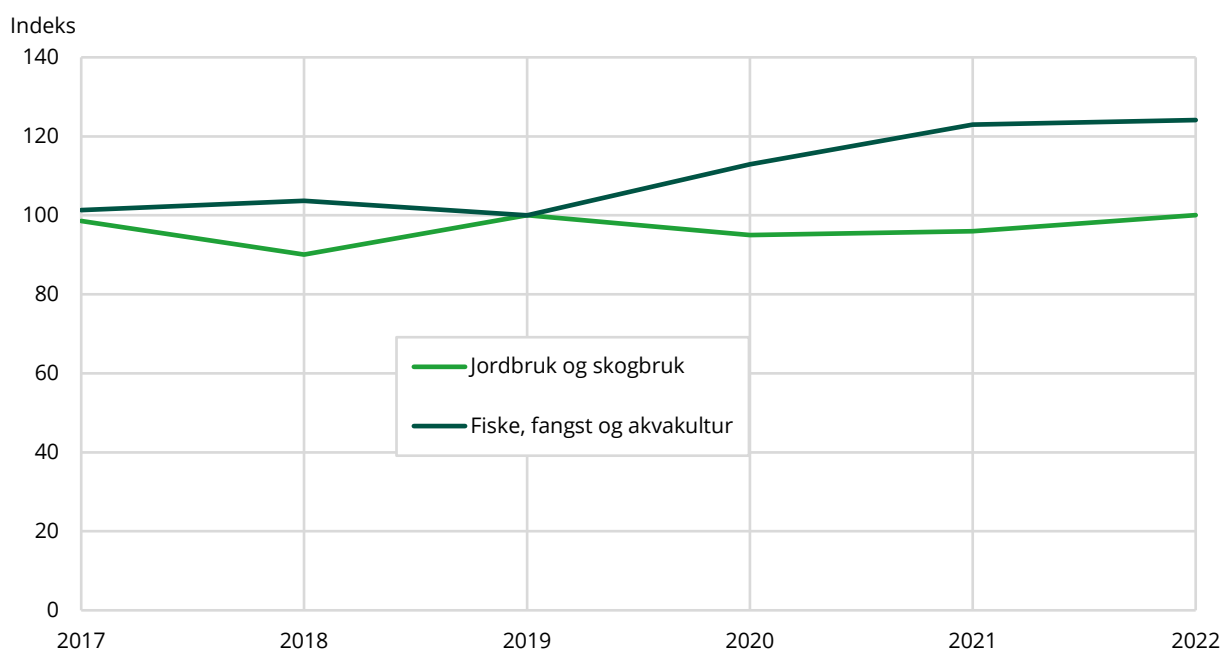
For Møre og Romsdal gikk tallet på husdyrprodusenter ned fra 2021 til 2022 med 0,9 prosent, mens tallet på landbrukseiendommer samlet endret seg lite. Størst prosentvis nedgang var det i antall gårdsbruk med svin, storfe og melkekuer, mens antall gårdsbruk med høner og ammekuer gikk opp med henholdsvis 4,3 og 3,2 prosent. Mens tallet på vinterforet sau gikk ned, gikk antall alssvin og melkekuer opp med henholdsvis 17,7 og 4,3 prosent fra 2021 til 2022. Ellers indikerer tallene en

liten tendens i retning noe større bruksenheter, da antall husdyr stort sett øker mens antall jordbrukseieendommer med husdyr altså går moderat ned.

Videre utsikter for primærnæringene

Anslagene viser en økning i bruttoproduktet i primærnæringene i Møre og Romsdal i 2022, omtrent som for landsgjennomsnittet eller noe høyere, med god utvikling innen fiske og fangst og akvakultur, mens produksjonen i jordbruk og skogbruk utvikler seg noe mer moderat. På landsbasis anslås det at bruttoproduktet for primærnæringene samlet kan gå litt opp også i 2023, målt som årgjennomsnitt. For inneværende år er det anslått en fortsatt vekst i bruttoproduktet i primærnæringene samlet også for Møre og Romsdal, om enn litt lavere økning enn i fjor, men moderat høyere vekst enn i landet for øvrig. Det er samlet produksjon innen fiske og fangst og akvakultur som ventes å trekke opp, mens jordbruk og skogbruk viser en noe mer moderat produksjonsutvikling. Det er ventet at bruttoproduktet for primærnæringene kan øke litt også til neste år, omtrent som for inneværende år og omtrent som for landsgjennomsnittet.

Figur 3.1 Brutttoprodukt i primærnæringene. Volumindekser for hele landet. Årgjennomsnitt. 2019=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

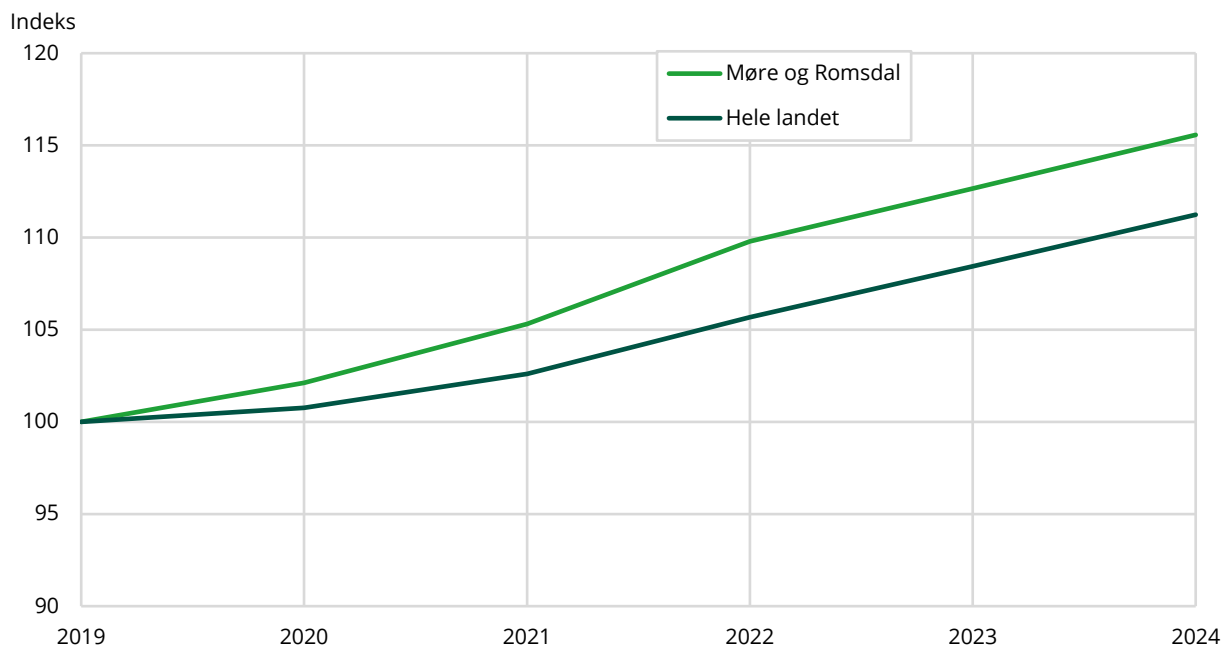
Sysselsettingen i primærnæringene viste oppgang i 2022

Sysselsettingen i primærnæringene inkludert oppdrett har vist en moderat oppgang de siste årene for hele landet. Ifølge nasjonalregnskapet var det små endringer i sysselsettingen i primærnæringene samlet i 2020, men en oppgang på 1,8 prosent i 2021, der sysselsettingen i jordbruk og skogbruk trakk moderat ned i 2020, mens det var en klar oppgang i fiske, fangst og akvakultur. Mens jordbruk og skogbruk viste en moderat oppgang i sysselsettingen i 2022 viste fiske, fangst og akvakultur en klar sysselsetningsvekst, og trakk med det sysselsettingen i primærnæringene samlet opp i 2022. Fylkesfordelt nasjonalregnskap viser at over 15 prosent av landets sysselsatte innen fiske, fangst og akvakultur arbeider i Møre og Romsdal. Det er ventet en økning i sysselsettingen i primærnæringene også i år, omtrent som landsgjennomsnittet eller svakt høyere, men litt i underkant av veksten i fjor.

Sysselsettingen i primærnæringene i Norge anslås å gå litt opp også til neste år. I prognosene fra Konjunkturtendensene fra desember 2022 skiller det ikke mellom de ulike primærnæringene, men her legger vi til grunn en moderat utvikling i jordbruk og skogbruk, mens vi venter en fortsatt vekst i

sysselsettingen i fiske, fangst og akvakultur. Sysselsettingen i primærnæringene i Møre og Romsdal vil trolig utvikle seg som anslått for landet sett under ett i 2024, og omtrent på linje med anslagene for inneværende år (se figur 3.2).

Figur 3.2 Sysselsatte personer i primærnæringene. Møre og Romsdal og landsgjennomsnitt. Volumindekser. Årsgjennomsnitt. 2019-2024, 2019=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 9. desember 2022

3.2. Industri

I 2023 ventes en moderat nedgang i industriproduksjonen i landet som helhet sammenliknet med i fjor. Produksjonen ventes å trekke litt opp igjen til neste år. Etter en oppgang i industrisysselsettingen de to siste årene, ventes en moderat nedgang i industrisysselsettingen i inneværende år. I Møre og Romsdal anslås utviklingen i produksjon og sysselsetting i industrien å bli moderat bedre enn i landet som helhet. Industriinvesteringene i Møre og Romsdal ventes å gå moderat opp i år, men litt ned til neste år.

Positiv utvikling i industriproduksjonen i 2022

Etter et fall i bruttoproduktet i industrien på drøyt 6 prosent i 2020 gikk produksjonen opp med 4,4 prosent for landet som helhet i 2021 sett i forhold til 2020. Tall fra nasjonalregnskapet viser at bruttoproduktet i industrien, målt som årsgjennomsnitt, gikk opp med 0,2 prosent i 2022, målt i basisverdi og 2020-kroner.

Det var imidlertid store forskjeller i utviklingen for de forskjellige industrinæringene. Som årsgjennomsnitt var det i 2021 og spesielt 2022 klar økning i bruttoproduktet i verftsindustri og annen transportmiddelindustri, bearbeiding og konservering av fisk, produksjon av papir og papirvarer, i oljeraffinering og i kjemisk og farmasøytisk industri. I industrinæringene som trelast- og trevareindustri, produksjon av metaller samt i produksjon av møbler og annen industriproduksjon var det etter en sterk produksjonsvekst i 2021 et fall i produksjonen i 2022. På grunn av sammensetningen av industrinæringene var produksjonsnedgangen i Møre og Romsdal noe lavere enn landsgjennomsnittet under pandemien i 2020, mens produksjonsøkningen i 2021 og 2022 har ligget omtrent som for landsgjennomsnittet.

Konjunkturbarometeret viser noe dempet optimisme i industrien

Statistisk sentralbyrås konjunkturbarometer for industri og bergverk kartlegger industriledernes vurderinger av konjunktursituasjonen og utsiktene fremover. Norske industriledere meldte i oktober 2022 om økt produksjon og sysselsetting i industrien i 3. kvartal 2022, men veksten var lavere enn i det foregående kvartalet. Ordretilgangen ble redusert og den generelle bedømmelsen av utsiktene for 4. kvartal 2022 var negativ blant majoriteten av virksomhetene. Samtidig ble det meldt om fortsatt fallende lønnsomhet og høy prisvekst på innsatsfaktorer.

Uendret produksjon og negative utsikter for industrien som helhet

Konjunkturbarometeret for 4. kvartal 2022 viste at samlet industriproduksjon var uendret sammenlignet med kvartalet før. Produsenter av investeringsvarer opplevde oppgang i produksjonen, mens produsenter av innsatsvarer meldte om nedgang. Produsenter av konsumvarer meldte om lag samme produksjonsnivå som i 3. kvartal 2022. Det var fortsatt en høy andel industriledere som meldte at manglende tilgang på arbeidskraft, råstoff og andre innsatsfaktorer har bidratt til å begrense produksjonsvolumet i 4. kvartal 2022, men andelen er gradvis blitt lavere de siste kvartalene. Mangelen på råstoff og andre innsatsfaktorer har fortsatt sammenheng med logistikkutfordringer på verdensmarkedet, som er blitt forsterket av koronanedstengninger i Kina, krigen i Ukraina og energikrisen den har skapt i Europa.

Industrilederne melder om vekst i den samlede sysselsettingen i 4. kvartal 2022, men veksten er lavere sammenlignet med 3. kvartal. Det er sysselsettingsvekst innenfor varetypene investeringsvarer og innsatsvarer, mens produsenter av konsumvarer melder om uendret sysselsetting.

Redusert ordretilgang

Industrilederne melder om nedgang i ordretilgang både fra eksport- og hjemmemarkedet i 4. kvartal. Nedgangen er klarest for produsentene av innsatsvarer. Det meldes også om nedgang fra hjemmemarkedet for produsentene av konsumvarer mens de melder om økt ordretilgang fra eksportmarkedet. Produsenter av investeringsvarer melder om uendret ordretilgang fra hjemmemarkedet og økt ordretilgang fra eksportmarkedet.

Redusert ordretilgang bidrar til at den samlede ordrebeholdningen i industrien er uendret i 4. kvartal. Produsenter av innsatsvarer melder om en klar nedgang i samlet ordrebeholdning mens produsenter av konsumvarer melder om en moderat nedgang. Produsenter av investeringsvarer melder derimot om en klar oppgang i samlet ordrebeholdning.

Industrilederne melder om fortsatt markant vekst i prisnivået for både hjemme- og eksportmarkedet for industrien samlet sett i 4. kvartal. Dette gjelder for alle varetyper i begge markeder. Prisveksten er spesielt tydelig for produsenter av konsumvarer. Nivåene på diffusjonsindeksene for priser på eksport- og hjemmemarkedet er marginalt lavere enn i forrige kvartal, men er likevel blant de høyeste som er målt siden denne undersøkelsen startet i 1990.

Svært mange industriledere melder om fortsatt vekst i innsatspriser i 4. kvartal 2022. Nivået på diffusjonsindeksen for innsatsprisene er marginalt lavere enn i forrige kvartal, men er likevel blant de høyeste som er målt siden man startet å måle denne indikatoren i 4. kvartal 2011. Det er produsenter av konsumvarer som har den tydeligste veksten i innsatspriser. Med mer markant vekst i innsatsprisene enn i produktprisene er det intuitivt sett ikke overraskende at det rapporteres om fallende lønnsomhet i industrien samlet i 4. kvartal 2022.

Noe pessimistisk vurdering av utviklingen i 1. kvartal 2023

Den generelle bedømmelsen av utsiktene for 1. kvartal 2023 var negativ for industrien som helhet. Det er kun produsenter av investeringsvarer som viser optimisme. Produsentene av innsatsvarer og konsumvarer har et klart negativt syn på det kommende kvartalet. Industrilederne forventer en moderat nedgang i totalt produksjonsvolum og en moderat oppgang i gjennomsnittlig sysselsetting i 1. kvartal i år sammenlignet med 4. kvartal i fjor. Det forventes lavere ordretilgang fra både hjemme- og eksportmarkedet og nedgang i samlet ordrebeholdning. Det er produsentene av innsatsvarer som melder om de svakeste fremtidsutsiktene og de venter nedgang i produksjonsvolum og ordretilgang fra både hjemme- og eksportmarkedet i 1. kvartal 2023. Produsenter av konsumvarer forventer også lavere produksjon og ordretilgang fra begge markeder, men nedgangen er her mer moderat. Produsentene av investeringsvarer viser derimot oppgang i disse indikatorene. I tillegg ventes det klar vekst i sysselsettingen. Den langt mer positive utviklingen og utsiktene for produsenter av investeringsvarer kan ha sammenheng med at det i 4. kvartal 2022 ble besluttet en rekke nye feltutbygginger på norsk sokkel, som har utløst og vil utløse svært mange kontrakter til norsk leverandørindustri. Produsenter av alle varetyper venter også at prisene på innsatsvarer vil fortsette å øke i 1. kvartal 2023.

Industrilederne rapporterer at investeringsplaner nedjusteres for industrien som helhet. I dette kvartalet er det en høyere andel industriledere som oppgir at forventet utvikling i etterspørselen begrenser investeringene. Andelen industriledere som mener at priser på investeringsvarer er en begrensende faktor på investeringene er fortsatt høy og på samme nivå som i forrige kvartal.

Sammensatt konjunkturindikator tyder på nedgang i 1. kvartal 2023

Den sammensatte konjunkturindikatoren viser gjennomsnittet av industriledernes svar for forventet produksjon, ordrebeholdning og ferdigvarelager av egne produkter, der den siste får motsatt virkning. Denne indikatoren var for industrien i 4. kvartal 2022 på -3,9, som er en marginal oppgang fra -4,4 i det foregående kvartalet. Indikatoren ligger nå klart under det historiske gjennomsnittet på 3,1 og indikerer dermed produksjonsnedgang for 1. kvartal 2023. Den sammensatte konjunkturindikatoren indikerer klar nedgang både for produsentene av innsatsvarer og konsumvarer, mens den indikerer klar vekst for produsentene av investeringsvarer.

Etterspørsel og konkurranse begrenser produksjonen

Det er en høyere andel av industrilederne i dette kvartalet som melder at «etterspørsel og konkurranse» begrenser produksjonen. Det er også fortsatt historisk sett en høy andel industriledere som peker på at mangel på kvalifisert arbeidskraft og tilgang på «råstoff og/eller elektrisk kraft» er faktorer som bidro til å begrense produksjonen i 4. kvartal, men andelen har vært nedadgående de siste kvartalene. Indikator for ressursknapphet er også fortsatt høy, men den har også falt gradvis de siste kvartalene.

Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad i industrien beregnes nå til 80,1 prosent ved utgangen av 4. kvartal 2022. Dette er noe lavere enn ved utgangen av 3. kvartal 2022. Kapasitetsutnyttingen er nå om lag på nivå med det historiske gjennomsnittet på 80,0 prosent.

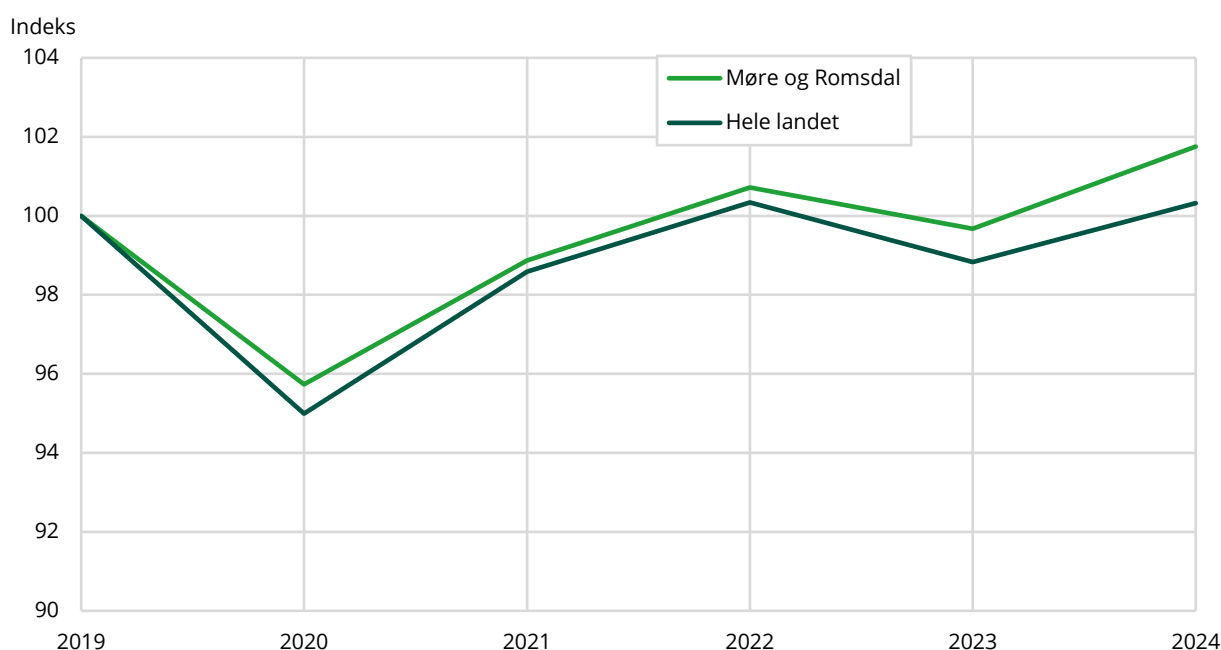
Videre utsikter for industriproduksjonen

For inneværende år viser våre modellbaserte anslag fra desember 2022 at industriproduksjonen samlet kan gå moderat ned målt som årsgjennomsnitt. Dette blir i så fall en endring etter en klar oppgang både i 2021 og 2022. Dette har i våre modellbaserte anslag sammenheng med forventet nedgang i konsumvareindustrien, mens kraftkrevende industri og produksjon av verkstedprodukter inklusive bygging av skip og plattformer fortsatt kan trekke litt opp. Til neste år ventes veksten i industriproduksjonen samlet igjen å bli moderat positiv, der det anslås at den største veksten vil

komme i produksjon av verkstedprodukter inklusive bygging av skip og plattformer, mens konsumvareindustri og kraftkrevende industri vil trekke svakt ned.

Industriproduksjonen i Møre og Romsdal påvirkes til dels av de samme faktorene som for landet som helhet, men er i større grad påvirket av etterspørsel fra petroleums- og gassvirksomheten enn det som er tilfelle for gjennomsnittet for norsk industri. De viktigste industrinæringene for fylket er ved siden av konsumvareindustrien å finne i bygging av skip og plattformer, den øvrige verksstedsindustrien samt produksjon av produktinnsats- og investeringsvarer. Deler av disse næringene ventes å utvikle seg noe bedre enn flere av de øvrige industrinæringene, slik at industriproduksjonen i fylket ventes å utvikle seg moderat bedre enn landsgjennomsnittet for industriproduksjonen samlet i år. Anslagene for industriproduksjonen i fylket for 2024 ventes av samme grunn å ligge litt over produksjonsutviklingen for industrinæringene på landsbasis.

Figur 3.3 Bruttoprodukt i industri i hele landet og Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 9. desember 2022

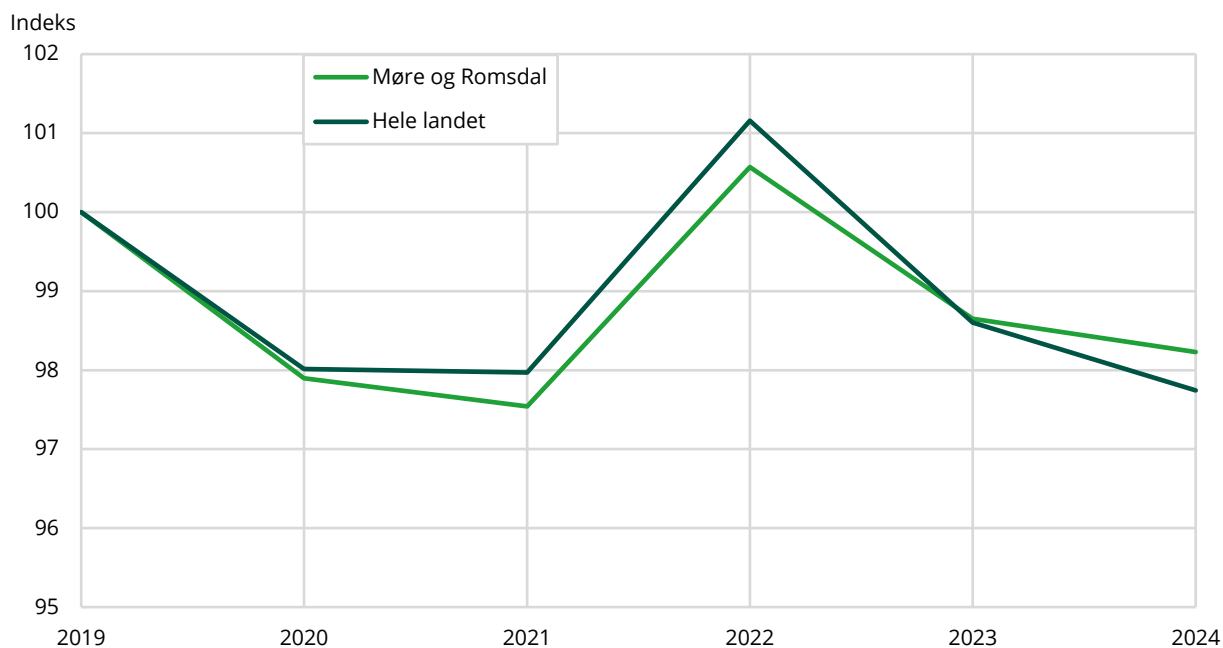
Fra oppgang til moderat nedgang i industrisysselettingen

Tall fra nasjonalregnskapet viser at industrisysselettingen i Norge gikk opp med 2,7 prosent i 2022 etter en nedgang på 2,1 prosent i 2020 og små eller ingen endringer i 2021. I 3. kvartal i 2022 var det ifølge sesongjusterte tall en økning på 0,4 prosent i industrisysselettingen, det samme som i kvartalet før. Sesongjusterte tall for 4. kvartal 2022 viste en oppgang på 0,6 prosent. Anslagene for inneværende år peker moderat ned, mens det ventes en ytterligere svak nedgang i sysselettingen i industrien samlet i 2024. Ifølge anslag er det sysselettingen i kraftkrevende industri og i verkstedindustri, inklusive bygging av skip og plattformer som trekker mest opp i år, mens det ventes en klar sysselettingsnedgang i konsumvareindustri. Den samme trenden ventes å gjøre seg gjeldende i industrisysselettingen også til neste år, med størst tilførsel av sysselettede i verkstedindustrien og størst sysselettingsnedgang i kraftkrevende industri.

På årsbasis var det en klar nedgang i industrisysselettingen i Møre og Romsdal i 2020, men som flatet ut i en mer moderat nedgang i 2021. Ifølge anslag gikk industrisysselettingen i Møre og Romsdal opp omtrent som landsgjennomsnittet i fjor. For inneværende år og til neste år ser det ut til å bli en liten nedgang i industrisysselettingen i fylket, om enn litt svakere nedgang enn i landet som helhet. Dette har sammenheng med at fylket har relativt mer av sin industrisysseletting

knyttet til produksjon av verksstedsprodukter inklusive produksjon av skip og plattformer. Produksjon av konsumvarer ventes å bidra til en nedgang i industrisysselsettingen også i Møre og Romsdal.

Figur 3.4 Sysselsetting i industri i hele landet og i Møre og Romsdal. Årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 9. desember 2022

Industrisysselsettingen i Møre og Romsdal fordelt etter næringer

I tidligere konjunkturrapporter for Møre og Romsdal (se Bjørnstad, Hungnes og Stambøl (2010), Hungnes, Stambøl og Eika (2012, 2013, 2015) og Hungnes og Stambøl (2011, 2018, 2020) har vi vurdert de forskjellige hovednæringenes utvikling og betydning i fylket. Industrien klarer i noen grad å opprettholde sin andel av den totale produksjonen, mens industriens andel av sysselsettingen har hatt en tendens til å gå noe ned. I 2022 utgjorde industrisysselsettingen om lag 14 prosent av den samlede sysselsettingen i fylket Møre og Romsdal, målt etter de sysselsattes bosted. Dette er litt lavere enn den andelen industrisysselsettingen utgjorde av den totale sysselsettingen i Møre og Romsdal i 2019. Figur 3.5 viser industrinæringenes andel av Møre og Romsdals samlede industrisysselsetting i 2022 for sysselsatte registrert bosatt i fylket.

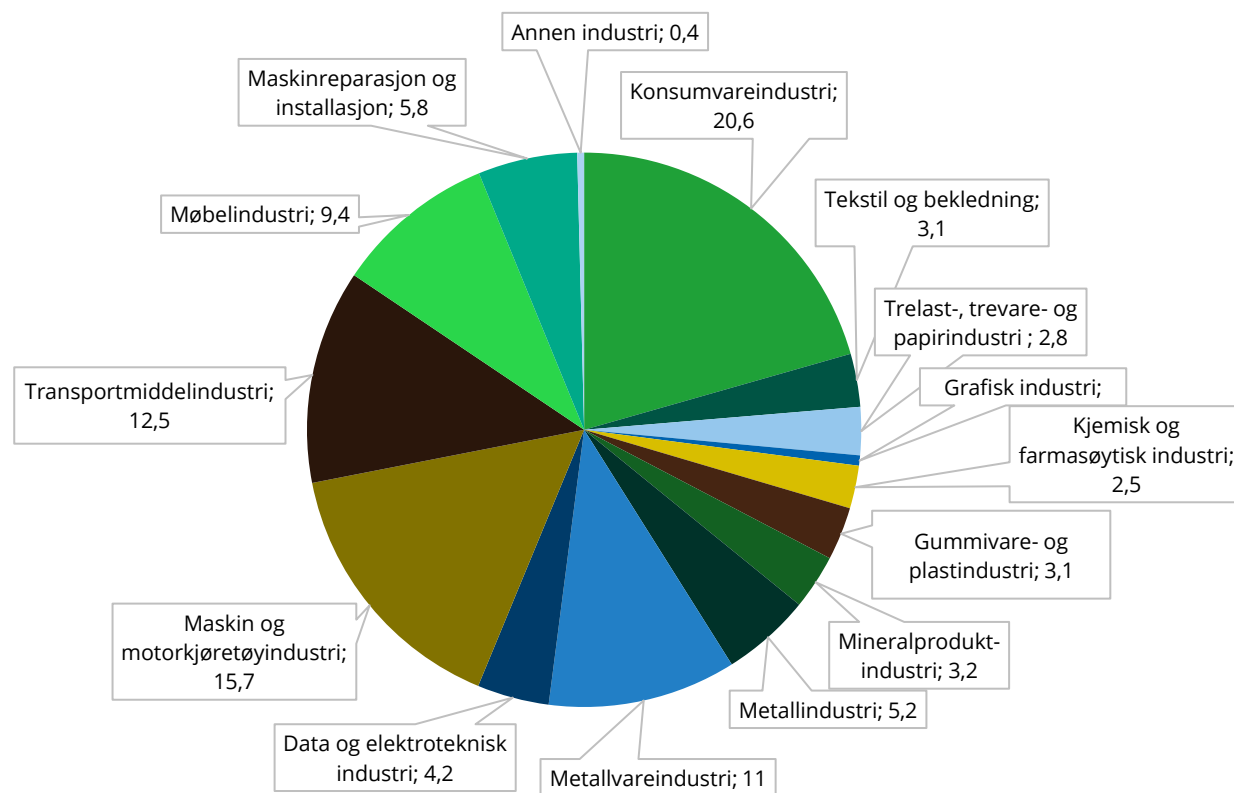
Konsumvareindustrien, som består av produksjon av næringsmidler og drikkevarer, utgjør fortsatt den største enkeltnæringen med 20,6 prosent av den samlede industrisysselsettingen. Deretter følger transportmiddelindustrien og maskin- og motorkjøretøyindustrien med henholdsvis 12,5 og 15,7 prosent av den totale industrisysselsettingen. Det er innenfor disse industrinæringene vi finner mye av verkstedindustrien, som også omfatter bygging av skip og oljeplattformer.

Sysselsetting knyttet til produksjon av metaller og metallvarer utgjør i sum også en betydelig del av fylkets industrisysselsetting, der metallvareindustrien sysselsetter 11 prosent og metallindustrien 5,2 prosent av den samlede industrisysselsettingen. Om lag 36 prosent av sysselsettingen i den norske møbelindustrien er bosatt i Møre og Romsdal og utgjør også en betydelig andel av industrisysselsettingen i fylket, med 9,4 prosent. Av de øvrige industrinæringene i Møre og Romsdal, er maskinreparasjon og installasjon og data og elektroteknisk industri de største med en sysselsettingsandel på henholdsvis 5,8 og 4,2 prosent av fylkets samlede industrisysselsetting.

Det er imidlertid en del endringer å spore når man sammenlikner strukturen i fylkets industrisysselsetting i 2022 med situasjonen i 2019, det siste såkalte normalåret før pandemien og

nedstengning preget 2020 (se Hungnes og Stambøl (2020)). Siden den gang er det konsumvareindustri og møbelindustri som har økt sin andel av industrisyssetningen mest, med en økning på henholdsvis 1,9 og 0,7 prosentpoeng, mens transportmiddelindustri er den industrinæringen i fylket med størst andelsnedgang i industrisyssetningen. Altså typiske husholdnings og hjemmebaserte industrinæringer i vekst under pandemien mens transportmidler ble mest negativt påvirket.

Figur 3.5 Sysselsettingen i industrien i Møre og Romsdal i 2022 fordelt etter næring. Basert på sysselsatte bosatte i fylket ved utgangen av året. Total industrisyssetning etter bosted = 100 prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

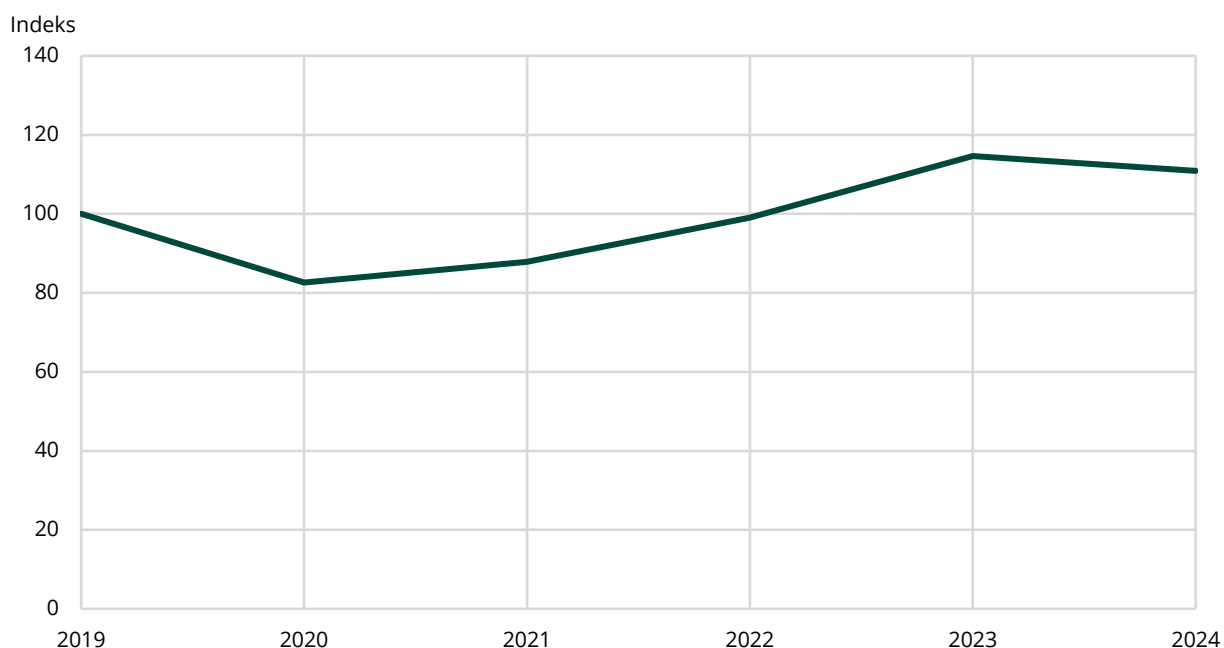
Fra oppgang til svak nedgang i industriinvesteringene i Møre og Romsdal

Investeringene i industrien samlet falt klart fra 2019 til 2020, men tok seg noe opp i 2021 (se Figur 3.6). Sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viste at industriinvesteringene fortsatte å øke i 2022, med klar oppgang i bruttoinvesteringene i første halvår i forhold til samme periode året før. Industriinvesteringene flatet noe ut i 3. kvartal 2022 for så å falle noe i 4. kvartal 2022, men ikke mer enn at på årsbasis økte industriinvesteringene med 12,5 prosent ifølge tall fra nasjonalregnskapet. Ifølge anslag var utviklingen i industriinvesteringene i Møre og Romsdal omtrent på linje med landsgjennomsnittet i denne perioden, men med litt større fall under pandemiåret 2020 og moderat sterkere vekst i 2021 og 2022.

Ifølge modellbaserte anslag fra desember 2022, ventes industriinvesteringene og fortsette å øke noe i 2023, målt som årsgjennomsnitt i forhold til året før. Det er anslagene for investeringer i konsumvareindustri og kraftkrevende industri som trekker noe opp. Til neste år anslås industriinvesteringene på landsbasis å gå ned med drøyt 3 prosent, der investeringene i både konsumvareindustri, kraftkrevende industri og verkstedindustrien anslås å bidra med en moderat nedgang.

Utviklingen i industriinvesteringene i Møre og Romsdal ventes å følge landsgjennomsnittet både i år og til neste år.

Figur 3.6 Bruttoinvesteringer i industri. Landsgjennomsnitt. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 9. desember 2022

Investeringsundersøkelsene går i retning av en viss optimisme for industrien

Statistisk sentralbyrås investeringsundersøkelser for olje- og gassvirksomhet, industri, bergverk og kraftforsyning kartlegger virksomhetenes vurdering av investeringsutsiktene fremover.

Endelige tall for 2022 publisert i februar 2023, viser at samlede investeringer innenfor olje og gass, industri, bergverksdrift og kraftforsyning beløp seg til 238,2 milliarder kroner, målt i løpende verdi. Dette var en liten innvesteringsoppgang på 0,5 prosent sammenliknet med de utførte investeringene i 2021. Investeringene i industrien hadde en vekst på 28,1 prosent, mens kraftforsyning hadde en investeringsnedgang på hele 18,7 prosent, der avsluttede vindkraftprosjekter i 2021 uten at nye har kommet til var en viktig årsak til nedgangen. Store investeringsprosjekter innen dataindustri og elektrisk utstyrsindustri samt metallindustrien sto bak mye av investeringsoppgangen i industrien. I tillegg var det en betydelig oppgang i næringsgruppen oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri som bidro til oppgangen for industrien samlet sett. Gummi, plast og mineralsk industri bidro i motsatt retning, med nedgang investeringene fra 2021 til 2022.

Investeringsundersøkelsenes nyeste anslag for industriinvesteringene i 2023 indikerer en oppgang på 31,7 prosent sammenliknet med anslag for 2022 gitt på samme tid i fjor. Store investeringsprosjekter blant annen i metallindustri og gummi, plast og mineralsk industri bidrar sterkt til oppgangen i industrien. Investeringsoppgang for dataindustri og elektrisk utstyrsindustri samt næringsmiddelindustri bidrar også til den samlede oppgangen for industrien. Felles for flere av disse næringene er at det er store enkeltprosjekter som strekker seg over flere år som bidrar til å trekke opp investeringsnivået. Lavere investeringer i maskinindustri samt møbelindustri og annen industri bidrar til å dempe veksten noe.

Flere av investeringsprosjektene som ventes å bidra til veksten i industriinvesteringene i 2023 henger sammen med omstillingsprosesser mot lavere utslipp og energieffektivisering. Enkelte av

prosjektene får omfattende støtte gjennom statlige ordninger. Investeringstilskudd fra det offentlige til slike prosjekter er her inkludert i anslagene for de samlede investeringene.

I tillegg til nye anslag for investeringer i industrien, ventes nå også økte investeringer i olje og gass i 2023 sammenlignet med tilsvarende anslag gitt i 2022. I motsetning til i fjor, anslås også en vekst i investeringene i kraftforsyning på 14,4 prosent i 2023.

Ytterligere noen betraktninger for industrien

Industriutviklingen i Møre og Romsdal vil, som i andre fylker, være påvirket av hvordan den nasjonale og internasjonale økonomien utvikler seg. Pandemien har gjennom to år bremsset de globale forsyningssystemene både med hensyn til ferdige produkter, men i like stor grad med hensyn til viktige input-faktorer i produksjonen. Den lenge utviklede globaliseringen av produksjonsprosessene ble en del hindret på grunn av pandemien, og påvirket den lenge innarbeidede kontinuiteten i leveransesystemer og forsyningskanaler. Når samfunnet igjen er blitt gjenåpnet etter pandemien tar det tid å få på plass igjen alle disse systemer, der de oppståtte problemer i tilførselskanalene må løses. Mye av dette har ført til lavere produktivitet og økte kostnader, som igjen har vært med å bidra til høy prisstigning. Et viktig spørsmål å stille er hvor langt man har kommet i denne prosessen om lag ett år etter at samfunnet startet gjenåpningen etter pandemien? Mye tyder på at man har kommet et stykke på vei i denne prosessen, med påfølgende positive virkninger for utviklingen i produktivitet, slik at det er berettiget håp om at dette fortsetter og kan slå ut i lavere kostnader og priser.

Blant andre faktorer er valutakursen av stor betydning for industrien, der en svekket kronekurs isolert sett kan bedre markedssituasjonen for konkurranseutsatt virksomhet, det være seg både med hensyn til internasjonale markeder, men også med hensyn til hjemmemarkedet. Tidligere analyser i Stambøl og Jørgensen (2007) viste at en styrket kroneverdi fikk noe større negative virkninger på samlet produksjon og sysselsetting i Møre og Romsdal enn for landet. En analyse av virkningene av lavere oljepris i Eika, Hungnes og Stambøl (2015), viste at en svekket kronekurs kan ha gunstige virkninger for fylket, fordi Møre og Romsdal har mye av sitt næringsliv knyttet til næringer som konkurrerer med tilsvarende næringer i utlandet. Dette gjelder først og fremst konkurranseutsatt industri, men også deler av andre næringer som for eksempel fiske og akvakultur, markedsrettede tjenesteytende næringer knyttet til turisme og bygge- og anleggsvirksomhet. Møre og Romsdal har en industristruktur som på den ene siden vil kunne oppleve større reduksjon i produksjon og sysselsetting enn landsgjennomsnittet av lavere investeringer i petroleumsnæringen, men på den annen side kunne påvirkes mer positivt enn landsgjennomsnittet av en svekket kroneverdi. Sånn sett vil investeringsundersøkelsenes oppjustering av anslagene for oljeinvesteringer kunne få positive virkninger for Møre og Romsdal. Krona har svekket seg noe gjennom 2022 og spesielt i første del av inneværende år, mens energiprisene fortsatt holder seg på et høyt nivå. Svakere krone kan altså isolert sett bedre lønnsomheten for eksportrettede virksomheter, men høye priser på energi og andre innsatsfaktorer samt høy importert inflasjon gir økt kostnadsnivå. Dette sammen med lavere etterspørsel fra våre handelspartnere kan redusere gevinsten av en lavere kroneverdi.

Koronapandemien innebar store globale nedstengninger med betydelig lavere etterspørsel etter energi som la grunnlag for nedbygging av en rekke fossile energikilder. Etter samfunnets gjenåpning bidro blant annet dette til store ubalanser i energitilførselen med økt etterspørselsbehov i forhold til tilbud. Omtrent samtidig med gjenåpningen av samfunnet startet Ukraina-krigen, med virkninger av alle påfølgende sanksjoner dette medførte. Begge forhold har vært medvirkende til redusert energitilførsel og høye energipriser, der flere nedstengte fossile energikilder er blitt gjenåpnet for å dempe energiunderskuddet. Som beskrevet i kapittel 2, er man også gradvis i ferd med å kunne lette noe av tilførselsproblemene med hensyn til gass og petroleum, men mye gjenstår. I tillegg finnes mange store planer om gradvis å kunne gjennomføre «det grønne skiftet», men der både

lokalitetsvalg, høye kostnader, finansiering og ikke minst finansieringsformer skaper store utfordringer, men også store muligheter (Jf. bl.a. Energikommisjonens rapport i NOU 2023:3).

3.3. Bygge- og anleggsvirksomheten

Både bruttoproduktet og produksjonen i bygge- og anleggsnæringen vokste med over 4 prosent i 2022. Ifølge Statistisk sentralbyrås prognoser fra desember 2022 vil bruttoproduktet i næringen vokse svakere framover. Reduserte boliginvesteringer bidrar til denne utviklingen.

I Statistisk sentralbyrås makromodell KVARTS stimuleres boligprisene på lang sikt av en økning i husholdningenes disponible realinntekter og av lavere realrenter, og dempes av en økning i tilbudet av nye boliger. Rentene har økt kraftig og antas å øke videre inn i 2023. Sammen med lavere inflasjon framover bidrar det til å trekke boligprisveksten ned. I desember 2022 anslo derfor Statistisk sentralbyrå at boligprisene ville bli 5 prosent lavere i 2023 enn i 2022. Dermed ville boligprisene i 2023 være tilbake på nivået i 2021.

Lavere boligpriser framover gjør det mindre lønnsomt å bygge nye boliger. Boliginvesteringene var derfor i prognosene fra desember 2022 anslått å falle med 6 prosent i 2023, etter at de også falt i 2022.

Tabell 3.1 Igangsettingstillatelser for byggeprosjekter i 2022. Prosentvis endring fra året før

	Møre og Romsdal	Hele landet
Tallet på boliger	-6,1	-1,2
Bruksareal, boliger	-1,6	-5,1
Bruksareal til annet enn boliger	-2,5	4,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå, foreløpige tall

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet falt boliginvesteringene på landsbasis med 1,4 prosent i 2022. Antall igangsettingstillatelser falt med 1,2 prosent i samme periode for landet som helhet, mens igangsettingstillatelsene målt i bruksareal viste en nedgang på 5,1 prosent i 2022 for hele landet (se Tabell 3.1).

Også for Møre og Romsdal viste både antall igangsettingstillatelser og igangsettingstillatelser målt i bruksareal et fall i 2022, på henholdsvis 6,1 og 1,6 prosent. At det gis en igangsettingstillatelse innebærer ikke alltid at bygging settes i gang umiddelbart. Særlig i nedgangstider vil det kunne være en del byggeprosjekter som ikke blir satt i gang, eller blir utsatt etter at tillatelse for bygging er gitt. Når byggeaktiviteten vender fra et lavt til et høyt nivå, eller omvendt, kan dette få betydning for tolkningen av statistikken.

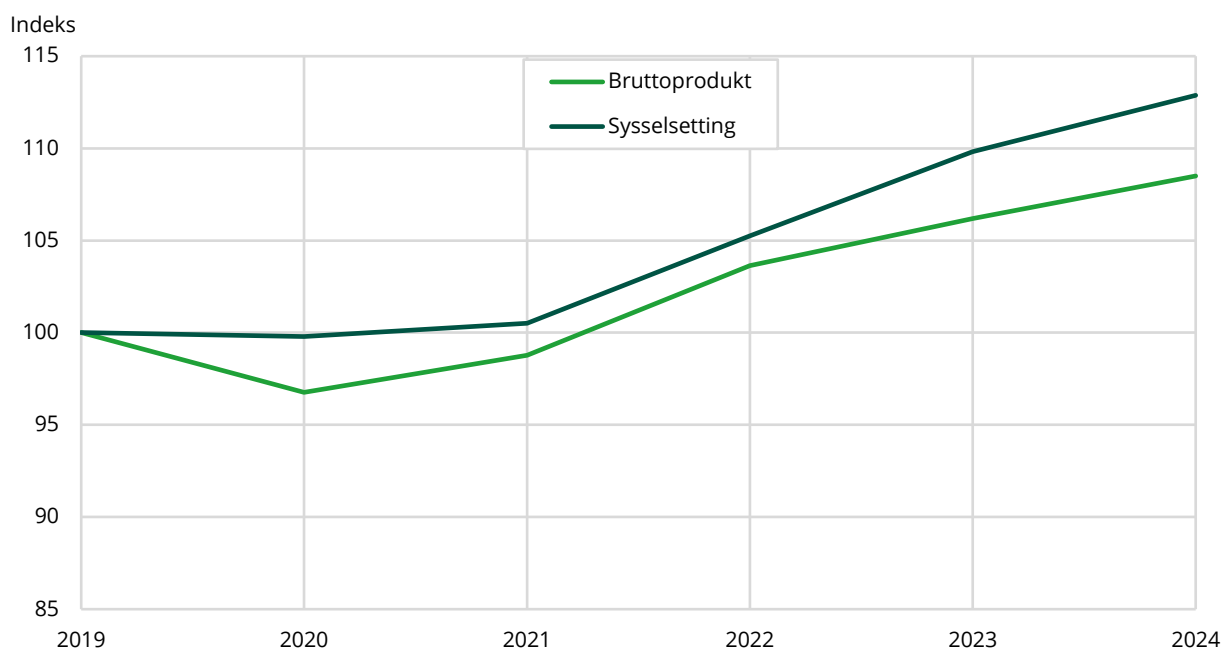
På landsbasis var det en økning i antall igangsettingstillatelser til annet enn boliger på nær 5 prosent i 2022. Tallene for Møre og Romsdal viser en nedgang også i disse igangsettingstillatelsene i 2022.

Ifølge nasjonalregnskapstall var det 257 800 ansatte i bygge- og anleggsvirksomheten i 2022. På årsbasis var veksten fra 2021 til 2022 på 4,5 prosent (se figur 3.7). Dette innebærer at sysselsettingsveksten i næringen var noe høyere enn veksten i sysselsettingen ellers i Fastlands-Norge. For Fastlands-Norge som helhet var sysselsettingsveksten på 3,9 prosent i 2022.

I Konjunkturtendensene fra desember 2022 ble det lagt til grunn en svak økning i både næringsinvesteringene og investeringene i offentlig forvaltning i 2023. Dette er antatt å bidra til en vekst i sysselsettingen innenfor bygg og anlegg i 2023.

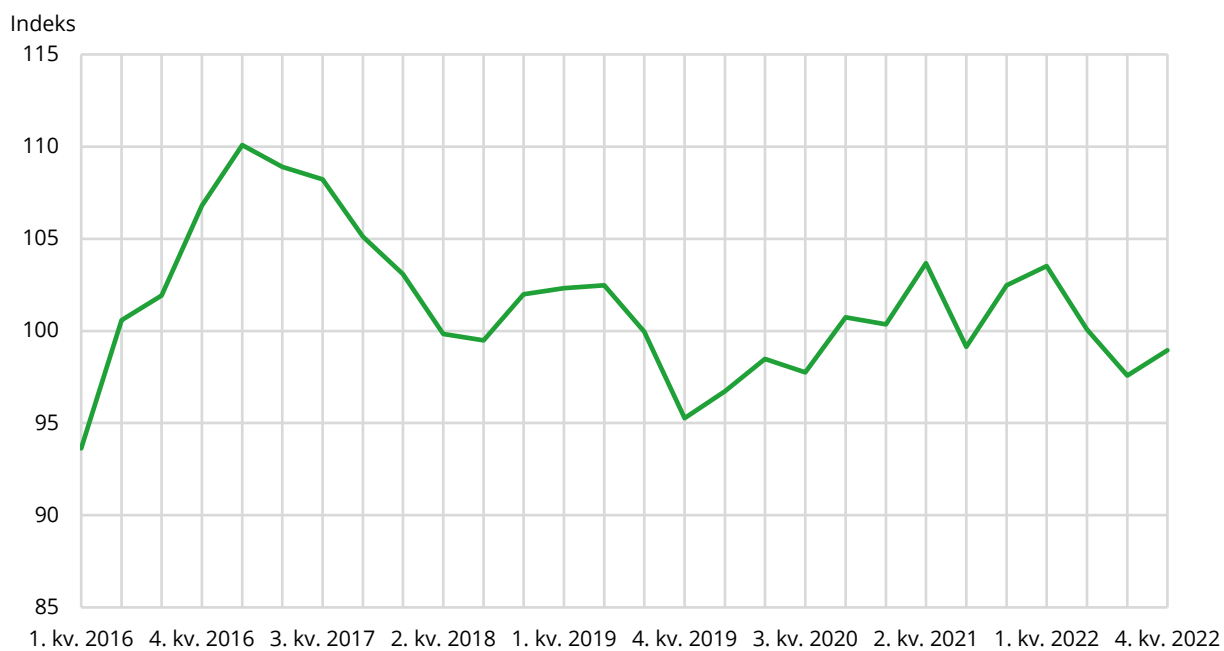

Figur 3.7 Bruttoprodukt og sysselsetting i bygge- og anleggsvirksomhet. Landsgjennomsnitt. Volumindekser, årgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 9. desember 2022

Figur 3.8 Bruttoinvesteringer i bolig. Hele landet. Sesongjusterte volumindekser, 2019=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.4. Markedsrettet tjenesteyting

Det er ventet moderat produksjonsoppgang i markedsrettet tjenesteyting i Møre og Romsdal inneværende år. Til neste år ventes produksjonsveksten å bli omtrent som anslått for i år. Etter en klar økning i sysselsettingen i fjor, ventes en liten nedgang i sysselsettingen både i år og til neste år. Det ventes en nedgang i investeringene i år, etter en sterk økning i fjor, mens anslagene viser en tendens til svak nedgang i investeringene også i 2024.

Moderat lavere vekst i produksjonen i Møre og Romsdal i 2023

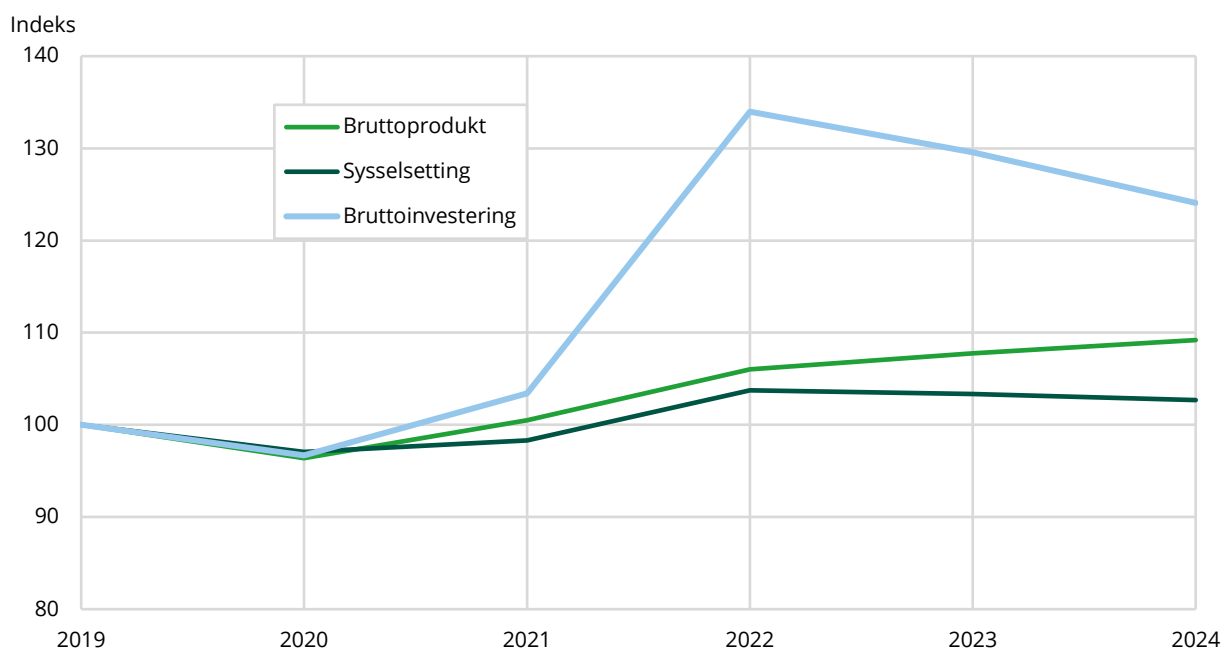
Markedsrettet tjenesteyting er definert som tjenesteytende næringer på fastlandet, utenom offentlig forvaltning. Ifølge nasjonalregnskapstall steg bruttoproduktet i markedsrettet tjenesteyting med 7,1 prosent i 2022, etter en nedgang på 5,8 prosent i 2020 og en oppgang på 4,3 prosent i 2021. Det var sterk vekst i overnattings- og serveringsvirksomhet, transport utenom utenriks sjøfart, kultur, underholdning og annen tjenesteyting og forretningsmessig tjenesteyting, men også omsetning og drift av fast eiendom og informasjon og kommunikasjon viser vekstrater over gjennomsnittet for de markedsrettede tjenesteytende næringer. Produksjonen falt imidlertid innen næringer som post- og distribusjonsvirksomhet og i varehandel og reparasjon av motorvogner. Sesongjusterte nasjonalregnskapstall gjennom året viste at bruttoproduktet i markedsrettet tjenesteyting samlet gikk opp med 2,6 prosent i 2. kvartal og 1,2 prosent i 3. kvartal 2022, mens veksten i 4. kvartal ble på 1,5 prosent.

Anslag for hele landet for inneværende år, indikerer en fortsatt oppgang i produksjonen i markedsrettet tjenesteyting, målt som årgjennomsnitt, men med klart lavere vekstrater enn i fjor. Til neste år ventes produksjonen også å øke, men litt i underkant av anslått vekst for inneværende år. Det anslås produksjonsøkning i både varehandel og i annen markedsrettet tjenesteproduksjon, som blant annet omfatter forretningsmessig tjenesteyting, finansiell tjenesteyting og informasjonstjenester. Anslagene viser også noe produksjonsvekst i andre hovedsakelig private næringer som tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning, rørtransport, produksjon av elektrisk kraft, boligjenester og utleie av forretningsbygg, omsetning og drift av fast eiendom.

Møre og Romsdal hadde en produksjonsutvikling i markedsrettet tjenesteyting som lå litt under landsgjennomsnittet i fjor. Produksjonsutviklingen i næringen samlet ventes i inneværende år å bli lavere enn i fjor, men omtrent på linje med veksten i landet for øvrig. Til neste år anslås den samlede produksjonen i markedsrettet tjenesteyting også å få en økning, om enn moderat lavere enn i år, men fortsatt med en utvikling omtrent på linje med landsgjennomsnittet (se figur 3.9).

Etter en sysselsettingsnedgang i markedsrettet tjenesteyting i 2020 på om lag 3,5 prosent og en sysselsettingsøkning i 2021 og 2022 på henholdsvis 1,0 og 6,6 prosent, ser det ut til at bedriftene innen markedsrettet tjenesteyting i fylket får en moderat nedgang i sysselsettingen i år, omtrent på linje med anslagene for landsgjennomsnittet (se figur 3.9). Det er imidlertid ventet fortsatt sysselsettingsvekst i den store sektoren annen markedsrettet tjenesteproduksjon, som blant annet omfatter næringer som forretningsmessig tjenesteyting, finansiell tjenesteyting, informasjonstjenester og innenriks samferdsel. Anslagene viser også moderat sysselsettingsvekst i andre næringer med innslag av private tjenester, som i utvinning av olje og naturgass, rørtransport, utenriks sjøfart og utleie av forretningsbygg og i omsetning og drift av fast eiendom. Derimot ventes en sysselsettingsnedgang både i år og til neste år i varehandel, men også i tjenester tilknyttet olje og gassutvinning og i produksjon av elektrisk kraft i år, men med en ventet moderat sysselsettingsvekst igjen til neste år. Det er ventet at sysselsettingsutviklingen i markedsrettede tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal vil bli omtrent som i landet for øvrig også til neste år, med anslått moderat sysselsettingsnedgang.

Figur 3.9 Bruttoprodukt, sysselsetting og bruttoinvestering i markedsrettet tjenesteyting i Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 9. desember 2022

Etter en nedgang i bruttoinvesteringene i markedsrettet tjenesteyting i 2020 på 2,6 prosent, var det en økning i bruttoinvesteringene både i 2021 og i 2022 på henholdsvis 8,7 og 23,6 prosent. Anslagene for 2023 indikerer en moderat nedgang i investeringene, mens det ventes omtrent tilsvarende nedgang i bruttoinvesteringene i markedsrettet tjenesteyting i 2024 (se figur 3.9). Investeringene gikk i fjor opp i samtlige av næringene innenfor markedsrettet tjenesteyting, spesielt innenfor overnattings- og serveringsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting, men også transport, informasjon og kommunikasjon og omsetning og drift av fast eiendom trakk investeringene opp over gjennomsnittet for denne gruppen av næringer. Lavest investeringsvekst var det i fjor i varehandel og reparasjon av motorvogner, i kultur, underholdning og annen tjenesteproduksjon og i post- og distribusjonsvirksomhet.

Investeringene i markedsrettet tjenesteyting i Møre og Romsdal ventes å gå moderat ned i inneværende år, omtrent på linje med utviklingen i landet som helhet eller moderat lavere. Ifølge anslagene er det investeringene i varehandel og næringene innen annen markedsrettet tjenesteproduksjon som trekker mest ned. Til neste år ventes omtrent tilsvarende nedgang i bruttoinvesteringene i markedsrettet tjenesteyting i fylket, omtrent som i landet for øvrig. Ifølge anslagene har dette mest sammenheng med et ventet fortsatt fall i investeringene i varehandel og næringene innen annen markedsrettet tjenesteproduksjon, mens investeringene i de øvrige næringene innen markedsrettet tjenesteyting trekker litt opp.

Noen utvalgte korttidsindikatorer viser hovedsakelig positiv utvikling i Møre og Romsdal i 2022 sett i forhold til året før, men som varierer noe i styrke sammenliknet med tilsvarende utvikling i landet sett under ett (se tabell 3.2). Hotellovernattingene, målt i antall overnattinger i hele 2022 sammenliknet med tilsvarende periode året før, viste en oppgang i Møre og Romsdal på 18,9 prosent. Utviklingen er noe lavere enn tilsvarende tall på landsbasis, som i samme periode økte med hele 45,9 prosent.

Omsetningsstatistikken for varehandelen viser en vekst på 16,2 prosent for Møre og Romsdal de første 10 månedene i 2022 sett i forhold til tilsvarende periode året før. Tilsvarende tall for landet som helhet viser en litt lavere vekst på 10,8 prosent.

Tallet på salg av nye personbiler i fylket gikk opp med 13,2 prosent for hele 2022, beregnet i forhold til tilsvarende tall fra 2021, mens tilsvarende landstall viste en nedgang på 1,1 prosent. Tallene er imidlertid basert på de 20 mest solgte personbilene i landet. Landstall for førstegangsregistrerte personbiler, viste derimot en liten oppgang på 0,2 prosent i 2022 sett forhold til året før. Det var imidlertid rekordsalg i både fylket og på landsbasis mot slutten av 2022, spesielt i desember, på grunn av stort salg av el-biler på grunn av avgiftsendringer fra 1. januar 2023.

Når det gjelder utviklingen i åpnede konkurser totalt, som berører flere næringer enn kun markedsrettet tjenesteyting, ligger fylket klart bedre an enn landsgjennomsnittet. Totalt sett var det i Møre og Romsdal en oppgang i samlet antall åpnede konkurser i 2022 på 3 prosent i forhold til året før, mot en oppgang på 11,7 prosent på landsbasis. Når beregningene avgrenses kun til virksomheter innen markedsrettet tjenesteyting, var det en nedgang i antall åpnede konkurser i fylket på 2,7 prosent i 2022 sett i forhold til 2021. Landstallene viste derimot større endringer i antall åpnede konkurser i markedsrettet tjenesteyting, med en økning på 13,4 prosent i 2022 sett i forhold til året før.

Veksten i skatteinnbetalingene i fylket i 2022 var høyere enn året før med en økning på 13,9 prosent i 2022, mot 6,9 prosent i 2021. Dette er moderat under veksten for landsgjennomsnittet på 15,8 prosent når skatteinntekter fra kontinentalsokkelen holdes utenfor.

Tabell 3.2 Endring i noen korttidsindikatorer i prosent fra samme periode året før

	Møre- og Romsdal	Hele Landet
Omsetningsstatistikk for varehandel (Januar - oktober 2022)	16,2	10,8
Salg av nye personbiler ¹ (Januar - desember 2022)	13,21	-1,11
Hotellstatistikk, antall overnattinger (Januar - desember 2022)	18,9	45,9
Skatteregnskapsstatistikk Innbetaling og fordelt skatt (Januar - desember 2022)	13,9	15,8
I alt inkl. Kontinentalsokkelen		79,6
Åpnede konkurser i markedsrettet tjenesteyting (Januar - desember 2022)	-2,7	13,4

¹ Beregnet på grunnlag av de 20 mest solgte personbilene (kilde OFV – Opplysningsrådet for veitrafikk)

Syssetningen i tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal fordelt etter næringer

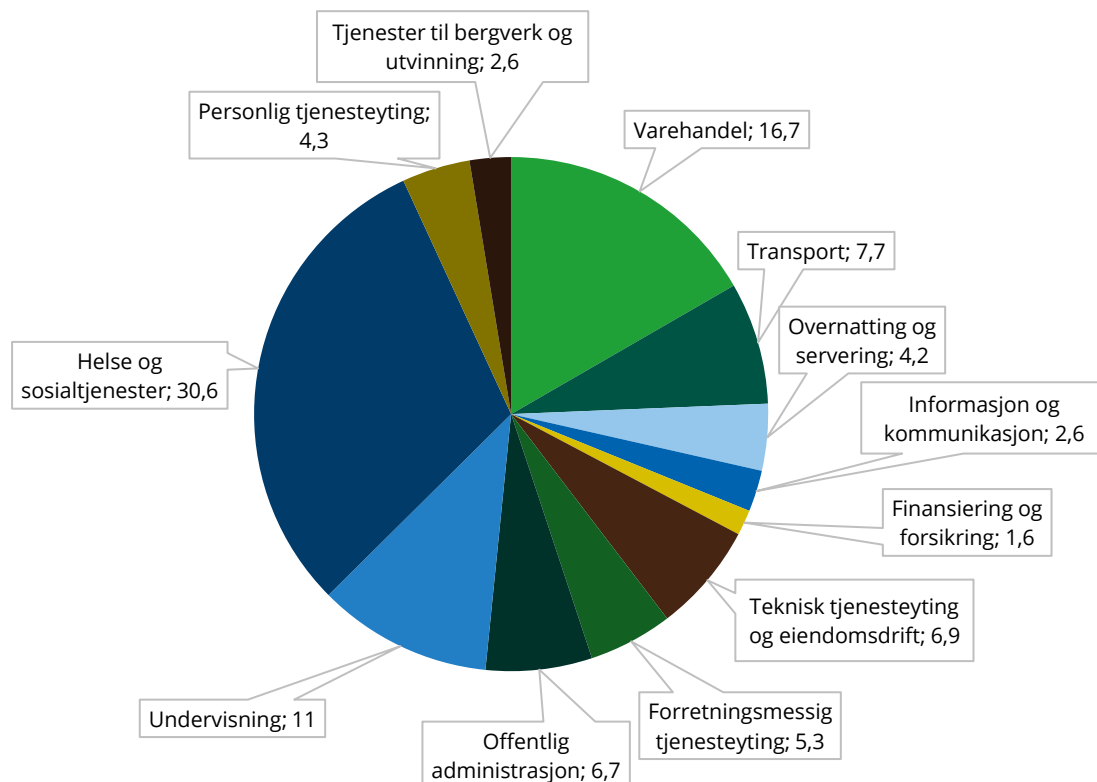
I tidligere konjunkturrapporter har vi drøftet de forskjellige tjenesteytende næringenes utvikling og betydning i Møre og Romsdal (se Bjørnstad, Hungnes og Stambøl (2010), Hungnes, Stambøl og Eika (2012, 2013, 2015) og Hungnes og Stambøl (2011, 2018, 2020). Trenden har vært at de tjenesteytende næringene utgjør en økende andel av produksjonen, og i enda større grad andelen av sysselsettingen. I 2022 stod de tjenesteytende næringene for 71,1 prosent av den samlede sysselsettingen etter bosted i fylket Møre og Romsdal når vi holder næringer som vann- og kraftforsyning og avfallshåndtering utenfor den tjenesteytende virksomheten. Noe av forklaringen ligger i at en del virksomhetsrettede tjenester, som tidligere er blitt utført internt i industribedriftene, er skilt ut som egne enheter, og deretter blir definert som markedsrettet tjenesteyting. I tillegg kommer utvidelser av eksisterende tjenesteytende virksomheter og flere nyetableringer av virksomheter som utfører tjenester både for det øvrige næringslivet, men også for et fortsatt økende folketall i fylket samt for et økende antall tilreisende.

Figur 3.10 gir en oppdatert oversikt over de tjenesteytende næringenes andel av Møre og Romsdals samlede sysselsetting i tjenesteytende næringer i 2022 målt for sysselsatte som er registrert med

fylket Møre og Romsdal som sitt bostedsfylke. Det er her tatt med tall for både markedsrettete tjenesteytende næringer og offentlig forvaltning, der den siste er representert gjennom offentlig administrasjon, og størstedelen av helse- og sosialtjenestene og undervisning. Helse- og sosialsektoren utgjør, som i 2019, den største enkeltnæringen, med 30,6 prosent av den samlede sysselsettingen i tjenesteytende næringer. Deretter følger varehandelen med 16,7 prosent, mens undervisning og transporttjenester utgjør henholdsvis 11 og 7,7 prosent av fylkets totale sysselsetting i de tjenesteytende næringene. Mye av den fremvoksende delen av produsentrettet tjenestevirksomhet er å finne i næringene finansiering og forsikring, teknisk tjenesteyting og eiendomsdrift, forretningsmessig tjenesteyting og informasjon og kommunikasjon. Samlet sett sysselsatte disse næringene 16,3 prosent av fylkets sysselsetting i de tjenesteytende næringene i 2022. Tjenester tilknyttet oljeutvinning er også tatt med, og utgjør 2,6 prosent av sysselsettingen i de tjenesteytende næringene i fylket.

Det er en del endringer å spore når man sammenlikner strukturen i sysselsettingen i fylkets tjenesteytende næringer med situasjonen i 2019 (se Hungnes og Stambøl (2020)). På grunn av omfattende nedstengninger under pandemien i 2020 og dels 2021, med negativ virkning på en rekke personrettede markedsrettede tjenester, har imidlertid de tjenesteytende næringers andel av total sysselsetting falt noe siden 2019, men tatt seg noe opp igjen til siste kvartal i 2022. Den andelen sysselsettingen i de tjenesteytende næringene utgjorde av total sysselsetting i fylket i slutten av 2021 var på 70,9 prosent, noe som er marginalt lavere enn i 2019, da andelen lå på drøyt 71 prosent, det samme nivå som andelen er tilbake på i slutten av 2022. Av enkeltnæringer er det tjenester som informasjon og kommunikasjon og teknisk tjenesteyting og eiendomsdrift som viser den største økningen i andel av fylkets tjenesteytende sysselsetting, med 0,4 prosentpoeng for hver av dem. Videre har tjenester til bergverk og utvinning og personlig tjenesteyting økt sin andel av fylkets tjenesteytende sysselsetting med 0,2 prosentpoeng. Det samme har tjenestenæringen overnatting og servering, som etter et fall under pandemien igjen viser en sterk sysselsettingsvekst i 2022. Tjenesteytende næringer som transport og varehandel er næringer som har redusert sin andel mest av de totale tjenesteytende næringers sysselsetting fra 2019 til 2022, med henholdsvis 0,8 prosentpoeng nedgang for transport og 0,3 prosentpoeng nedgang for varehandel.

Figur 3.10 Sysselsettingen i tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal i 2022 fordelt etter næring. Basert på sysselsatte registrert bosatte i fylket ved utgangen av året. Total sysselsetting i tjenesteytende næringer etter bosted = 100 prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.5. Offentlig tjenesteyting

Det ventes vekst i bruttoproduktet i offentlig forvaltning i år, men litt lavere vekst enn i fjor. Veksten i bruttoproduktet ventes å fortsette også til neste år, litt sterkere enn i år men på linje med utviklingen i landet som helhet. Det ventes fortsatt vekst i sysselsettingen i år og til neste år, og moderat sterkere enn i fjor. Investeringene i fylket ventes å øke moderat både i år og i 2024.

Positiv utvikling i produksjonen for Møre og Romsdal i 2023

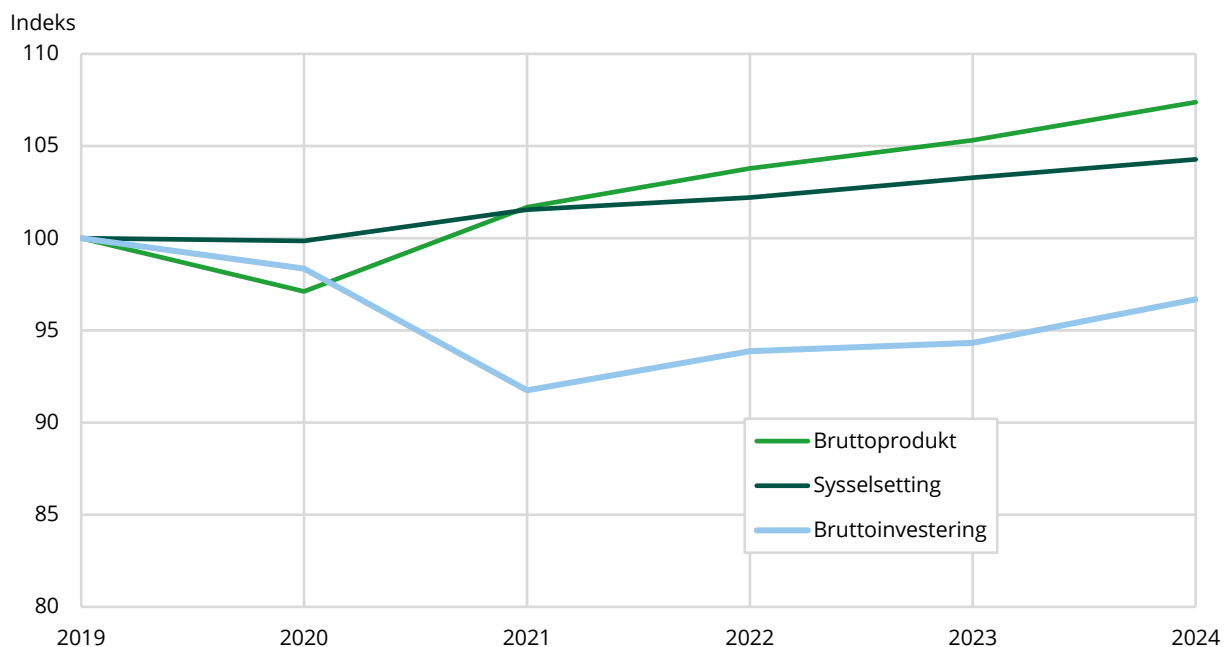
Ifølge tall fra nasjonalregnskapet økte bruttoproduktet i offentlig forvaltning for hele landet med 2,2 prosent i 2022, etter en nedgang på 2,5 prosent i 2020 og en oppgang på 5,1 prosent i 2021. Dette fordelte seg på 2,4 prosent oppgang i statsforvaltningen og 2 prosent økning i kommuneforvaltningen i 2022. Det var en økning i 2022 i undervisning og i helse- og omsorgstjenester, mens veksten var litt mer moderat i offentlig administrasjon og forsvar. Ser man perioden 2020-2022 under ett, var veksten sterkere i offentlig administrasjon og forsvar enn i undervisning og helse- og omsorgstjenester.

Bruttoproduktet i offentlig forvaltning samlet ble anslått å øke omtrent på linje med eller svakt sterkere for Møre og Romsdal enn for landet som helhet i 2022. I inneværende år ventes veksten i produksjonen å utvikle seg moderat svakere enn i fjor, men tilbake til fjorårets vekstnivå igjen til neste år, og da også på linje med utviklingen i landet som helhet (se figur 3.11).

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte investeringene i offentlig forvaltning samlet med 0,9 prosent på landsbasis i 2022, etter en nedgang på henholdsvis 1,2 og 4,5 prosent i 2020 og 2021.

Veksten fordelte seg i fjor med en nedgang på 0,8 prosent i statsforvaltningen og en vekst på 3,5 prosent i kommunal forvaltning, der investeringer i forsvaret trakk investeringene i statsforvaltningen ned. I år ventes igjen vekst i investeringene i statsforvaltningen og moderat høyere enn i kommunal forvaltning, mens anslagene viser klart høyere investeringsvekst i statsforvaltningen enn i kommunal forvaltning til neste år. Mye av dette forklares med høyere investeringsvekst i forsvaret.

Figur 3.11 Bruttoprodukt, sysselsetting og bruttoinvestering i offentlig tjenesteyting i Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 9. desember 2022

Investeringene i offentlig forvaltning ventes å gå litt opp i Møre og Romsdal også i år, om enn noe lavere enn i fjor. Til neste år ventes utviklingen i de samlede investeringene i offentlig forvaltning i Møre og Romsdal å bli sterkere enn i inneværende år, men moderat svakere enn veksten for landsgjennomsnittet på grunn av noe sterkere anslått investeringsvekst i statlig enn i kommunal forvaltning (se figur 3.11).

Sysselsettingen i offentlig forvaltning økte ifølge nasjonalregnskapet med 0,9 prosent på landsbasis i 2022, etter en vekst på henholdsvis 0,1 og 1,8 prosent i 2020 og 2021. Dette fordelte seg i 2022 på 1,7 prosent oppgang i statsforvaltningen og 0,5 prosent økning i kommuneforvaltningen. For inneværende år ventes en moderat høyere økning i sysselsettingen i offentlig forvaltning enn i fjor. Det er ventet litt sterkere vekst i sysselsettingen i den statlige forvaltningen enn i kommuneforvaltningen.

Sysselsettingsveksten i offentlig forvaltning i Møre og Romsdal anslås å bli på linje med sysselsettingsutviklingen på landsbasis i år. Til neste år er det ventet at sysselsettingen i offentlig forvaltning fortsatt utvikler seg positivt, omtrent som i år og omtrent som i landet for øvrig (se figur 3.11).

Noen økonomiske indikatorer – kommunene

Den nominelle veksten i kommunesektorens frie inntekter fra 2022 til 2023 er på landsbasis anslått til 3,5 prosent regnet fra anslag på regnskap for 2022. Kommunene i Møre og Romsdal anslås samlet sett å få en nominell vekst i de frie inntektene på 3,6 prosent. Veksten er regnet fra anslag på regnskap for 2022.

I Møre og Romsdal har 16 av 26 kommuner en vekst som er høyere enn eller lik veksten på landsbasis. Størst vekst har Ulstein kommune med 5,4 prosent, mens Aure kommune har lavest vekst med 1,6 prosent. Veksten er også her regnet fra anslag på regnskap for 2022.

Netto driftsresultat viser hva kommunene/fylkeskommunene sitter igjen med av driftsinntekter når alle driftsutgifter inkludert netto renteutgifter og låneavdrag er trukket fra. Netto driftsresultat kan enten brukes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk. Ifølge Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi bør netto driftsresultat over tid ligge på om lag 1¾ prosent av driftsinntektene for kommunene samlet.

Kommunene i Møre og Romsdal hadde i 2021 i gjennomsnitt et netto driftsresultat på 1,8 prosent av driftsinntektene. Landsgjennomsnittet for kommunene uten Oslo var 4,2 prosent.

Netto lånegjeld viser kommunens/fylkeskommunens langsiktige gjeld fratrukket totale utlån (videreformidling av lån) og ubrukte lånemidler og er et uttrykk for den gjelden som må dekkes av kommunenes ordinære inntekter. Kommunene i Møre og Romsdal hadde i gjennomsnitt 111 319 kroner per innbygger i netto lånegjeld i 2021. Landsgjennomsnittet var 86 231 kroner per innbygger.

Noen økonomiske indikatorer – fylkeskommunen

Fra 2022 til 2023 er det på landsbasis anslått en nominell vekst i fylkeskommunenes frie inntekter på 4,3 prosent, regnet fra anslag på regnskap for 2022. Møre og Romsdal fylkeskommune anslås å få en nominell vekst i de frie inntektene på 5,3 prosent regnet fra anslag på regnskap for 2022.

Ifølge Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi bør netto driftsresultat over tid ligge på om lag 4 prosent av driftsinntektene for fylkeskommunene samlet.

Møre og Romsdal fylkeskommune hadde i 2021 et netto driftsresultat på 6,2 prosent av driftsinntektene. Landsgjennomsnittet uten Oslo var 7,4 prosent. Netto lånegjeld for fylkeskommunen var 29 325 kroner per innbygger. Landsgjennomsnittet uten Oslo lå på 15 204 kroner per innbygger.

Noen foreslåtte prosjekter og bevilgninger

Det er tidligere varslet noen store prosjektarbeider i Møre og Romsdal, der et av største er den fortsatt pågående bygging av nytt sykehus for Nordmøre og Romsdal, som etter en del utsettelse nå er planlagt ferdigstilt i 2025

Samferdsel

Innen samferdsel prioriterer regjeringen midler til å videreføre anleggsarbeidet på prosjektet E39 Lønset-Hjelset i Molde kommune. Prosjektet omfatter bygging av tofelts vei med midtrekkverk og forbikjøringsfelt på en 9,3 km lang strekning på E39 øst for Molde. Veien bygges i ny trasé. Dagens vei blir lokalvei. Prosjektet omfatter også å etablere en sammenhengende løsning for gående og syklende på strekningen. Anleggsarbeidene startet i 2021. Prosjektet ventes åpnet for trafikk i 2024.

Videre prioriterer regjeringen midler til prosjektet E136 Breivika-Lerstad, som inngår i bypakke Ålesund. Målet med bypakke i Ålesund er at flere skal sykle, gå og reise kollektivt, og at andelen bilreiser skal reduseres. E136 Breivika-Lerstad er det største prosjektet i bypakke Ålesund. Prosjektet omfatter bygging av en 3 km ny firefelts vei i tunnel fra Breivika til Lerstad. I tillegg skal det bygges et nytt toplanskryss. Prosjektet skal redusere miljøbelastningen og barrierevirkningen for bydelen Lerstad der eksisterende fylkesvei går, og for bydelen Åse, som får redusert trafikkbelastning når E136 legges utenom bydelen. Prosjektet skal fremme miljøvennlig transport ved å frigjøre kapasitet i veinettet for buss og ved å legge til rette for gående og syklende. Det vil gi bedre fremkommelighet, redusert reisetid og lavere ulykkeskostnader, og den nye veien vil ha en standard

som er tilpasset fremtidig kjørehastighet og transportvekst. Anleggsarbeidene startet opp i 2022, og prosjektet ventes åpnet for trafikk i 2026.

Regjeringen foreslår å bevilge 6,1 milliarder kroner til Nye Veier i 2023. Av dette inngår E136-strekningen på om lag 150 km fra Dombås sentrum til den møter E39 på Vestnes. Deler av strekningen har dårlig standard med krappe svinger, mange kryss og avkjørsler. Det er i tillegg identifisert 11 skredpunkter på strekningen. Det er utfordringer med fremkommeligheten på vinterstid på grunn av kraftig stigning flere steder. Planarbeid knyttet til å identifisere problemer og planlegge for punktvis utbedring på strekningen er i gang. Det planlegges å sette i gang tiltak i 2023.

Videre prioriteres diverse utbedringstiltak som midler til trafikksikkerhetstiltak, utbedringstiltak og tiltak for gående og syklende. Det planlegges å bruke midler til blant annet:

- utbedring av en rekke ferjekaier på E39 i Sunnmøre
- videreføring av arbeidene med utbedringsstrekningen Oppdal–Sunndalsøra på riksvei 70 i Oppdal og Sunndal kommuner i Trøndelag og Møre og Romsdal fylkeskommuner.
- ferdigstilling av arbeider med forundersøkelser for E39 over Sulafjorden i Hareid og Sula kommuner.

Regjeringen foreslår videre å sette av midler til å kunne innføre gratis ferjer til øyer og samfunn uten veiforbindelse til fastlandet fra og med 16. august 2023. Tiltaket skal gjelde ferjesamband som ikke var omfattet av tiltaket i 2022. Regjeringen vil med dette innfri målet i Hurdalsplattformen om gratis ferje til øyer og andre samfunn uten veiforbindelse til fastlandet, og å gjøre alle ferjesamband som årlig har under 100 000 passasjerer, gratis. Her er det imidlertid kommet en del reaksjoner i Møre og Romsdal med påpekninger om avvik mellom målsetting og virkelighet, blant annet ved at flere gratis fergestrekninger kan få reduserte rutetilbud, mens det også påpekes mulige konkurransevridninger mellom kommuner som har ferjesamband med rett over og rett under 100 000 passasjerer i året.

Regjeringen vil også gjeninnføre statlig ansvar for fiskerihavnene. Dette skal skje i dialog med fylkeskommunen.

Kunnskap og utdanning

Regjeringen foreslår 338,3 millioner kroner i rammebevilgning til Høgskolen i Molde.

Regjeringen foreslår videre 435,1 millioner kroner i rammebevilgning til Høgskolen i Volda.

Regjeringen foreslår også 8,5 millioner kroner i tilskudd til Høgskolesenteret i Kristiansund.

Regionale utviklingsmidler

Av distrikts- og regionalpolitiske tiltak er Møre og Romsdal fylkeskommune foreslått tildelt 74,2 millioner kroner til regional utvikling.

3.6. Utviklingen i bruttoproduksjon og sysselsetting samlet

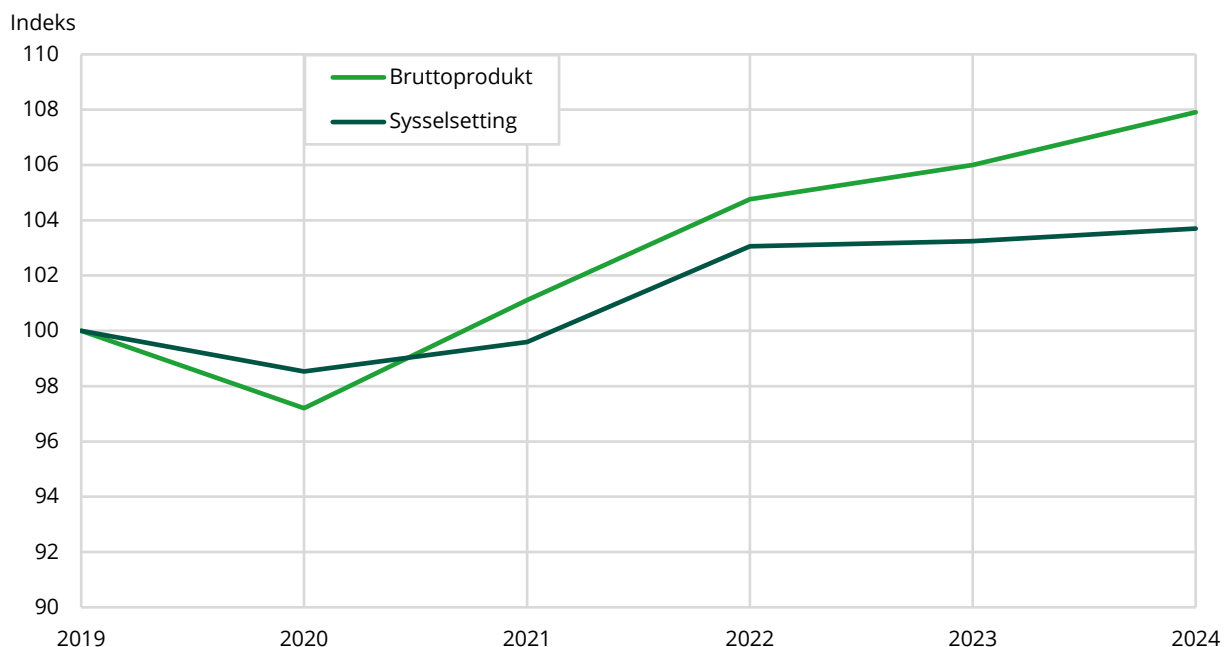
Det ventes vekst i bruttoproduktet for næringene i fylket samlet i år, men moderat lavere enn i fjor. Veksten i bruttoproduktet ventes fortsatt å øke også til neste år. Det ventes fortsatt vekst i sysselsettingen, men klart lavere i år og til neste år enn i 2022. Etter et fall i produktiviteten under pandemien, anslås produktiviteten å ta seg noe opp igjen i år og til neste år.

Fortsatt positiv utvikling i produksjonen samlet for Møre og Romsdal

Det gis til slutt en kort oversikt av status og anslag for utviklingen i bruttoproduksjon og sysselsetting for alle næringer i Møre og Romsdal samlet (se figur 3.12). I tillegg til de anslagene som er gitt for hovednæringene i avsnittene 3.1 – 3.5 over, er det også tatt med tall for de resterende næringer i fylket, kalt 'andre næringer'. Dette gjelder blant annet utvinning av råolje og naturgass, tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass, rørtransport, elektrisitetsproduksjon, vannforsyning, avløp og renovasjon, utenriks sjøfart samt for produksjonen også av boligjenester.

Etter en nedgang i samlet bruttoprodukt og sysselsetting fra 2019 til 2020 på henholdsvis 2,8 og 1,5 prosent, og en oppgang fra 2020 til 2021 på henholdsvis 4 og 1,1 prosent, viser anslagene en vekst i samlet bruttoprodukt og sysselsetting for Møre og Romsdal i 2022 på henholdsvis 3,6 og 3,5 prosent fra året før. Veksten i bruttoproduktet samlet anslås å bli lavere i år og til neste år enn i 2022, med en økning på henholdsvis 1,2 og 1,8 prosent. Sysselsettingsutviklingen ventes også å bli svakere i inneværende år og i 2024 enn i fjor, med en anslått vekst på henholdsvis 0,2 og 0,4 prosent. En noe sterkere prosentvis vekst i bruttoproduktet enn i sysselsettingen utover i perioden har sammenheng med relativt høyere anslått vekst i bruttoproduktet i industrien og markedsrettet tjenesteyting, men også primærnæringene og offentlig forvaltning har relativt sterkere vekst i produksjonen enn i sysselsettingen i enkelte av årene. Det samme gjør seg også gjeldende for summen av det vi betegner 'andre næringer', som også bidrar til å trekke veksten i bruttoprodukt noe mer opp enn ned i forhold til sysselsettingen. Det er for øvrig verdt å merke seg at under pandemien var utviklingen i sysselsettingen noe mindre svak enn produksjonen. Dette gjenspeilet da en produktivitsnedgang som det etter hvert tar noe tid å hente inn igjen i perioden med gjenåpninger etter pandemien. En produktivitsnedgang fører som oftest til at medfølgende økte produksjonskostnader veltes over i prisene, slik at dette i tillegg til mye annet har bidratt til å øke holde prisene. Som figur 3.12 viser, ventes en sterkere vekst i samlet produksjon enn i samlet sysselsetting, noe som indikerer en gradvis økning i produktiviteten.

Figur 3.12 Brutttoprodukt og sysselsetting i alle næringer samlet. Møre og Romsdal. Volumindekser, årgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 9. desember 2022

4. Befolkningsutvikling og arbeidsmarked

4.1. Folketallet øker klart mer enn før

Tall fra Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk viste en økning i folketallet på om lag 300 personer for Møre og Romsdal i 2021. Med dette ble befolkningsveksten i 2021 ganske lik veksten i folketallet i pandemiåret 2020. Fylket hadde et fødselsoverskudd (antall levendefødte minus antall døde) på om lag 340 personer mens en innenlandsk nettoutflytting på drøyt 630 personer trakk i motsatt retning. I 2021 var nettoinnvandringen fra utlandet på drøyt 580 personer, som med det for første gang på svært lenge ikke var stor nok til å kompensere for det innenlandske flyttetapet. Med dette bidro den samlede flytteprosessen til en moderat nedgang i folketallet i 2021.

Nye tall for 2022 viser at det er klart sterkere vekst i folketallet enn i året før. Antall innbyggere i fylket kom ifølge foreløpige tall opp i over 268 300 personer ved utgangen av 2022, eller drøyt 2 500 personer flere enn ved inngangen til året. Fylket hadde for første gang på svært lenge et fødselsunderskudd (antall døde minus antall levendefødte) på 115 personer i 2022. En innenlandsk netto utflytting fra fylket på drøyt 200 personer trakk nå i samme retning som fødselsunderskuddet. Foreløpige tall for 2022 viser at innvandringen fra utlandet ble klart høyere enn utvandringen til utlandet, slik at nettoinnvandringen i fjor ble positiv, og klart høyere enn i 2021, målt som årsgjennomsnitt. Det var økt innvandring til fylket som førte til at nettoinnvandringen til fylket økte, da utvandringen fra fylket var lavere i 2022 enn i året før. Anslag indikerer en relativt sterk vekst i folketallet i fylket også i inneværende år.

For landet som helhet har det vært en klar nedgang i nettoinnvandringen etter 2012, fra et til da rekordhøyt nivå på over 47 300 personer i 2012 til en netto innvandring i 2018 på om lag 18 100 personer. I 2019 økte nettoinnvandringen igjen til drøyt 25 000 personer for så å falle til drøyt 11 000 personer i pandemiåret 2020. Deretter har netto innvandringen til landet vært økende i 2021 og spesielt i 2022, da en klar økning i sysselsettingen og store flyktningestrømmer fra Ukraina bidro til en netto innvandring på nesten 58 000 personer, ifølge foreløpige tall. Dette er den høyeste nettoinnvandringen til Norge på 2000-tallet, og skyldes rekordhøy innvandring da utvandringen i 2022 var moderat lavere enn i året før.

På lokalt nivå viste endelige tall at 8 av 26 kommuner i Møre og Romsdal hadde vekst i folketallet i 2021, mens de øvrige 18 kommunene hadde nedgang i innbyggertallet. Klart sterkest vekst i folketallet ble observert i Ålesund, men også kommunene Sula, Molde og Giske hadde en klar økning i folketallet i 2021, mens Herøy, Kristiansund og Aure var kommunene med størst nedgang i folketallet.

Foreløpige tall for 2022 viser nå at kun 3 av kommunene har registrert nedgang i folketallet, mens de øvrige 23 kommunene viser oppgang eller nullvekst i folketallet. Av kommunene har Molde og Ålesund den sterkeste veksten i folketallet, etterfulgt av Ulstein og Sunndal, mens Stranda, Vanylven og Aure er de eneste kommunene med nedgang i folketallet.

Innvandringen bidrar igjen sterkt til positiv flyttebalanse i Møre og Romsdal

Møre og Romsdal har gjennom en årrekke hatt større utflytting til enn innflytting fra andre regioner i Norge, men i alle årene fra 2006 til 2018 har en positiv nettoinnvandring fra utlandet bidratt med flere personer inn til fylket enn det som ble tapt gjennom den innenlandske nettoutflyttingen. Den samlede netto innflytting (innenlandsk netto innflytting pluss netto innvandring fra utlandet) var stadig økende fram til og med 2012, som var året med den største nettoinnvandringen til fylket. Møre og Romsdal var for øvrig også det fylket i landet som på 2000-tallet hadde sterkest prosentvis økning i nettoinnvandringen fram til da (se Stambøl, 2013). Etter 2012 har imidlertid nettoinnvandringen til fylket, i likhet med til resten av landet, gått gradvis ned helt fram til og med 2021.

Foreløpige tall for 2022 viser at Møre og Romsdal hadde en samlet netto innflytting på drøyt 2 700 personer, som er en klar oppgang fra i fjor da snaut 50 flere personer flyttet ut av fylket enn personer som flyttet inn til fylket. Bak tallene ligger et fortsatt innenlandsk nettoutflyttetap på drøyt 200 personer, som er mindre enn året før da det innenlandske flyttetapet var på om lag 630 personer, og slik at 2022 så langt er året med den laveste innenlandske netto utflytting fra fylket på 2000-tallet. Flyttebalansen med utlandet viser ifølge foreløpige tall et stort overskudd på nesten 2 900 personer i 2022, som er om lag en femdobling av innvandringsoverskuddet i 2021. Den sterke økningen i bidraget av personer fra utlandet må blant annet sees i sammenheng med en relativt sterk økning i sysselsettingen og relativt lav arbeidsledighet, men hovedsakelig på grunn av store flyktningestrømmer fra Ukraina. Med dette bidro den samlede flytteprosessen ifølge foreløpige tall til en oppgang i folketallet i Møre og Romsdal i 2022 på nesten 2 700 personer, det høyeste bidraget hittil på 2000-tallet.

Tall fra flyttestatistikken viste at på det lokale plan var det kommunene Ålesund, Molde og Sula som hadde størst samlet netto innflytting i 2021, mens Herøy, Kristiansund og Ulstein hadde størst samlet netto utflytting. Av samtlige 26 kommuner i fylket hadde 10 kommuner positiv samlet flyttebalanse i 2021, mens 16 kommuner viste større samlet utflytting enn samlet innflytting.

Ifølge foreløpige tall for 2022 er det Molde, Ålesund, Sunndal og Ulstein som viser størst samlet netto innflytting, mens kommunen Stranda er den eneste av kommunene som viste samlet netto utflytting, mens de øvrige 25 kommunene hadde positiv samlet flyttebalanse.

Tabell 4.1 Befolkningen pr. 1.1 i Møre og Romsdal. 1 000 personer

	2022 ¹	2023 (2)	2024 (3)
Totalt	265,8	268,3	269,2

1 Endelige tall, (2) Foreløpige tall (3) Anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå og anslag per desember 2022

Økt antall personer i yrkesaktiv alder

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at Møre og Romsdal hadde små endringer av personer i yrkesaktiv alder i 2020, her definert som personer i alderen 15-74 år¹. I 2021 til var det imidlertid en nedgang av antall personer i yrkesaktiv alder på om lag 450 personer. Foreløpige tall viser at det igjen var en økning i antall personer i yrkesaktiv alder i fylket gjennom 2022, med en økning på om lag 1 600 personer. Anslag indikerer en økning i antall personer i yrkesaktiv alder for Møre og Romsdal også i 2023. Tallene for 2020 og 2021 viste fortsatt nedgang i antall yngre (15-29 år) og middelaldrende personer (30-49 år) i yrkesaktiv alder, mens antall personer i disse aldersgruppene økte moderat gjennom 2022. Framskrivningene viser at det er personer i aldersgruppen 50-74 år som ventes å øke mest i 2023 og 2024.

Blant personer utenfor yrkesaktiv alder ventes en fortsatt nedgang i antall barn og unge i alderen 0-14 år, mens det anslås en klar vekst i antall personer 75 år og eldre både i år og til neste år. Dette er i tråd med den demografiske utviklingen i landet.

En betydelig del av økningen i folketallet, og spesielt blant personer i yrkesaktiv alder gjennom 2022 og fram til inngangen til 2023, må sees i sammenheng med store flyktningestrømmer fra Ukraina, der kvinner utgjør en klart større andel enn menn. I skrivende stund er flyktningestrømmene fra Ukraina fortsatt store, og dersom de fortsetter i samme takt kan våre anslag for folketallet i 2024 vise seg å bli noe for lavt. Det klare fallet i innenlandsk nettoutflytting i 2022 kan blant annet tilskrives økt sysselsetting med følgende høyere sysselsettingsandeler og relativt lav arbeidsledighet i fjor. Ifølge anslagene ventes imidlertid sysselsettingsutviklingen å bli mer moderat i inneværende år og til neste

¹ Vanlig pensjonsalder i Norge er 67 år.

år enn i 2022, slik at virkningen av den innenlandske nettoflyttingen kan trekke noe mer i motsatt retning av nettoinnvandringen enn den gjorde i 2022.

Små endringer i arbeidsstyrken i inneværende år

Arbeidsstyrken, det vil si summen av antall sysselsatte og antall arbeidsledige, økte moderat i Møre og Romsdal i 2021. Våre modellbaserte anslag tilsier at det var en større økning i arbeidsstyrken i fylket i 2022 enn i året før, der antall sysselsatte økte mer enn det antall arbeidsledige gikk ned (se tabell 4.2). Når anslått endring i arbeidsstyrken i fjor sees i sammenheng med endringer i antall personer i yrkesaktiv alder, indikerer dette en oppgang i yrkesdeltakelsen i fylket i 2022, spesielt blant personer i alderen 15-24 år og 67-74 år. Anslagene for inneværende år indikerer en liten økning i arbeidsstyrken, men klart mindre enn i fjor og litt lavere enn det de framskrevne endringer i antall personer i yrkesaktiv alder skulle tilsi. Det anslås en moderat vekst i arbeidsstyrken også til neste år, omtrent på linje med anslagene for i år. Både i år og til neste år knytter det seg stor usikkerhet til omfanget av flyktningestrømmene fra Ukraina og i hvilken grad nye flyktninger vil delta i yrkeslivet. Det vi vet er at en stor andel av dem vil være i yrkesaktiv alder og at de vil være klart flere kvinner enn menn.

Tabell 4.2 Anslått årlig endring i arbeidsstyrke, sysselsetting og arbeidsledighet i Møre og Romsdal. Antall personer etter bostedsfylke

	2022	2023	2024
Arbeidsstyrke	3 200	700	800
Sysselsetting	4 700	300	600
Arbeidsledighet	-1 500	400	200

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Anslag per desember 2022

Yrkesdeltakelsen måles som forholdet mellom arbeidsstyrken og antall personer i yrkesaktiv alder. En sterkere økning i sysselsettingen kan føre til vekst i arbeidsstyrken, fordi flere personer utenfor arbeidsstyrken blir oppmuntret til å søke seg til arbeidsmarkedet. Dette betegnes ofte som det oppmuntrende arbeidsfenomenet (på engelsk: encouraged worker effect). På den annen side vil en nedgang i sysselsettingen føre til det motsatte, ved at flere vil ha en tendens til å trekke seg ut av arbeidsstyrken, ofte betegnet som det motløse arbeidsfenomenet (på engelsk: discouraged worker effect). Se bl.a. Dagsvik, Kornstad og Skjerpen (2013). En god utvikling i arbeidsmarkedet i 2022, med klar oppgang i sysselsettingen og nedgang i arbeidsledigheten har bidratt til å trekke flere aktører utenfor arbeidsstyrken inn i arbeidsstyrken, og således bidratt til å øke yrkesdeltakelsen noe. Anslag om små endringer i sysselsettingen i inneværende år og til neste år vil isolert sett bety små endringer i yrkesdeltakelsen i fylket, men der endringer og sammensetning av personer i yrkesaktiv alder vil få en viss betydning.

En økning i befolkningens utdanningsnivå fra lavere mot høyere utdanning bidrar isolert sett til en liten vekst i arbeidsstyrken, i og med at yrkesdeltakelsen er høyere for grupper med høy utdanning enn hos de med lav og middels utdanning. Så selv med anslått små endringer i antall personer i yrkesaktiv alder, kan utdanning bidra til noe økning i yrkesdeltakelsen gitt et høyere gjennomsnittlig utdanningsnivå i befolkningen i yrkesaktiv alder.

Alderssammensetningen i befolkningen er ytterligere en faktor av betydning for yrkesdeltakelsen. Personer i aldersgruppen 50-74 år ventes å øke og bidra til en svak økning av gjennomsnittsalderen i aldersgruppen 15-74 år (yrkesaktiv alder). Det har lenge vært en nedgang av personer i det yngste alderssegmentet, 15-29 år, men nedgangen ble snudd til en liten oppgang i 2022 som anslås å fortsette i år og til neste år. Det samme ventes å gjøre seg gjeldende for personer i aldersgruppen 30-49 år, der det etter en nedgang gjennom noen år nå anslås en liten oppgang. At stadig større andeler av de små fødselskullene i Norge på 1970- og 1980-tallet nå blir å finne i denne aldersgruppen trekker isolert sett antall personer ned, mens innvandring og nå især fra Ukraina vil kunne

kompensere for dette i en aldersgruppe der man finner den høyeste yrkesdeltakelsen. For personer 50 år og over er det en tendens til gradvis lavere yrkesdeltakelse med økende alder.

Innvandrere viser i gjennomsnitt noe lavere yrkesdeltakelse enn personer uten innvandrerbakgrunn. Men sammensetningen av innvandrere i befolkningen er av stor betydning for yrkesdeltakelsen. Mens europeiske arbeidsinnvandrere og innvandrere fra andre nordiske land viser noe høyere yrkesdeltakelse enn personer født i Norge, er yrkesdeltakelsen klart lavere blant innvandrere med flukt og familie som innvandringsgrunn fra land utenfor Europa, og da spesielt blant kvinner (se bl.a. Stambøl, 2017, Kornstad, Skjerpen og Stambøl, 2021). I nåværende situasjon er det flyktninger fra Ukraina som bidrar mest til endringer i antall personer, og da spesielt blant kvinner. Vi har for øyeblikket ingen publiserte opplysninger om disse flyktingenes utdanningsnivå og i hvilken grad de kan tenkes å søke seg til arbeidsmarkedet. I kraft av at de er flyktninger vil de kunne få tilbud om introduksjonskurs i Norge, noe som på kort sikt kan bety at færre går direkte inn i ordinært arbeid. På den annen side er dette en spesiell gruppe flyktninger som kan ha noe mindre intensjoner om fast bosetting i Norge dersom situasjonen i hjemlandet skulle endre seg til det bedre. Sånn sett kan flere være interessert i å ta en jobb på kort sikt, fremfor å delta i mer langsiktige introduksjonsordninger for flyktninger. Normalt sett viser innvandrere med fluktbakgrunn relativt lav sannsynlighet for å utvandre fra Norge, men større sannsynlighet for å flytte til mer sentrale regioner i landet (se bl.a. Kornstad, Skjerpen og Stambøl, 2016, 2017). Det som imidlertid skiller nye ukrainske flyktninger fra øvrige flyktninger, er at de initialt er dominert av kvinner og barn og mennene fortsatt er i hjemlandet, mens det vanlige er det omvendte blant flyktninger. Dette er viktige faktorer som ikke gjør det umiddelbart enkelt å sammenlikne forventet atferd med andre fluktgrupper som har vært i Norge en stund.

Samlet sett har andelen innvandrere i Møre og Romsdals befolkning økt fra om lag 2,5 prosent ved inngangen til 2000-tallet til 11,8 prosent ved inngangen til 2022. Ifølge nye tall økte denne andelen til 12,7 prosent i fylket ved inngangen til 2023, der nye flyktninger fra Ukraina står for drøyt 75 prosent av denne økningen fra 2022 til 2023. Innvandreres andel av personer i yrkesaktiv alder har økt enda litt mer, fra drøyt 3 prosent ved inngangen av 2000-tallet til 14,4 prosent ved inngangen til 2022.

Andelen europeere blant fylkets innvandrere falt fra nær 60 prosent rundt årtusenskiftet til nær 50 prosent i 2004. Deretter førte den sterke økningen av arbeidsinnvandrere fra især Øst-Europa til at andelen europeere økte til nær 68 prosent til 2014, for deretter å falle til snaut 62 prosent ved inngangen til 2022. Hovedsakelig på grunn av store flyktingestrømmer fra Ukraina, har denne andelen ifølge nye tall økt ytterligere til 63,7 prosent ved inngangen til 2023. For nærmere betraktninger og drøftinger rundt slike spørsmål om sammensetning vises bl.a. til Stambøl (2016, 2017) og Cappelen, Langørgen, Lian og Stambøl (2017a,b).

I nyere tid er det blitt fokusert på utenlandske lønnstakere som er midlertidig sysselsatte i Norge, men ikke registrert bosatt i landet. Det betyr at de ikke er å finne blant gruppen innvandrere, som først må bli registrert bosatt i Norge før de får denne statusen. På landsbasis har denne gruppen variert fra om lag 75 000 til 95 000 sysselsatte per år i perioden 2012-2021, med høyest innslag i 2014 og 2019. I Møre og Romsdal utgjorde denne gruppen lønnstakere over 5 600 sysselsatte i 2014 for så å falle til drøyt 3 100 sysselsatte året etter, mens tallet gikk opp til over 6 200 sysselsatte i for denne gruppen rekordåret 2019. Med andre ord utgjorde denne økningen av sysselsatte en betydelig andel av fylkets sysselsettingsvekst dette året, samtidig som fylket også økte sin andel av denne type arbeidskraft i Norge.

Denne gruppen lønnstakere er litt spesiell i flere sammenhenger, blant annet ved at den ikke er med i statistikkgrunnlaget for den vanlige registerbaserte sysselsettingsstatistikken eller i utvalgsgrunnlaget i arbeidskraftundersøkelsene (AKU), der det betinges at man må være registrert bosatt i Norge. Det er viktig å nevne at denne gruppen sysselsatte inngår i nasjonalregnskapets

definisjon av antall sysselsatte, og er dermed med i Statistisk sentralbyrås modellbaserte anslag for sysselsettingen. Tilførselen av denne type arbeidskraft synes å være klart konjunkturbetinget, men når den først øker representerer den en tilførsel av personer som per definisjon har nær 100 prosent yrkesdeltakelse.

Mot en lavere vekst i sysselsettingen

Etter en betydelig nedgang i sysselsettingen i 2020 endret dette seg til en nesten like stor prosentvis økning for landet som helhet i 2021. Oppgangen i antall sysselsatte i 2021 ble ifølge tall fra nasjonalregnskapet på 1,2 prosent sett i forhold til året før. Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte sysselsettingen ytterligere med 3,9 prosent fra 2021 til 2022, målt som årgjennomsnitt. I Statistisk sentralbyrås konjunkturtendenser fra desember 2022 ble sysselsettingen på landsbasis anslått å øke med 3,8 prosent i 2022, målt som årgjennomsnitt, mens anslagene tilsa små eller ingen sysselsettingsendring for inneværende år og 0,2 prosent vekst for neste år.

I 2021 var økningen i antall utførte timeverk noe høyere enn økningen i antall sysselsatte, slik at gjennomsnittlig arbeidstid per sysselsatt gikk litt opp. I 2022 anslås antall utførte timeverk også å øke moderat mer enn antall sysselsatte, mens det ventes moderat svakere utvikling i antall timeverk enn i sysselsettingen for inneværende år, men igjen noe sterkere timeverksvekst enn i sysselsettingsutviklingen til neste år.

Regionale anslag med modellen REGARD indikerte en oppgang i sysselsettingen i Møre og Romsdal i 2022 på om lag 3,5 prosent, målt som årgjennomsnitt i forhold til tilsvarende gjennomsnitt året før. Dette er moderat i underkant av oppgangen i anslått sysselsetting for landet som helhet og bekreftet av årstall i nasjonalregnskapet. Anslagene for Møre og Romsdal for inneværende år indikerer en økning i sysselsettingen på om lag 0,2 prosent i forhold til i fjor, målt som årgjennomsnitt. Dette er dermed litt i overkant av anslaget gitt for landsgjennomsnittet i desember 2022. Anslagene for 2024 antyder en oppgang i sysselsettingen som også ventes å ligge moderat over anslått utvikling i landet som helhet (se tabell 4.3).

Det er i de regionale anslagene nærings sammensetningen bak de anslåtte endringer i hver næring som er grunnen til at Møre og Romsdal kan få en samlet sysselsettingsendring som kan avvike fra landsgjennomsnittet. Når de regionale anslagene viser moderate avvik i endringer i forhold til landsgjennomsnittet totalt, betyr det at de næringsvise endringene i fylket i sum balanseres mot en endring i samlet sysselsetting som ikke avviker nevneverdig fra landsgjennomsnittet. Men noen forskjeller er det, der blant annet primærnæringene og industrien og til dels gruppen «andre næringer» er med å trekke sysselsettingsutviklingen i fylket litt over landsgjennomsnittet.

På landsbasis var det en oppgang i tilgangen av antall ledige stillinger i 2022 sett i forhold til året før, med en gjennomsnittlig oppgang gjennom året på om lag 5,5 prosent målt i forhold til året før. Tilsvarende tall for Møre og Romsdal viser en oppgang på 6,3 prosent.

Primærnæringene i Møre og Romsdal hadde en klar vekst i sysselsettingen i 2022 og litt i overkant av landsgjennomsnittet, som ifølge nasjonalregnskapet også ble målt til en klar vekst fra året før. Dette hadde sammenheng med en moderat sysselsettingsutvikling i jordbruk og skogbruk, mens sysselsettingen i fiske og fangst og akvakultur trakk klart opp. Det er ventet en vekst i sysselsettingen i fiske og fangst og akvakultur også i år, målt som årgjennomsnitt, mens det anslås noe mer moderat sysselsettingsutvikling i jordbruk og skogbruk. Det store innslaget av fiske og akvakultur i Møre og Romsdal fører til en oppgang i sysselsettingen i primærnæringene samlet i fylket. Sysselsettingen i primærnæringene i Norge antas å gå litt opp også til neste år, med små endringer i jordbruk og skogbruk, mens det ventes fortsatt litt vekst i sysselsettingen i fiske og fangst

og akvakultur. Sysselsettingen i primærnæringene i Møre og Romsdal vil trolig utvikle seg positivt også i 2024, omtrent som anslått for landsgjennomsnittet for primærnæringene samlet.

På årsbasis var det en klar nedgang i industrisysselsettingen i Møre og Romsdal i 2020, men som flatet ut til en mer moderat nedgang i 2021. Ifølge nasjonalregnskapstall gikk industrisysselsettingen i Norge opp med 3 prosent i 2022, mens de regionale anslagene tilsier at industrisysselsettingen i Møre og Romsdal økte enda litt mer. For inneværende år og til neste år ser det ut til å bli en liten nedgang i industrisysselsettingen i fylket, om enn litt svakere nedgang enn anslått i landet som helhet. Dette har sammenheng med at fylket har relativt mer av sin industrisysselsetting knyttet til produksjon av verksstedsprodukter inklusive produksjon av skip og plattformer. Som i landet for øvrig ventes produksjon av konsumvarer å bidra til en nedgang i industrisysselsettingen også i Møre og Romsdal.

Det var en nedgang i sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten i Møre og Romsdal i 2020, men en moderat oppgang i 2021. Anslagene for 2022 viste en klart sterkere sysselsettingsvekst enn i året før. Anslagene for inneværende år antyder en fortsatt sysselsettingsvekst, om enn noe mer moderat enn i fjor, mens anslagene for 2024 antyder en noe lavere vekst enn i år. Her må nevnes at de regionale anslagene i stor grad følger den anslåtte sysselsettingsutviklingen på landsbasis. Det er imidlertid grunner til å anta at noen store utbyggingsprosjekter kan bidra til å øke sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten i fylket ut over det som fremkommer av de nasjonale anslagene. Dette gjelder for eksempel fortsatt byggingen av nytt sentralsykehus for Nordmøre og Romsdal, som etter en del utsettelse nå er godt i gang og med planlagt ferdigstilling i 2025.

Etter en sysselsettingsnedgang i markedsrettet tjenesteyting i 2020 på om lag 3 prosent og en sysselsettingsøkning i 2021 og 2022 på henholdsvis 1,3 og 5,5 prosent, ser det ut til at bedriftene innen markedsrettet tjenesteyting i fylket får en moderat nedgang i sysselsettingen i år, omtrent på linje med anslagene for landsgjennomsnittet. Det er ventet fortsatt sysselsettingsvekst i den store sektoren annen markedsrettet tjenesteproduksjon, som blant annet omfatter næringer som forretningsmessig tjenesteyting, finansiell tjenesteyting, informasjonstjenester og innenriks samferdsel. Derimot ventes en sysselsettingsnedgang både i år og til neste år i varehandel, men også i tjenester tilknyttet olje og gassutvinning og i produksjon av elektrisk kraft i år, men med en ventet moderat sysselsettingsvekst igjen til neste år. Det er ventet at sysselsettingsutviklingen i markedsrettede tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal vil bli omtrent som i landet for øvrig også til neste år, med anslått moderat sysselsettingsnedgang.

Anslagene viser også moderat sysselsettingsvekst i andre næringer med innslag av private tjenester, som i utvinning av olje og naturgass, rørtransport, utenriks sjøfart og utleie av forretningsbygg og i omsetning og drift av fast eiendom.

Møre og Romsdal hadde en sysselsettingsvekst i offentlig forvaltning i 2021 som lå omtrent på landsgjennomsnittet eller moderat lavere. Anslag for 2022 indikerer en økning i sysselsettingen i offentlig forvaltning i fylket på 0,7 prosent, som er på linje med anslaget for landsgjennomsnittet. For inneværende år ventes en moderat høyere økning i sysselsettingen i offentlig forvaltning enn i fjor, men omtrent på linje med anslagene for landsgjennomsnittet. Det er ventet litt sterkere vekst i sysselsettingen i den statlige forvaltningen enn i kommuneforvaltningen. Til neste år er det ventet at sysselsettingen i offentlig forvaltning fortsatt utvikler seg positivt, omtrent som i år og som i landet for øvrig.

Tabell 4.3 Anslått sysselsetting etter næring i Møre og Romsdal, etter arbeidsstedsfylke. Endring i prosent fra året før

	2022	2023	2024
Primærnæringer	4,3	2,6	2,6
Industri	3,1	-1,9	-0,4
Bygg og anlegg	4,7	4,3	2,8
Markedsrettet tj.yting	5,5	-0,4	-0,6
Offentlig forvaltning	0,7	1,0	1,0
Andre næringer ¹	3,4	-3,3	4,5

¹ Gruppen 'andre næringer' består av: Utvinning av råolje og naturgass, tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass, rørtransport, elektrisitetsproduksjon, vannforsyning, avløp og renovasjon og utenriks sjøfart.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, anslag per desember 2022

Mot en liten økning i arbeidsledigheten

I årene etter oljeprisfallet i 2014 opplevde Møre og Romsdal en klar økning i arbeidsledigheten fram til 2016, da det gjennomsnittlige nivået på registrert antall helt arbeidsledige gikk fra 2,2 prosent av arbeidsstyrken i 2014 til 3,2 prosent av arbeidsstyrken i 2016. deretter falt ledigheten gradvis ned til et nivå på 2,1 prosent av arbeidsstyrken i 2019. Pandemien førte til en klar økning i arbeidsledigheten, der registrert antall helt ledige i fylket kom opp i et nivå på 4,3 prosent av arbeidsstyrken, målt som årsgjennomsnitt, før ledigheten igjen begynte å falle til 2,6 prosent i 2021 og helt ned til 1,6 prosent som et årsgjennomsnitt i 2022. Det gjennomsnittlige nivået på helt ledige har stort sett ligget lavere i Møre og Romsdal enn tilsvarende gjennomsnitt for hele landet, med unntak av årene 2016 og 2017, da den registrerte ledigheten i fylket kom over landsgjennomsnittet, før den igjen lå under landsgjennomsnittet i årene 2019-2021.

I 2022 har arbeidsledigheten i Møre og Romsdal falt omtrent som i landet som helhet, der den registrerte arbeidsledigheten i fylket falt til 1,5 prosent av arbeidsstyrke i slutten av året, etter å ha vist en ledighetsprosent for enkelte måneder helt ned i 1,4 prosent av arbeidsstyrken. Tallene for 2022 viser en nedgang i registrert arbeidsledighet som ifølge foreløpige beregninger utgjør om lag 1,6 prosent av arbeidsstyrken i Møre og Romsdal, målt som årsgjennomsnitt. Tilsvarende tall for landsgjennomsnittet er foreløpig beregnet til 1,8 prosent av arbeidsstyrken.

Ifølge våre modellbaserte anslag ble det om lag 1 500 færre arbeidsledige i Møre og Romsdal i 2022 enn i 2021, målt som årsgjennomsnitt. Det ser ut til at sysselsettingen vil endre seg lite, eller gå svakt opp i inneværende år, som er betydelig under den sterke veksten i fjor. Anslagene indikerer også små endringer eller en svak økning i arbeidsstyrken, gitt en anslått moderat økning i yrkesdeltakelsen basert blant annet på et svakt høyere utdanningsnivå i befolkningen i yrkesaktiv alder, samtidig som befolkningen ventes å øke noe også i aldersgrupper der yrkesdeltakelsen er høy. Ifølge anslagene ventes det små forskjeller i endring i antall sysselsatte og anslått endring i antall personer i arbeidsstyrken i inneværende år, men dog slik at arbeidsledigheten kan gå svakt opp i år målt som årsgjennomsnitt. Ifølge anslagene ventes sysselsettingen å kunne øke moderat til neste år, men en nær tilsvarende anslått økning i antall personer i arbeidsstyrken gir forventninger om små endringer i arbeidsledigheten også til neste år, dog med en moderat økning.

5. Hovedtrekk av situasjonen og utsiktene for Møre og Romsdal

Etter en klar nedgang i produksjon og sysselsetting i det første pandemiåret 2020, fikk fylket en moderat vekst i både samlet bruttoprodukt og sysselsetting i 2021. Etter en start på 2022 med fortsatt nedstengninger på grunn av korona, bidro deretter en gjenåpning av samfunnet til en meget sterk vekst i både produksjon og sysselsetting gjennom året som gikk. Krigen i Ukraina med påfølgende sanksjoner og energikrise har også berørt Møre og Romsdal. Fylket har relativt sett blitt noe mindre berørt av de høye strømprisene, fordi det ligger i en prissone med noe lavere strømpriser enn øvrige vestlige, østlige og sørlige deler av landet. Dette kan ha hatt en viss betydning for næringslivet mer enn for husholdningene. Den høye inflasjonen med påfølgende økning i rentenivået har vært like tydelig i Møre og Romsdal som i resten av landet, og er det fortsatt. Prisstigningen, målt med KPI-veksten, var 5,8 prosent på årsbasis i 2022. I desember 2022 anslo Statistisk sentralbyrå en prisstigning på 4,9 prosent i inneværende år. Det innebærer en avtagende prisstigning gjennom året, og at 12-månedersveksten kommer ned mot inflasjonsmålet på slutten av året.

Videre viser SSBs anslag basert på situasjonen i desember 2022 en økning i bruttoproduktet i primærnæringene i Møre og Romsdal i 2022, litt over landsgjennomsnittet, med god utvikling innen fiske og fangst og akvakultur, men der også produksjonen i jordbruk og skogbruk trakk opp. For inneværende år er det anslått en fortsatt vekst i bruttoproduktet i primærnæringene samlet, om enn lavere økning enn i fjor, men omtrent på linje med veksten i landet for øvrig. Det er produksjon innen fiske og fangst og akvakultur som ventes å trekke opp i år, mens jordbruk og skogbruk viser en mer moderat produksjonsutvikling. Det er ventet at bruttoproduktet for primærnæringene kan øke litt også til neste år, omtrent på linje med anslagene for inneværende år og omtrent som landsgjennomsnittet.

Anslag for bruttoproduktet i industrien for 2022, målt som årsgjennomsnitt, viser en klar oppgang i fylket, og noe over landet som helhet. For inneværende år venter vi at industriproduksjonen samlet kan gå moderat ned målt som årsgjennomsnitt. Dette har i våre modellbaserte anslag sammenheng med forventet nedgang i konsumvareindustrien, mens kraftkrevende industri og produksjon av verkstedprodukter inklusive bygging av skip og plattformer fortsatt kan trekke litt opp. Til neste år ventes veksten i industriproduksjonen samlet igjen å bli moderat positiv, der det anslås at den største veksten vil komme i produksjon av verkstedprodukter inklusive bygging av skip og plattformer, mens konsumvareindustri og kraftkrevende industri vil trekke svakt ned. Industriproduksjonen i Møre og Romsdal påvirkes til dels av de samme faktorene som for landet som helhet, men er i større grad påvirket av etterspørsel fra petroleums- og gassvirksomheten enn det som er tilfelle for gjennomsnittet for norsk industri. De viktigste industrinæringene for fylket er ved siden av konsumvareindustrien, bygging av skip og plattformer, den øvrige verksstedsindustrien samt produksjon av produktinnsats- og investeringsvarer. Enkelte av disse næringene ventes å utvikle seg noe bedre enn øvrige industrinæringer, slik at industriproduksjonen i fylket ventes å utvikle seg moderat bedre enn landsgjennomsnittet for industriproduksjonen samlet i år. Anslagene for industriproduksjonen i fylket for 2024 ventes av samme grunn å ligge litt over produksjonsutviklingen for industrinæringene på landsbasis.

Veksten i industriinvesteringene i Møre og Romsdal ble ifølge anslag klart positiv i 2022, og moderat sterkere enn i landet for øvrig. Anslag for inneværende år viser moderat oppgang i industriinvesteringene i fylket, omtrent på linje med landsgjennomsnittet. Det er anslagene for konsumvareindustri og kraftkrevende industri som trekker opp. Til neste år anslås industriinvesteringene å gå moderat ned, der investeringene i både konsumvareindustri, kraftkrevende industri og verkstedindustrien anslås å bidra med en moderat nedgang.

Det ventes en fortsatt vekst i bruttoproduktet i bygge- og anleggsvirksomheten i Møre og Romsdal i inneværende år, men klart lavere vekst enn i fjor. En anslått lavere produksjonsvekst har blant annet sammenheng med forventninger om litt lavere boligpriser, fortsatt høye renter og stor inflasjon med påfølgende lavere boliginvesteringer. Det var nedgang i igangsetting av antall nye boliger og igangsatt boligareal i fylket i fjor, og noe større nedgang i antall nye boliger enn landsgjennomsnittet. Det var også nedgang i igangsetting av bruksareal til annet enn boliger, der landsgjennomsnittet viste oppgang. Noen store bygge- og anleggsprosjekter i fylket bidrar til fortsatt vekst. Ikke minst gjelder dette bygging av nytt sentralsykehus for Nordmøre og Romsdal, som etter en del utsettelse nå er planlagt ferdigstilt i 2025. Ifølge anslagene ventes fortsatt økning i produksjonen i bygge- og anleggsvirksomheten i fylket også til neste år, om enn litt lavere enn i år.

Møre og Romsdal hadde en produksjonsutvikling i markedsrettet tjenesteyting som var høy, men noe under landsgjennomsnittet i fjor. Det var sterk vekst i overnattings- og serveringsvirksomhet, transport utenom utenriks sjøfart, kultur, underholdning og annen tjenesteyting og forretningsmessig tjenesteyting, men også omsetning og drift av fast eiendom og informasjon og kommunikasjon viser vekstrater over gjennomsnittet for de markedsrettede tjenesteytende næringer. Produksjonen falt imidlertid innen næringer som post- og distribusjonsvirksomhet og i varehandel og reparasjon av motorvogner. Anslag for inneværende år indikerer en fortsatt oppgang i produksjonen i markedsrettet tjenesteyting, målt som årsgjennomsnitt, men med lavere vekstrater enn i fjor og omtrent på linje med veksten i landet for øvrig. Til neste år anslås den samlede produksjonen i markedsrettet tjenesteyting også å få en økning, om enn moderat lavere enn i år, men fortsatt med en utvikling omtrent på linje med landsgjennomsnittet.

Produksjonen i offentlig forvaltning samlet ble anslått å øke omtrent på linje med eller svakt sterkere for Møre og Romsdal enn for landet som helhet i 2022, noe som har sammenheng med at fylket har noe større andel av sin offentlige forvaltning knyttet til kommuneforvaltningen enn landet som helhet. I inneværende år ventes veksten i produksjonen å utvikle seg moderat svakere enn i fjor, men tilbake til fjorårets vekstnivå igjen til neste år, og da på linje med utviklingen i landet som helhet.

Produksjonen for alle næringer i fylket samlet viste en sterkere vekst i 2022 enn året før. Det anslås en vekst i samlet bruttoproduktet for alle næringene også i år og til neste år, men noe lavere enn i 2022.

I Møre og Romsdal var det en klar oppgang i antall sysselsatte i fjor, om enn litt lavere prosentvis vekst enn landsgjennomsnittet. Regionale anslag indikerer en oppgang i sysselsettingen i Møre og Romsdal også i inneværende år, målt som årsgjennomsnitt, men med klart lavere vekst enn i fjor og omtrent på linje med eller svakt høyere enn på landsbasis. Sysselsettingen ventes å utvikle seg noe svakere enn produksjonen, slik at anslagene indikerer en viss produksjonsvekst både i inneværende år og til neste år. Sysselsettingen i primærnæringene anslås fortsatt å trekke litt opp, mens det er ventet en moderat nedgang i industrisysselsettingen, etter en økning i fjor. Det ventes en moderat nedgang i sysselsettingen i markedsrettede tjenesteytende næringer samlet i inneværende år og til neste år, mens sysselsettingsutviklingen i bygge- og anleggsvirksomheten og offentlig tjenesteyting fortsatt ventes å trekke litt opp, om enn noe svakere enn i fjor, men omtrent som landsgjennomsnittet. I det som defineres som andre næringer, ventes sysselsettingen å kunne gå litt ned i år etter en klar vekst i fjor, før den tar seg litt opp igjen til neste år. Her finnes blant annet næringer som utvinning av olje- og naturgass samt tjenester tilknyttet utvinning av olje- og naturgass.

Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk, var det en moderat økning i folketallet i Møre og Romsdal gjennom 2021, omtrent på linje med veksten i folketallet året før. Foreløpige tall viser en sterk økning i folketallet i fylket gjennom 2022 på over 2 500 personer, slik at innbyggertallet

kom opp i over 268 300 personer ved utgangen av 2022. Dette er den sterkeste årlige økningen i folketallet i fylket på 2000-tallet, og har blant annet sammenheng med klar økning i sysselsettingen med påfølgende økt sysselsettingsdeltakelse, relativt lav arbeidsledighet og ikke minst store flyktningsstrømmer fra Ukraina, som ifølge foreløpige tall alene bidro til å øke folketallet med over 2 000 personer fra inngangen av 2022 til inngangen av 2023.

Gjennom mange år har nettoinnvandringen fra utlandet vært mer enn stor nok til å kompensere for det innenlandske flyttetapet, og den nådde i 2012 et rekordhøyt nivå i Møre og Romsdal. Deretter har nettoinnvandringen falt år for år, og var i 2021 på sitt laveste registrerte nivå siden 2001. Det har gjennom hele 2000-tallet vært en innenlandsk nettoutflytting fra fylket, men med en fallende innenlandsk nettoutflytting etter 2016, da fylket hadde sin høyeste innenlandske nettoutflytting siden 2006. Foreløpige tall for 2022 indikerer at nivået på nettoinnvandringen igjen går meget sterkt opp til det høyeste nivået for fylket siden 2012, mens den innenlandske nettoutflyttingen fra fylket er på sitt laveste nivå på 2000-tallet. Samlet sett bidrar flyttingene til en sterk oppgang i folketallet, med et bidrag som er på sitt høyeste nivå på 2000-tallet.

Det var små endringer i antall personer i yrkesaktiv alder i Møre og Romsdal fra begynnelsen av 2020 til begynnelsen av 2021 etterfulgt av et moderat fall fram til begynnelsen av 2022. Foreløpige tall viser en vekst i antall personer i yrkesaktiv alder i fylket i 2022, og anslagene for inneværende år viser en fortsatt økning i antall personer i yrkesaktiv alder, men litt lavere enn i fjor. Det har gjennom flere år vært nedgang av yngre personer i yrkesaktiv alder, noe som i de siste årene også har gjort seg gjeldende for middelaldrende personer i aldersgruppen 30-49 år. Det har samtidig vært en klar økning av personer i alderen 50-74 år, noe som har bidratt til at antall personer i yrkesaktiv alder har holdt seg oppe. I fjor var det imidlertid en svak økning også i antall yngre og middelaldrende person i yrkesaktiv alder, som sammen med en fortsatt økning i personer i alderen 50-74 år ga en samlet økning i antall personer i alderen 15-74 år. Økningen har også her sammenheng med økt netto innvandring med spesiell virkning av store flyktningsstrømmer fra Ukraina, men en lav innenlandsk netto utflytting påvirker også utfallet her.

Parallelt med en anslått liten vekst i sysselsettingen i fylket i inneværende år, ventes arbeidsstyrken å øke moderat i år, men klart mindre enn i fjor. Ifølge anslagene gir dette utsikter til en moderat økning i arbeidsledigheten i fylket i år, målt som årsgjennomsnitt.

Til neste år ventes sysselsettingsveksten samlet i Møre og Romsdal å holde seg omtrent på samme nivå som anslått for i år, og omtrent på linje med eller svakt over sysselsettingsutviklingen anslått på landsbasis. Anslagene for neste år indikerer en fortsatt moderat oppgang i sysselsettingen i primærnæringene, bygg og anlegg og offentlig forvaltning samt i deler av det som defineres som andre næringer. Det er imidlertid anslått en svak nedgang i sysselsettingen i industri og markedsrettet tjenesteyting.

Det ventes en fortsatt klar økning i folketallet i fylket, og anslagene for antall personer i yrkesaktiv alder trekker også moderat opp, der noe av dette skyldes forventninger om fortsatt store flyktningsstrømmer fra Ukraina. Den anslåtte utviklingen i arbeidsstyrken og sysselsettingen indikerer en moderat økning i arbeidsledigheten i Møre og Romsdal også til neste år.

Med en unormal økonomisk verden, er usikkerheten i anslagene ganske store. Usikkerheten er også stor i anslagene for utviklingen i folketallet, og dermed også for arbeidsstyrken og arbeidsledigheten. Det er først og fremst utviklingen i krigen i Ukraina som skaper størst usikkerhet her. I skrivende stund er situasjonen fortsatt krig, og vi må derfor fortsatt forvente betydelige flyktningsstrømmer.

Referanser

- Aukrust, O. (1977): Inflation in the Open Economy. A Norwegian Model. I Krause, L. B. og Sålant, W. S. (red.): *World Wide Inflation. Theory and Recent Experience*, Washington D.C.:Brookings.
- Bjørnstad, R, H. Hungnes og L.S. Stambøl (2010): Konjunkturbarometer for Møre og Romsdal. Statistisk sentralbyrå/Sparebanken Møre. Høst 2010.
- Boug, P., T. von Brasch, Å. Cappelen, R. Hammersland, H. Hungnes, D. Kolsrud, J. Skretting, S. Strøm og T. C. Vigtel (2022). "Fiscal policy, macroeconomic performance and industry structure in a small open economy", Discussion papers 984, Statistics Norway.
- Boug, P., Å. Cappelen og T. Eika (2013): Exchange rate pass through in a small open economy: The importance of the distribution sector, *Open Economies Review* 24 (5), pp. 853-879.
- Boug, P og Y. Dyvi (red.) (2008): *MODAG – En makroøkonomisk modell for norsk økonomi. Sosiale og økonomiske studier*, 111. Statistisk sentralbyrå.
- Brasch, T., Cappelen, Å., Hungnes, H., & Skjerpen, T. (2021). "Modeling R&D spillovers to productivity: The effects of tax credits" *Economic Modelling*, 101, 105545
- Cappelen, Å, A. Langørgen, B. Lian og L.S. Stambøl (2017a): Oslo kommunes demografiske og økonomiske utvikling fram mot år 2025, *Økonomiske analyser* 2/2017, Statistisk sentralbyrå.
- Cappelen, Å, A. Langørgen, B. Lian og L.S. Stambøl (2017b): Økonomiske konsekvenser av befolkningsutviklingen for Oslo kommune – Perspektiver mot 2025. Rapporter 2017/15, Statistisk sentralbyrå.
- Carlsen, F., K. Johansen og L.S. Stambøl (2013): Effects of regional labour markets on migration flows, by education level. I *Labour - Review of labour economics and industrial relations*, Vol 27, Issue 1, March 2013, pp 80-92, Wiley – Blackwell.
- Dagsvik, J.K., T. Kornstad og T. Skjerpen (2013): Labor force participation and the discouraged worker effect. *Empirical Economics*, 45, 401–433.
- Eika, T., H. Hungnes og L.S. Stambøl (2015): Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal. Rapporter 2015/10, Statistisk sentralbyrå.
- Fredriksen, D. (1998): Projections of Population, Education, Labour Supply and Public Pension Benefits - Analyses with the Dynamic Microsimulation Model MOSART. *Sosiale og økonomiske studier* 101. Statistisk sentralbyrå.
- Hungnes, H. (2023): "Predicting the Exchange Rate Path: The Importance of Using Up-to-Date Observations in the Forecasts", kapittel 13 i *Theory and Applications of Time Series Analysis and Forecasting: Selected Contributions from ITISE 2021*, Springer.
- Hungnes, H. og L.S. Stambøl (2011): Konjunkturbarometer for Møre og Romsdal. Statistisk sentralbyrå/Sparebanken Møre. Høst 2011.
- Hungnes, H., L.S. Stambøl og T. Eika (2012): Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal. Rapporter 2012/26, Statistisk sentralbyrå.
- Hungnes, H., L.S. Stambøl og T. Eika (2013): Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal. Rapporter 2013/53, Statistisk sentralbyrå.
- Hungnes, H. og L.S. Stambøl (2018): Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal. Rapporter 2018/10, Statistisk sentralbyrå.
- Hungnes, H. og L.S. Stambøl (2020): Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal. Rapporter 2020/10, Statistisk sentralbyrå.

- Johansen, R. (1997): REGARD - Modell for regional analyse av arbeidsmarked og demografi. Teknisk dokumentasjon. Notater 68/1997, Statistisk sentralbyrå.
- Kornstad, T., T. Skjerpen og L.S. Stambøl (2016): Utvandring blant innvandrere i Norge – Del 2: Analyser basert på mikrodata. Rapporter 2016/27, Statistisk sentralbyrå.
- Kornstad, T., T. Skjerpen og L.S. Stambøl (2017): Why do immigrants to Norway leave the country or move domestically? Some important facts. I Ingrid Muenstermann (red), *People's Movements in the 21st Century – Risks, Challenges and Benefits*. InTech, pp. 207-227.
- Kornstad, T., T. Skjerpen og L.S. Stambøl (2021): Yrkesdeltakelse og potensialet for økte yrkesprosenter blant personer med innvandrerbakgrunn. Rapporter 2021/28, Statistisk sentralbyrå.
- Leknes, S., A. Syse og M. Tønnessen (2016): Teknisk dokumentasjon av modellene BEFINN og BEFREG 2016. Interne dokumenter, 2016/15, Statistisk sentralbyrå.
- Mohn, K., L.S. Stambøl og K.Ø. Sørensen (1994): Regional analyse av arbeidsmarked og demografi - Drivkrefter og utviklingstrekk belyst ved modellsystemet REGARD. *Sosiale og økonomiske studier 88*, Statistisk sentralbyrå.
- NOU – Norges offentlige utredninger 2023:3: Mer av alt – raskere. Energikommisjonens rapport.
- Stambøl, L.S. (1994): Flytting, utdanning og arbeidsmarked 1986-1990. En interaktiv analyse av sammenhengen mellom endringer i flyttetilbøyelighet og arbeidsmarked. Rapporter 1994/17, Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl, L. S, N.M. Stølen og T. Åvitsland (1998): Regional Analyses of Labour Markets and Demography - a Model based Norwegian Example. I *Papers in Regional Science - The Journal of the RSAI*, vol 77, no. 1, 37-62, 1998, Regional Science Association International, Illinois, USA
- Stambøl, L.S. (2005): Urban and regional labour market mobility in Norway. *Sosiale og økonomiske studier 110*, Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl, L.S. og J.A. Jørgensen (2007): Effekter på sysselsetting og bruttoprodukt av en styrking av kronkursen, med spesiell vekt på Møre og Romsdal. Web-rapport, Sparebanken Møre. Høst 2007.
- Stambøl, L.S. (2010a): Impacts of Regional Labour Market Changes on Migration Trends – Research Examples from Norway. I Huskey, L. og C. Southcott (red.): *Migration in the Circumpolar North*. Canadian Circumpolar Institute Press in cooperation with the University of the Arctic. pp. 93-116.
- Stambøl, L.S. (2013): Bosettings- og flyttemønster blant innvandrere og deres norskfødte barn. Rapporter 2013/46, Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl L.S. (2016): Sysselsetting og flytting blant innvandrere belyst ved regional arbeidsmarkedsmobilitet, Rapporter 2016/06, Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl, L.S. (2017): Immigrants' settlement and participation in the Norwegian labour markets since the turn of the millennium. I Elli Heikkilä (red.) *"Immigrants and labour markets – Experiences from abroad and Finland"*, Migration Institute of Finland, pp. 76-105.
- Statistisk sentralbyrå (2004): Fylkesfordelt nasjonalregnskap 1997-2004. *Norges offisielle statistikk D389*.
- Statistisk sentralbyrå (2019): Fylkesfordelt nasjonalregnskap_ <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/fnr>
- Taylor, J. (1997): A core of practical macroeconomics, *American Economic Review*, 87 (2), pp. 233-235.

Tønnessen, M, Å. Cappelen og T. Skjerpen (2014): Befolkningsframskrivinger 2014-2100: Inn- og utvandring. *Økonomiske analyser*, 4/2014, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg A: KVARTS: Modellen bak makroprognosene på nasjonalt nivå

KVARTS hører hjemme innenfor en Keynes-inspirert modelltradisjon. De økonomiske mekanismene skiller seg ikke vesentlig fra hva en finner i andre norske og utenlandske makroøkonometriske modeller. Modellen er i internasjonal sammenheng meget disaggregert.

KVARTS-modellen er SSBs hovedverktøy i arbeidet med konjunktur- og makroøkonomiske analyser. Den har vært i regelmessig bruk i prognosevirksomheten i over tjue år, og er under kontinuerlig revisjon. KVARTS er basert på kvartalsdata og avviker med det fra MODAG, men er ellers nærmest identisk med hensyn på teoribakgrunn og egenskaper. For en detaljert presentasjon av modellen henvises det derfor til den mest oppdaterte dokumentasjonen av MODAG, se Boug og Dyvi (2008). Se Boug m. fl. (2013, 2022) eller Brasch m. fl. (2021) for en litt mer utførlig men kortfattet presentasjon av KVARTS.

KVARTS er en makroøkonometrisk modell hvor kryssløps- og regnskapsammenhengene er supplert med empirisk bestemte atferdssammenhenger forankret i økonomisk teori. Spesielt for de langsiktige sammenhengene er økonomisk teori viktig, mens dynamikken – altså tilpasningen mot langtidssammenhengene – mer bestemmes av føyning til data.

Modellens kryssløpskjerne sikrer balanse mellom tilgang og anvendelse av modellens 27 produkter, og beskriver hvordan produksjonen fordeler seg på modellens 16 næringer. Prisene på slutt-leveringene bestemmes i et tilsvarende priskryssløp, mens de enkelte varepriser i hovedsak bestemmes ut fra estimerte historiske sammenhenger basert på kostnadspåslag.

Fastlandsbedriftenes atferd er i hovedsak modellert ut i fra et rammeverk for monopolistisk konkurranse. For hvert produkt eksisterer separate priser for import, eksport og hjemmelieferanser. Eksport- og hjemmemarkedsprisene bestemmes gjennom et påslag på variable enhetskostnader. Påslaget påvirkes av utviklingen i konkurrentpriser. Importprisene bestemmes først og fremst av valutakursen og prisutviklingen på verdensmarkedet og hos våre handelspartnere, men påvirkes også i noen grad av utviklingen i etterspørselen i Norge.

Norsk produksjon for eksport bestemmes av etterspørselen i utlandet og forholdet mellom norske eksportpriser og konkurrentprisene. Importen bestemmes i et samspill mellom samlet innenlands etterspørsel og sammensetningen av denne, og forholdet mellom hjemme- og importprisene. Til gitt innenlandsk etterspørsel, eksport og import av hvert produkt følger da norsk produksjon: Samlet tilbud er lik samlet anvendelse (inkludert endringer i lagerbeholdningen) av hvert produkt. Produksjonen av enkelte primærnærings- og energivarer må imidlertid bestemmes utenfor modellen og da vil endringer i innenlandsk etterspørsel slå ut i import eller eksport av den aktuelle varen.

Etterspørselen etter innsatsfaktorer i de enkelte næringene bestemmes i et simultant system, hvor produksjonen og relative faktorpriser, inkludert brukerpriser på kapital, inngår. Husholdningenes konsum utenom bolig bestemmes av inntekt, formue, relative priser og realrente etter skatt. Boliginvesteringene bestemmes av forholdet mellom bruktboligpriser og byggekostnader. Bruktboligprisen bestemmes i modellen i et samspill med husholdningenes gjeld hvor husholdningenes inntekter, beholdningen av boliger og brukerprisen på boligkapital (der rentenivået er hovedargumentet) er argumenter.

Lønningene bestemmes i tråd med Aukrust-modellen (se Aukrust, 1977). Industrien er lønnsledende og lønnsutviklingen påvirkes av lønnsomheten ved at lønnskostnadsandelen i industrien er stabil på lang sikt til et gitt press i arbeidsmarkedet. Det siste kommer inn ved at det også er en negativ

sammenheng mellom nivået på lønnskostnadsandelen i industrien og nivået på arbeidsledigheten. Arbeidsledigheten inngår ikke-lineært. Det innebærer at når arbeidsledigheten i utgangspunktet er høy, vil for eksempel et stimulerende tiltak føre til en klart mindre økning i lønningene enn om ledigheten hadde vært lav. Arbeidsinnvandringen inngår også ved at høy innvandring isolert sett gir en lavere lønnskostnadsandel. Lønningene i resten av markedsrettet næringer og i offentlig forvaltning følger i stor grad utviklingen i industrilønningene, men innvandring trekker lønningen ekstra ned i markedsrettede næringer utenom industri.

Befolkningen i arbeidsdyktig alder er delt inn i åtte ulike demografiske grupper. Befolkningsutviklingen i disse gruppene tar gjerne utgangspunkt i midtalternativet i SSBs befolkningsframskrivninger, men det justeres av at innvandring påvirkes av forhold i norsk økonomi. Arbeidstilbudet til hver av gruppene er produktet av yrkesfrekvensen og gruppens størrelse. Yrkesfrekvensene bestemmes som en funksjon av blant annet reallønn etter skatt og arbeidsledigheten (som sier noe om hvor lett det er å få seg arbeid). Når situasjonen på arbeidsmarkedet er vanskelig, er det en del som ikke tilbyr sin arbeidskraft. Det kan være fordi de da velger å ta mer utdanning, passe barn eller på annen måte være hjemme.

I prognoseberegninger bestemmes pengemarkedsrenta av modellbrukeren. Valutakursen holdes i prognoseberegninger uendret, se Hungnes (2023).

KVARTS inneholder mange økonometrisk bestemte atferdslikninger. Det er likevel mange variabler som anslås når vi lager prognoser, og som har stor betydning for beregningsresultatene. Alle størrelser knyttet til utlandet; markedsutvikling, rente, inflasjon, råvarepriser må fastsettes utenfor modellen. Det samme gjelder produksjonen av primærnærings- og energivarer. I petroleumsnæringen må de fleste størrelser, inkludert oljeinvesteringene fastlegges av modellbrukerne. I offentlig forvaltning bestemmes produksjon, mens offentlig konsum bestemmes (i hovedsak) definisjonsmessig av de eksogene politikkvariablene offentlig timeverksbruk, produktinnsats, kjøp av konsumtjenester og investeringer. Skatte- og avgiftsatser er i stor grad detaljert representert i modellen og bestemmes av modellbrukerne.

Det er ingen sammenhenger i modellen som legger bånd på budsjettbalansen. KVARTS er i første rekke en modell for kort- og mellomlangsigtede problemstillinger. Det er opp til modellbrukeren å designe en politikk som følger handlingsregelen, eller som på annen måte tar langsiktige budsjettensyn.

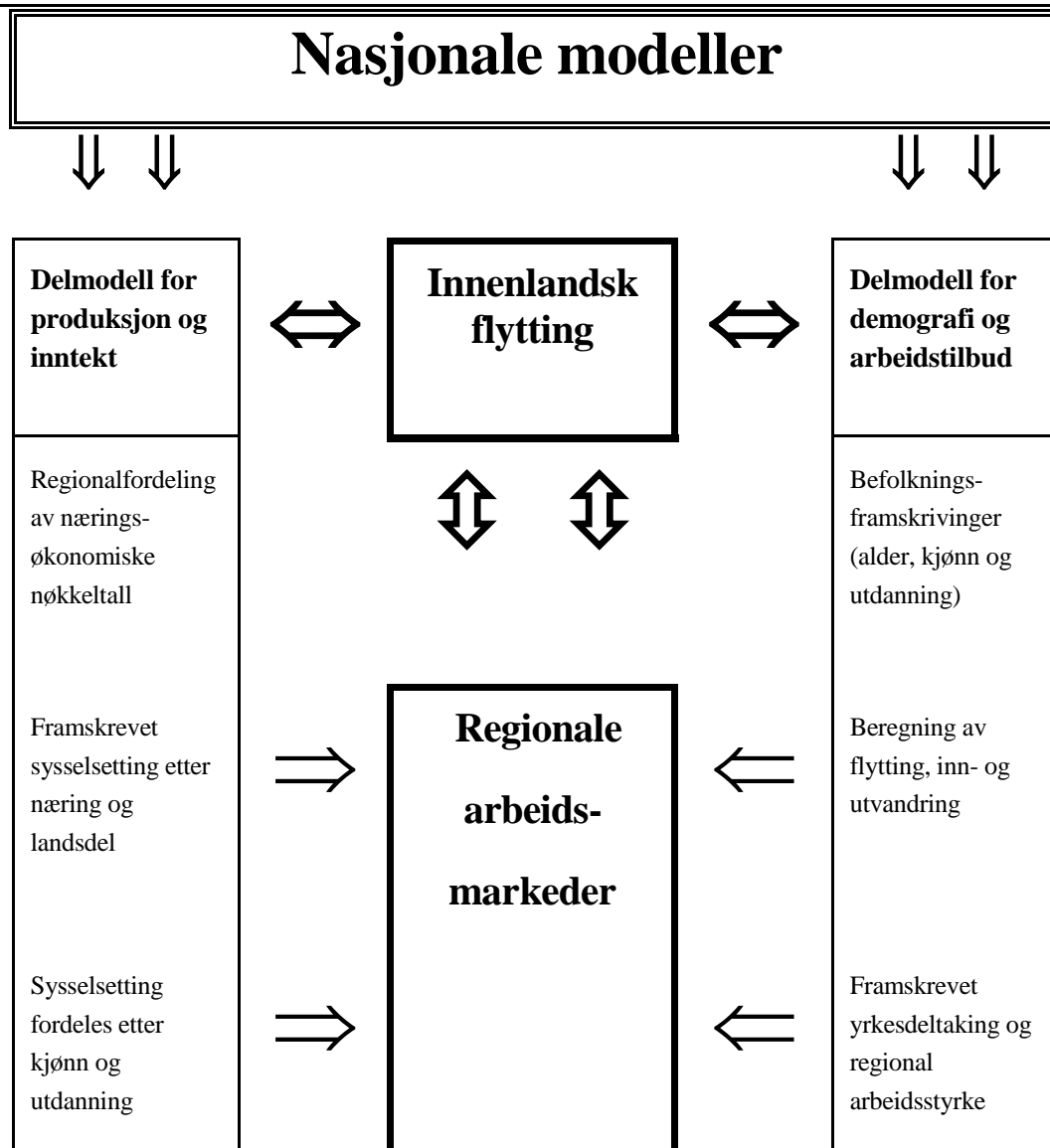
Vedlegg B: REGARD: Modell for regionale arbeidsmarkeder og demografi

Utviklingen på arbeidsmarkedet i de enkelte regioner er et resultat av samspillet mellom tilbuds- og etterspørselsforhold. På etterspørselssiden er næringsøkonomiske forskjeller avgjørende for den regionale utviklingen i produksjon og sysselsetting. På tilbudssiden påvirkes arbeidsstyrken hovedsakelig av demografiske faktorer og av yrkesdeltakelsen. Ettersom den regionale arbeidsmarkedsutviklingen er påvirket av mange forhold, er det hensiktsmessig med et analyseapparat som ser de ulike faktorene i sammenheng. Til dette formålet utviklet Statistisk sentralbyrå modellsystemet REGARD (se bl.a. Mohn, Stambøl og Sørensen (1994) og Stambøl, Stølen og Åvitsland (1998)). Ved hjelp av denne modellen er en i stand til å belyse implikasjonene av den makroøkonomiske utviklingen for produksjon, sysselsetting, investering, arbeidsstyrke og arbeidsledighet i den enkelte region. I tillegg kan modellapparatet benyttes til å analysere virkninger på regional produksjon, sysselsetting og befolkningsutvikling av en omlegging i deler av den økonomiske politikken.

Figur B.1 gir en skjematisk oversikt over modellsystemet som helhet. Det sentrale for beregningene med modellen REGARD er framskrivinger av sysselsetting og arbeidsstyrken i norske landsdeler. Disse to aspektene ivaretas av to delmodeller. Delmodellen for produksjon og inntekt beskriver etterspørselssiden av arbeidsmarkedet, mens faktorene bak arbeidstilbudet omfattes av delmodell for demografi, flytting og arbeidstilbud. De innenlandske flyttestrømmene beregnes i skjæringsflaten mellom de to delmodellene, ettersom flyttingene i REGARD avhenger både av den regionale sysselsettingen og av utviklingen i den regionale arbeidsstyrken. For både arbeidsstyrken og for sysselsettingen ligger det nasjonale beregninger over og styrer utviklingen i modellens sentrale variabler for landet som helhet. De nasjonale beregningene hentes fra framskrivinger og analyser med den makroøkonometriske modellen KVARTS (se vedlegg A over), og tidligere også fra modellene MODAG (se bl.a. Boug og Dyvi (2008)) og MSG).

Etter forenklinger på etterspørselssiden, fungerer modellen etter hvert som en regional "top-down" modell, der anslag for sysselsetting, bruttoprodukt og bruttoinvesteringer for hele landet fra nasjonale modeller som for eksempel KVARTS (og tidligere også MODAG og MSG), brytes ned til regionalt nivå ved hjelp av fordelingsnøkler hentet fra den til enhver tid nyeste versjonen av fylkesfordelt nasjonalregnskap (se blant annet Statistisk sentralbyrå (2004, 2019)). Dette betyr at modellen ivaretar utviklingen i og betydningen av vridninger i nærings sammensetningen for landet som helhet, noe som har vist seg å ha klare regionale implikasjoner. På den annen side ivaretar ikke modellen dynamikken i den regionale nærings spesifikke konkurransekomponenten, der de samme næringer utvikler seg ulikt i de forskjellige deler av landet. Sånn sett kan etterspørselssiden i modellen betraktes som del av en shift-share modell, der den nærings spesifikke strukturkomponenten (trendkomponenten) på nasjonalt nivå brytes ned på fylkesnivå gitt de til dels store forskjeller i nærings sammensetning som eksisterer mellom hvert av fylkene. Regionale kryssløp og regional produsentadferd i industrien, som tidligere inngikk i delmodell for produksjon og inntekt, er i nyere versjoner av modellen erstattet med tilsvarende forutsetninger som er å finne i de nasjonale modellene, slik at multiplikatoreffekter mellom næringer blir bestemt som et gjennomsnitt av det som er observert og modellert som summen over alle regioner i de nasjonale makromodellene.

Figur B 1 En skematisk oversikt over modellen REGARD

Utgangspunktet for delmodell for demografi, flytting og arbeidstilbud er en demografisk framskriving av befolkningen etter ettårig alder i den enkelte regionen ved hjelp av standardmetoder fra demografisk litteratur. Framskrivning av utdanning, yrkesdeltaking og innenlandsk flytting er konsentrert om den yrkesaktive delen av befolkningen, som vil si alle i alderen 16-74 år.

De regionale befolkningsframskrivingene i REGARD deler den yrkesaktive delen av befolkningen inn i tre kategorier for utdanningsnivå: grunnskole, videregående utdanning og høyere utdanning. Utgangspunktet for framskrivingene av utdanning er resultater for landet som helhet ved hjelp av Statistisk sentralbyrås mikrosimuleringsmodell for arbeidsstyrke og utdanning, MOSART (Se bl.a. Fredriksen (1998)). Ved hjelp av MOSARTs framskrivninger har man konstruert regionale endringsrater for de utdanningsspesifikke befolkningsgruppene. De implementerte endringene er korrigert for regionale variasjoner som er observert i en basisperiode.

En beslektet fremgangsmåte er anvendt for å modellere den regionale yrkes-deltakingen. Her er det arbeidskraftdelen i de nasjonale makromodellene som gir anslag for nasjonale yrkesprosenter. Disse viser hvor stor andel av den arbeidsføre befolkningen som er inkludert i arbeidsstyrken. I makromodellene avhenger yrkesprosentene blant annet av den realdisponible inntekten, samt av sosioøkonomiske faktorer som kjønn og alder. Yrkesprosentene fra makromodellene blir kombinert med MOSARTs framskrivninger av utdanning for å beregne utdanningssammensetningen i arbeidsstyrken. De impliserte utdanningsspesifikke yrkesprosentene er i REGARD kombinert med regionale justeringsparametere som tar hensyn til den regionale variasjonen i yrkes-deltakingen på grunnlag av observasjoner fra en basisperiode. Dette gir regionale yrkesprosenter som er disaggregert over sosioøkonomiske kjennetegn som kjønn, alder og utdanningsnivå. Når disse multipliseres med tilhørende befolkningsgrupper blir resultatet et anslag på den regionale arbeidsstyrken.

Flytteratene i REGARD beskriver hvor stor andel av befolkningen i en region som kan forventes å flytte til en bestemt annen region i løpet av et år. Total utflytting er dermed for hver region bestemt av utflyttingen til samtlige av de øvrige regionene, mens innflyttingen til en region er et resultat av det regionale utflyttingsmønsteret i de øvrige delene av landet. Flytteratene er også disaggregert etter kjønn, alder og utdanning. For å forklare innenlandske flyttebevegelser er det estimert sammenhenger mellom flytting og regional arbeidsmarkedsutvikling for personer i aldersintervallet 16 - 44 år (se blant annet Stambøl, Stølen og Åvitsland (1998) og Stambøl (1994, 2010)). Flyttemønsteret for resten av befolkningen antas upåvirket av arbeids-markedsforhold, og er derfor fastlagt gjennom konstante flytterater som observert i en basisperiode. Et mellomtilfelle gjelder imidlertid for flyttinger blant barn, som antas å stå i et bestemt forhold til flyttinger blant kvinner i alderen 25-44 år.

Før de estimerte flytteratene omtales må det sies noen ord om operasjonaliseringen av begrepet regional arbeidsmarkedssituasjon, som er den sentrale forklaringsvariabelen i flyttemodellen. Den sentrale hypotesen bak den estimerte flyttemodellen er at et stramt regionalt arbeidsmarked vil kunne medføre press på lønnsnivået i regionen samtidig som sannsynligheten for arbeidsledige for å få arbeid vil stige. Dette vil, alt annet likt, medføre nedgang i utflyttingen og økning i innflyttingen. Regionale forskjeller i overskuddsetterspørselen etter arbeidskraft anses i tråd med dette som den viktigste drivkraften bak flyttebevegelsene. En regional arbeidsmarkeds-indikator oppnås ved å sammenligne bostedssyssetningen med arbeidsstyrken i den enkelte region. Forklaringsvariabelen for flyttinger mellom par av regioner er forholdet mellom arbeidsmarkedsindikatoren i fra- og tilflyttingsregionen. Denne størrelsen refereres til som "det relative markedesleiet" mellom par av regioner. Disse relative markedesleiene varierer med kjønn og utdanning, mens de antas uavhengige av alder.

For aldersgruppene er det tilpasset økonometriske sammenhenger mellom de relative markedesleiene og bruttoutflytting for samtlige kombinasjoner av fra- og tilflyttingsregioner. Disse flytteratene er disaggregert i henhold til sosioøkonomiske kjennetegn som kjønn, alder og utdanning. Flyttemodellen er med dette formulert som en interaksjonsmodell mellom alle par av regioner. Hovedårsaken til dette valget er at det ikke er uvesentlig for en regions inn- og utflytting hvilke av de øvrige regionale arbeidsmarkedene som endrer seg mest. Styrken med en slik dekomponeringsteknikk, er at endringene i flytteratene gjøres betinget av hvilke regionale arbeidsmarkeder som forventes å gi de største virkningene på hver regions flytterater. I REGARD blir arbeidsmarkedsindikatorene målt etter kvalifikasjoner både på etterspørsels- og tilbudssiden i arbeidsmarkedet. Som mål for kvalifikasjoner har vi som nevnt benyttet personenes høyeste fullførte utdanning. I tillegg har vi valgt å splitte opp arbeidsmarkedet etter kjønn. En utdanningsinndeling i kun tre utdanningsgrupper kan kanskje virke noe aggregert. På den annen side kan et for disaggregert arbeidsmarked føre til en undervurdering av substitusjonsvirkninger mellom de forskjellige delarbeidsmarkedene.

Flyttemodellen tar utgangspunkt i et enkelt individs beslutning om å flytte, der hvert individ gis muligheten til å velge en av modellens regioner som sin bostedsregion. Dette omfatter dermed også den regionen individet allerede er bosatt i. Hver av regionene har ulike egenskaper, her definert som ulike nivåer på «det relative markedesleiet», som forventes å ha ulike virkninger på nytten ved å bli boende eller å flytte. Vi har valgt å benytte den multinomiske logit-modellen som sannsynlighetsmodell. Funksjonene gir uttrykk for hvor følsomme flytteratene er overfor endringer i eksogene variable, her gitt ved uttrykket «det relative markedesleiet», og sosioøkonomiske kjennetegn som kjønn, alder og utdanningsnivå.

Estimeringene har gitt signifikante estimater på sammenhengen mellom flytte-ratene og de regionale arbeidsmarkedene for samtlige persongrupper og regionale interaksjoner som er benyttet. Slik modellen er formulert blir det en negativ sammenheng mellom endringer i bruttoutflyttingsratene mellom par av regioner og positive endringer i den relative arbeidsmarkeds-situasjonen mellom de samme par av regioner målt fra utflyttingsregionen. Denne sammenhengen har stort sett vært negativ for alle persongrupper og for alle regionale interaksjoner. Dette er dermed i samsvar med de hypoteser vi har stilt, at en relativ bedring i en regions arbeidsmarkeds-situasjon vil føre til nedgang i tilbøyeligheten til å flytte ut, og at en tilsvarende relativ forverring i arbeidsmarkeds-situasjonen vil føre til en tilsvarende økning i utflyttingstilbøyeligheten.

Undersøkelser foretatt i blant annet Stambøl (2005) bekrefter at sammenhengen mellom brutto utflytting fra de urbane og regionale arbeidsmarkedene og sysselsettingsutviklingen er sterkere negativt korrelert enn det tilsvarende sammenheng mellom sysselsettingsutvikling og brutto innflytting er positivt korrelert. Dette styrker modellens valg av brutto utflytting som den styrende flyttevariabel, mens innflyttingen til hver av regionene blir bestemt som summen av innflyttingen til hver av destinasjonene av den regionspesifikke interaktivt estimerte utflyttingen. Analyser i Carlsen, Johansen og Stambøl (2013) dokumenterer ytterligere arbeidsmarkedets betydning for regionale flyttinger, ved at mens regionale forskjeller i arbeidsledighet minker med utdanningsnivået så øker flytteresponsen av regionale forskjeller i arbeidsledighet etter utdanningsnivået. Dette er i samsvar med de resultater vi tidligere har funnet under utviklingen av modellen REGARD. Nyere analyser i Stambøl (2016) påviste imidlertid noe svakere sammenheng mellom netto innenlands innflytting og regionale nettoendringer i sysselsettingen i årene fra og med finanskrisen i 2009 og fram til oljeprisfallet i 2014. En viktig årsak ble tolket å være temporære vridninger i de regionale arbeidsmarkedene i kraft av de meget høye petroleumsinvesteringene på Vestlandet og i Nord-Norge, samtidig som den mer tradisjonelle sentrum-periferi dimensjonen i de innenlandske flyttingene ikke ble tilsvarende endret. Det må likevel påpekes at bruttoutflyttingsratene likevel ble noe dempet i regioner med høye petroleumsinvesteringer, og sånn sett fortsatt noe i samsvar med estimerte sammenhenger i flyttemodellen i REGARD.

Det som gjenstår er påvirkningen på den regionale befolkningsutviklingen fra internasjonale flyttebevegelser. Disse er så langt gitt en mer summarisk behandling i modellen. Utvandring fra de enkelte regionene er beregnet ved hjelp av konstante utvandringsrater etter kjønn og alder som observert i en basisperiode. Total innvandring til landet som helhet var en eksogen størrelse som fordeles ved hjelp av regionale andeler etter kjønn og alder på grunnlag av det observerte innvandringsmønsteret fra en basisperiode. Det er nå vanlig å benytte nasjonale anslag på brutto innvandring fra den nasjonale modellen BEFINN, se bl.a. Tønnesen, Cappelen og Skjerpen (2014), og Leknes, Syse og Tønnessen (2016).

Det er også laget en modell som bryter framskrevne tall etter syv landsdeler ned til fylkesnivå fra delmodell for demografi og arbeidstilbud. Modellsystemet er dessuten formulert slik at det er mulig å trekke ut resultater fra enkeltdeler uten å foreta en total modellberegning. En detaljert teknisk dokumentasjon av hele modellsystemet ble også gitt i Johansen (1997).

Figurregister

Figur 1.1	BNP Fastlands-Norge og beregnet trend.....	7
Figur 1.2	Konsumprisindekser og årslønn.....	9
Figur 1.3	Norske renter	10
Figur 1.4	Offentlig forvaltning.....	10
Figur 1.5	Inntekt og konsum i husholdninger mv.....	11
Figur 1.6	Petroleumsinvesteringer og oljepris	11
Figur 1.7	Investeringer i fastlandsnæringer.....	12
Figur 1.8	Boligmarkedet	12
Figur 1.9	Eksport	13
Figur 1.10	Import.....	13
Figur 1.11	Arbeidsmarkedsstatus	14
Figur 3.1	Bruttoprodukt i primærnæringene. Volumindekser for hele landet. Årsgjennomsnitt. 2019=100.....	23
Figur 3.2	Sysselsatte personer i primærnæringene. Møre og Romsdal og landsgjennomsnitt. Volumindekser. Årsgjennomsnitt. 2019-2024, 2019=100	24
Figur 3.3	Bruttoprodukt i industri i hele landet og Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100	27
Figur 3.4	Sysselsetting i industri i hele landet og i Møre og Romsdal. Årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100	28
Figur 3.5	Sysselsettingen i industrien i Møre og Romsdal i 2022 fordelt etter næring. Basert på sysselsatte bosatte i fylket ved utgangen av året. Total industrisysselsetting etter bosted = 100 prosent	29
Figur 3.6	Bruttoinvesteringer i industri. Landsgjennomsnitt. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100	30
Figur 3.7	Bruttoprodukt og sysselsetting i bygge- og anleggsvirksomhet. Landsgjennomsnitt. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100	33
Figur 3.8	Bruttoinvesteringer i bolig. Hele landet. Sesongjusterte volumindekser, 2019=100	33
Figur 3.9	Bruttoprodukt, sysselsetting og bruttoinvestering i markedsrettet tjenesteyting i Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100.....	35
Figur 3.10	Sysselsettingen i tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal i 2022 fordelt etter næring. Basert på sysselsatte registrert bosatte i fylket ved utgangen av året. Total sysselsetting i tjenesteytende næringer etter bosted = 100 prosent	38
Figur 3.11	Bruttoprodukt, sysselsetting og bruttoinvestering i offentlig tjenesteyting i Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100	39
Figur 3.12	Bruttoprodukt og sysselsetting i alle næringer samlet. Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2019-2024, 2019=100	42
Figur B 1	En skjematisk oversikt over modellen REGARD	59

Tabellregister

Tabell 1.1	Makroøkonomiske hovedstørrelser 2020-2024. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår.....	8
Tabell 1.2	Revisjon i makroøkonomiske hovedstørrelser 2022. Regnskap og prognoser. Revisjon i forhold til prognose fra desember 2022	16
Tabell 1.3	Prognoser for 2023 og 2024. Sammenligning av prognoser laget i desember 2022 og mars 2023	17
Tabell 3.1	Igangsettingstillatelser for byggeprosjekter i 2022. Prosentvis endring fra året før	32
Tabell 3.2	Endring i noen korttidsindikatorer i prosent fra samme periode året før.....	36
Tabell 4.1	Befolkningen pr. 1.1 i Møre og Romsdal. 1 000 personer	44
Tabell 4.2	Anslått årlig endring i arbeidsstyrke, sysselsetting og arbeidsledighet i Møre og Romsdal. Antall personer etter bostedsfylke.....	45
Tabell 4.3	Anslått sysselsetting etter næring i Møre og Romsdal, etter arbeidsstedsfylke. Endring i prosent fra året før	49